

AL-QAIDAS RELIGIØSE RETTFERDIGGJØRING AV TERRORISME

CARL AUGUST JORDHØY HENNING

MASTER I HISTORIE

INSTITUTT FOR ARKEOLOGI, KONSERVERING OG HISTORIE

UNIVERSITETET I OSLO

VÅR 2015

(Takk til min veileder, Øystein Sørensen for stødig veiledning av denne oppgaven og alle de intense diskusjonene vi har hatt om dette temaet.)

INNHOLDSFORTEGNELSE:

KAPITTEL 1- INNLEDNING s. 4

Introduksjon og problemstilling s. 4

Avgrensning s. 5

Oppgavens løp og særpreg s. 6

Kildematerialet og refleksjoner rundt det s. 9

Manglende fokus på hvem som har rett teologisk s. 10

KAPITTEL 2- GJELDENE MENINGER OM "ISLAMSK TERRORISME" s. 12

Bernard Lewis om islam og terrorisme s. 12

Andre akademikers vurdering s. 14

Jus in bello, ikke *jus ad bellum* s. 15

Akademikere som unnlater å dra inn islam s. 17

Om begrepet islamisme og dens særegenheter s. 18

Forskjellig grad av religiøst innhold blant terrorister s. 20

Forskjellen mellom geopolitiske og teologiske konflikter s. 23

KAPITTEL 3- GLOBAL JIHADS TILBLIVELSE I EN HISTORISK KONTEKST s. 25

Den muslimske verdens vekst og stagnasjon s. 25

Fra dominerende til dominert: Endringer i den islamske selvoppfattelsen s. 26

Hassan al-Banna og Sayyid Qutb- To menn som presenterte løsninger på den muslimske verdens problemer s. 28

Abdallah Azzam- Fornyer av og talsmann for jihad s. 31

Kapittel 5- "UNIVERSELL" VS. DISTINKT ISLAMSK RETTFERDIGGJØRING AV TERRORISME s. 37

Budskap med politisk innhold, kontekstualisert i tid og sted s. 38

Budskap med religiøst innhold, med fiendskap uavhengig av tid og sted s. 42

KAPITTEL 6- AL-QAIDA OG KRIGEN MOT ISLAM s. 49

Islam blodige grenser? Konflikter som involverer muslimer s. 49

Islams ytre og indre fiender s. 51

KAPITTEL 7- MODERNE TAKTIKKER- GAMLE RELIGIØSE SKRIFTER s. 57

En tidsalder med sterkere aggressivitet mot muslimer krever sterkere midler enn det som ble brukt da den var svakere s. 58

Historiske forgjengere for denne rettferdiggjøringen s. 62

KAPITTEL 8- REGLER FRA ET FORSVUNNET SCENARIO I BRUK I ET NYTT s. 66

Zawahiris svar på en mer moderat islamsk tilnærming og islamsk kontrafaktisk historie s. 66

KAPITTEL 9- KAN VANTRO VÆRE USKYLDIGE? s. 69

Hvordan en vantro kan sikre sin immunitet s. 69

Angående analogi og problemer med Al-Qaidas bruk av det s. 70

KAPITTEL 10- PROBLEMET MED ISLAMSK FORBUD MOT SELVMORD s. 73

Historiske og moralske problemer rundt "islamsk" selvmordsbombing s. 73

Zawahiris rettferdiggjøring s. 74

KAPITTEL 11- BÅDE BESKYTTERE OG MASSEMORDERE AV MUSLIMER? s. 77

Utilsiktete konsekvenser av å kjempe mot "uislamske" muslimer s. 77

Prioriteringer i en krig mot flere fiender s. 79

Når den fjerne fienden invaderer den nære fienden s. 80

Målet helliger til en viss grad middelet s. 82

KAPITTEL 12- OPPSUMMERING OG KONKLUSJON s. 87

Litteraturliste s. 92

KAPITTEL 1- INNLEDNING

”...If the world does come to an end here, or wherever, or if it limps into the future, decimated by the effects of a religion-inspired nuclear terrorism, let`s remember what the real problem was; That we learned how to precipitate mass death before we got past the neurological disorder of wishing for it....”

(Charles, L. 2008)

“This religion came through the sword, rose by the sword, will persist by the sword, and will be lost if the sword is lost. This religion is a religion of prestige, awe, strength, and dignity. Weakness about religion is a crime whose perpetrator deserves hellfire.”

(Zawahiri, 2008, s. 34, sitert fra Abdallah Azzam)

Introduksjon og problemstilling

Jeg har i denne oppgaven tenkt å finne ut hvordan Al-Qaida rettferdiggjør terrorismen den sanksjonerer med islamske skrifter, prinsipper og doktriner. Jeg vil også ta for meg den historiske utviklingen bak Al-Qaida og prøve å finne ut hvordan den har endret seg i takt med de historiske forandringene i denne perioden. Tidsperioden jeg hovedsakelig vil ta utgangspunkt i er fra Sovjetunionens invasjon av Afghanistan i 1979 til 2006, tre år inne i Irak-krigen og terrorismen og de sekteriske stridene som fulgte i kjølvannet av koalisjonsstyrkenes invasjon. Grunnen til at jeg valgte tidsspennet mellom disse to hendelsene er at de begge er historiske begivenheter som er viktige for å forklare Al-Qaida fødsel og evolusjon i samspill med dem.

Jeg kommer også i noen tilfeller til å gå enda lenger tilbake i historien, fra islams storhetstid til dens fall, for å gi en dypere bakgrunn for fremveksten av den mentaliteten som preger Al-Qaida og for å få frem om denne lange, historiske utviklingen i den muslimske verdens historie også er med på å påvirke hvordan den ser verden. Jeg tar i denne oppgaven for meg både Al-Qaidas syn på islamske, religiøse skrifter og den historiske utviklingen til den

muslimske verden for å illustrere hvordan det ene ikke eksisterer uavhengig fra det andre og at de er med på å påvirke hverandre.

Selv om Al-Qaida utgir seg for å presentere det sanne islam, så kan det allikevel virke som om organisasjonen bryter med islamske regler for hvordan en krig skal utøves, men jeg vil prøve å få frem om Al-Qaida setter islams regler for krigføring inn i en historisk sammenheng og oppdaterer reglene til å passe inn i en moderne kontekst for å rettferdiggjøre det de gjør. Bruk av gamle, religiøse skrifter for å rettferdiggjøre moderne taktikker etterlater seg ikke bare moralske hindre, men også teknologiske hindre, så jeg vil prøve å finne ut hvordan de prøver å komme over disse.

Jeg vil også informere om at jeg har jobbet med denne problemstillingen i det meste av masterens løp, så visse likheter med denne oppgaven og innleveringene i HIS4030, HIS4040 og HIS4050 er uunngåelig. Blant annet er kapittel 5 delvis en omarbeiding av kapittelutkastet levert i HIS4040, og jeg publiserte i forbindelse med HIS4050 en artikkel med samme tittel som denne oppgaven.

Avgrensning

Som nevnt kommer det hovedsakelige historiske tidsspennet til denne oppgaven til å strekke seg fra 1979 til 2006. Det virker ganske naturlig å begynne med den historiske hendelsen som la til rette omstendighetene for Al-Qaidas fødsel, mens 2006 er et tidspunkt der videre endringer i Al-Qaidas evolusjon begynner å bli synlige, noe jeg vil komme nærmere innpå senere. Jeg avgrenser det til den perioden fordi den er lang nok og inneholder nok historiske begivenheter til å få frem Al-Qaidas reaksjon på disse, og vise dens evolusjon.

Det er ofte påstått at menn som Osama bin Laden og Zawahiri bare er nihilister og egentlig ikke bryr seg om hva religionen deres sier, og i den grad de forholder seg til den, så forvrenger de den og velger selektivt fra den for å få det til å passe deres egen agenda. Noe jeg ikke har tenkt å begi meg altfor mye inn på i denne oppgaven er hvorvidt bin Laden og Zawahiris tolkning av islam er den "rette" tolkningen.

Så langt jeg nærmer meg noe lignende vil det handle om hvordan de forholder seg til ting som i utgangspunktet virker som hinder eller selvmotsigelser, og ikke hvorvidt de faktisk klarer eller ikke klarer å overvinne eller rasjonalisere det de gjør med basis i islam. Jeg kommer altså til å ta for meg deres tolkning og ikke være altfor opptatt av å bevise at den er feil eller riktig ut fra et islamsk synspunkt. Siden så mange religiøse tilhørere mener at de sitter inne med den

rette tolkningen av sin religion vil det bli nok materiale til en hel rekke masteroppgaver å drøfte hvem sin tolkning som faktisk er den "rette".

En annen ting som oppgaven i liten grad kommer til å gå inn på er hva som er bin Ladens og Zawahiris innerste og egentlige motiver, og hva de bruker instrumentelt og hva de egentlig mener. Hvorvidt de egentlig er motiverte at hat mot vestlig utenrikspolitikk, spesielt i Midtøsten, eller av et dypt og irrasjonelt hat mot alle "vantro" og alt uislamsk, er det vanskelig å finne ut av, men hvorvidt innholdet i deres budskaper kan skifte fra hvem de henvender seg mot er noe som er mulig å finne ut av. Og hvorvidt vestlig utenrikspolitikk og historiske begivenheter har hatt en innflytelse på utviklingen i deres budskap er også mulig å finne ut av.

Oppgaven kommer i veldig liten grad til å begi seg inn på biografiske beskrivelser av noen av disse personene som kan bidra til å forklare hva som innerst inne driver dem, men kommer til å ta for seg historiske hendelser og utviklinger og beskrive hvordan deres budskap og fokus endret seg som reaksjon på disse for å vise at deres ideologi ikke eksisterer i et slags vakuum. Men det faktum gjenstår også at til tross for disse terroristenes delte, radikale verdenssyn så har mange av dem hatt vidt forskjellige oppvekster og bakgrunner og allikevel har alle blitt radikale terrorister som handler i islams navn. Så å se etter en fellesnevner i for eksempel fattigdom, mangel på utdanning eller traumatiske eller ydmykende opplevelser blir spesielt vanskelig med tanke på deres ofte varierte bakgrunn, og dessuten er det vel trygt å si at de fleste som har opplevd disse tingene ikke slutter seg til organisasjoner som Al Qaida eller deler deres verdenssyn.

Og hovedfokuset er og forblir islamske terrorister, så jeg vil heller ikke gå inn på terrorister som tilhører andre religioner og ideologier med samme dybde, men eventuelt for å illustrere visse forskjeller eller likheter mellom dem og de islamske og hovedsakelig begrense meg til budskapene til Al Qaidas tidligere leder, Osama bin Laden og dens nåværende leder, Ayman al-Zawahiri.

Oppgavens løp og særpreg

Jeg kommer hovedsakelig til å ta for meg islameksperters og akademikers meninger og synspunkter om islams forhold til terrorisme og sette det opp mot hvordan Al-Qaida rettferdiggjør den terroren de sanksjonerer. Resten av oppgaven vil systematisk ta for seg et undertema i hvert kapittel om hvordan bin Laden og Zawahiri rasjonaliserer forskjellige ting innenfor en islamsk ramme som for mange andre virker umulig å rasjonalisere innenfor en

islamsk ramme. Altså veier jeg akademikerens og islameksperters meninger opp mot disse to ideologenes meninger uten å drøfte hvem av dem som har den rette tolkningen, men hvordan disse tolkningene skiller seg fra hverandre.

De jeg i første kategori har tenkt å vektlegge meningene til er Bernard Lewis, en av verdens mest anerkjente islamekspert, om ikke den mest anerkjente, men også David Cook, akademikere som i stor grad spesialisert seg på aspekter ved islam som er relevante for denne oppgaven, da altså islams forhold til krig og reglene som skal følges i den. Også Torkel Brekke, en norsk akademiker som har skrevet ekstensivt om religion og vold, samt Raymond Ibrahim, som elaborerer hindrene bin Laden og Zawahiri må overkomme med sine tolkninger i sin antologi av primærskrifter *The Al Qaeda Reader* fra 2007.

Jeg kommer også til å ta for meg akademikere som ikke drar inn Al-Qaidas og likesinnedes bruk av islam, på samme måte som de overnevnte, som Juan Cole og Joakim Hammerlin. Jeg vil deretter veie disse akademikerens meninger opp mot budskap fra Al-Qaida for å finne ut hvem som har den mest nøyaktige vinklingen og hvordan Al-Qaidas tolkning skiller seg fra disse akademikerens tolkning. Jeg vil også ved å ta for meg nevnte historiske utviklinger og prøve å finne ut om dette har hatt noe å si for Al-Qaidas kontroversielle tolkninger av islams skrifter, og hvorvidt akademikerne har med denne faktoren også.

Jeg vil hovedsakelig fokusere på budskapene og tolkningene til Osama bin Laden og Ayman al-Zawahiri rundt samme tema, og hovedfokuset mitt kommer nok til å ligge på Zawahiri siden han kan sies å være Al-Qaidas sjefsideolog mens den nå avdøde bin Laden mer kunne sies å være organisasjonens frontfigur med en sterkere grad av ikonisk kraft og i større grad er en handlingens mann. Zawahiri produserer som ideolog store mengder skriftlige kilder der han ekstensivt i teori forklarer Al-Qaidas posisjoner når det gjelder forskjellige temaer.

Det er spesielt i skriftene *Jihad, Martyrdom and the Killing of Innocents* og *Exoneration* fra Ibrahims antologi at han tar for seg rettferdiggjøring av terrorisme sett gjennom en islamsk linse, så det er i stor grad i disse jeg håper å finne svar på mye av det oppgaven min spør om. Til en viss grad har andre akademiske verker og masteroppgaver tatt opp noen av de samme spørsmålene som jeg tar opp i min oppgave, da kanskje i aller størst grad Silje Jin Mee Solvangs masteravhandling i statsvitenskap fra 2010: *Al-Qaidas kamp for folkets "hearts and minds"*.

Den går også inn på å finne ut hvordan Al-Qaida legitimerer sine handlinger, da både mot ikke-muslimer og mot muslimer, men har en annen vinkling enn min oppgave. Den tar opp hvordan Al-Qaida legitimerer terrorisme mot ikke-muslimske sivile ved å gjøre alle som stemmer og betaler skatt i et demokrati medskyldige i å velge å støtte et system som dreper

muslimer, at kvinner nå også kan avtjene verneplikt, da i hærer som kanskje okkuperer islamske land, samt ved å presentere sine handlinger som gjengjeldelse for lignende handlinger begått av ikke-muslimer.

Dette er noe som i ganske stor grad er kjent i Vesten samt tatt opp av islamekspertene, der noen av dem og deres meninger rundt saken er tatt opp i denne oppgaven. Solvangs oppgave tar også for seg legitimering av terror mot sivile muslimer, presentert som å hente legitimitet mer i religionen islam enn den første kategorien.

Det tas også opp hvordan angrep som dreper store mengder muslimer tok sikte på okkupasjonsstyrker og at de drepte muslimene var såkalt *collateral damage*, beklagelig, men nødvendig i ”de sanne troendes” kamp mot de vantro. Det drøftes også hvordan Al-Qaida anser det som legitimt å drepe de muslimene som ikke oppfyller deres kriterier for sanne troende.

I denne drøftingen tar oppgaven opp noe som til en viss grad er kjent, og den tar egentlig ikke for seg en legitimering av terrorisme som er distinkt islamsk, men som er ganske universelt forståelig til tross for at den uttrykkes gjennom islamske uttrykk, for eksempel *collateral damage* samt at de som samarbeider med fienden også er en del av den, og heller ikke hvordan innbyggerne i et demokrati er medskyldige forklart med islamske kilder.

Det jeg akter å gjøre i min oppgave som jeg mener er særegent og lite drøftet i akademiske avhandlinger er å gå enda et steg lenger og finne den distinkt islamske rettferdiggjøringen av terrorisme som kan være svært vanskelig og til og med ubegripelig for mange ikke-muslimer, og selv aspektet rundt medskyldigheten til de som lever i et demokrati har jeg tenkt å se ut fra en islamsk synsvinkel for å gjøre det mer forståelig. Ved å sette meg inn i deres måte i se verden på håper jeg å finne svar på noen av disse spørsmålene som er relativt ukjente for de som har prøvd å finne svarene med en annen vinkling. Hvordan vestlig utenrikspolitikk og historiske begivenheter har hatt en påvirkning på Al-Qaida er også noe som har vært drøftet før, men det jeg har tenkt å gjøre skiller seg ut ved at jeg vil prøve å sette de historiske begivenhetene i sammenheng med Al-Qaidas religiøse rettferdiggjøring.

Grunnen til at jeg mener at den religiøse vinklingen er spesielt viktig er at hvis de islamske ekstremistene prøver hardt å rettferdiggjøre det de gjør med islamske tekster og kilder, så vil de sannsynligvis klare å overbevise mange muslimer om at de praktiserer det ”rette” islam og vil få en helt annen legitimitet i den islamske verden.

Det å rettferdiggjøre terrorisme innenfor en distinkt islamsk ramme vil kanskje frastøte seg noen av de muslimene som er imot slike metoder og som synes det er forferdelig at de skal assosieres med deres religion, men samtidig gi disse metodene en langt større legitimitet og

potensial, uttrykt gjennom en av verdens største religioner. Det er mulig at hvis ekstremistene prøver å legitimere det de gjør og finne basis for det de gjør i islam at dette også vil være et effektivt rekrutteringsvåpen rettet mot muslimer og ikke nødvendigvis vil frastøte dem.

Kildematerialet og refleksjoner rundt det.

Alle mine primærkilder, både traktatene i *The Al Qaeda Reader*, redigert og oversatt til engelsk av Raymond Ibrahim, og *Exoneration*, en lang traktat ført til pennen av Ayman al-Zawahiri, tilgjengelig på engelsk online på hjemmesiden til *Federation of American Scientists*, er opprinnelig skrevet på arabisk, et språk jeg dessverre ikke mestrer. Jeg har dermed ingen mulighet til å personlig sjekke at oversettelsene av disse primærkildene er så nøyaktige som mulig, men setter min lit til kredibiliteten til de som har sørget for oversettelsene.

Det er vel egentlig åpenbart at oversettelser fra arabisk til et såpass annerledes og ubeslektet språk som arabisk ikke har noen sjanse til å være helt nøyaktige med tanke på at visse ord og begreper i visse språk ikke eksisterer i andre, noe som ikke bare gjør oversettelser problematiske, men også i noen tilfeller så godt som umulige. Det er noen ganger nødvendig å kunne språket og kjenne til kulturen det residerer i for å kunne skjønne et ord, noe som i liten grad er mulig for meg.

Ibrahim (2007, s. XV-XVI) er i stor grad klar over problemene som melder seg i oversettelser mellom to såpass ubeslektede språk og bemerker at han hovedsakelig har lagt vekt på at oversettelsene skal være nøyaktige heller enn estetiske og elegante i formen, selv når dette har resultert i en engelsk som flyter dårlig. De har som hensikt å fange den presise meningen fremfor noe annet. Men for å gjøre oversettelsene forståelig for flest mulig mennesker, så innrømmer han også at de mest nøyaktige oversettelsene i noen tilfeller fikk vike for å gjøre det hele forståelig.

Her dukker problemet med forholdet mellom nøyaktighet og forståelighet opp, og det blir åpenbart at selv om viljen til å oversette så nøyaktig som mulig er der, så må det også ta hensyn til at mange lesere i noen tilfeller ikke vil skjønne de mest nøyaktige oversettelsene. Den som ikke kan arabisk vil ikke kunne forstå mye av det som ikke nøyaktig lar seg oversette fra arabisk.

Det burde også bemerkes (Ibrahim, 2007, s. XV) at det meste av materialet fra antologiens propaganda-del er oversatt fra videoklipp og lydklipp fra internett, ofte hentet fra *aljazeera.net* og MEMRI; *The Middle East Media Research Institute*, mens dokumentene som

utgjør teologi-delen i sin tid ble lagt ut på islamistiske websider som etter hvert ble lagt ned, men disse dokumentene kan man fortsatt finne i en rekke arabiske bøker.

Det er også budskap som de i teologi-delen som inntil denne antologien kom i veldig liten grad hadde vært oversatt til engelsk og kjent for et vestlig publikum. (Ibrahim, 2007, s. 2). Og det er nettopp i teologi-delen at jeg håper på å finne det som oppgaven hovedsakelig spør om, nemlig hvordan Al-Qaidas ideologer prøver å rettferdiggjøre det de gjør med basis i den islamske troen. Dette hadde vært mye vanskeligere hvis man bare hadde hatt til rådighet de mye bredere tilgjengelige propaganda-budskapene som ikke beveger seg så mye inn i islamsk teologi. Men selv om det fins større potensiale for å finne noe ukjent og overraskende i materiale som i liten grad har vært publisert, så er det også vanskeligere å ettersjekke dets validitet opp mot lignende materiale publisert på engelsk, noe som igjen gjør at jeg blir nødt til å legge min lit til de som har stått for oversettelsene.

Også antologien *Budskap til verden* som samler budskapene til bin Laden, redigert sammen av Bruce Lawrence, vil brukes, men hovedsakelig for å illustrere forskjellen mellom den typen budskap man kan finne i *Exoneration* og i teologi-delen til *The Al Qaeda Reader*. Jeg vil også prøve å gjøre det tydelig der jeg siterer og kommer med personlige kommentarer til primærkilder skrevet hovedsakelig av Zawahiri og bin Laden og der jeg siterer og kommer med personlige kommentarer til sekundærkildene, og der redaktørene for antologiene jeg har brukt kommer med sine kommentarer til primærkildene samlet i disse antologiene. Både *Budskap til verden* og *The Al Qaeda Reader* har innledende kommentarer av redaktørene før primærkildene presenteres, noe som kan gjøre det litt vanskelig å skille mellom de to, spesielt siden det refereres til Lawrence og Ibrahim både der de er forfattere av sekundærmateriale som forklarer primærmaterialet for leseren og der det siteres primærmaterialet skrevet av noen andre som de bare har redigert. For å unngå noen misforståelser med hensyn til dette, så kommer jeg ofte til å spesifisere om jeg siterer fra deres kommentarer eller rett fra primærkildene. Sekundærbidrag fra andre forfattere i disse antologiene vil jeg også prøve å spesifisere.

Manglende fokus på hvem som har rett teologisk

Når det gjelder den nesten 270 sider lange traktaten *Exoneration*, forfattet av Zawahiri, sannsynligvis fra 2008, så inneholder den i likhet med dokumentene i *The Al Qaeda Reader* sin teologi-del en mengde referanser og henvisninger til islamske skrifter, ofte skrevet på en

nummerert og ganske ryddig måte som tar for seg tema for tema og henter belegg i islamske skrifter for å behandle det ferdig. Som jeg allerede så vidt har vært inne på, så har jeg ikke i denne oppgaven tenkt å bedømme hvorvidt tolkningen av islam som menn som bin Laden og Zawahiri presenterer i nevnt materiale faktisk følger islamske prinsipper eller er vridd ut av kontekst, men bare eventuelt om de setter en historisk utvikling inn i konteksten til sin religiøse tolkning. Akkurat som jeg har gjort det klart at jeg ikke mestrer arabisk, så gjør jeg det også klart nå at jeg ikke er noen legitim, islamsk rettslærd med noen autoritet til å dømme den typen tolkninger som riktige eller gale ut fra et islamsk synspunkt.

Jeg gjør ingen forsøk på å spore de svært mange fotnotene og referansene i primærkildene jeg går gjennom tilbake til de islamske skriftene de skal være hentet fra for å finne ut om de er nøyaktige, unøyaktige, i kontekst eller tatt ut av kontekst etc. Ikke bare fordi jeg som nevnt ikke har noen teologisk autoritet når det gjelder islam, men også fordi en slik jobb ville ha blitt uendelig tidkrevende og nesten umulig med tanke på at mye av materialet det refereres fra sannsynligvis bare er tilgjengelig på arabisk, for selv budskapene som henter belegg fra disse skriftene var i utgangspunktet også bare tilgjengelig på arabisk og ofte ikke ment for et vestlig publikum.

Og selv om jeg vil drøfte forskjellige akademikers meninger om hvorvidt det Al-Qaida sanksjonerer er i tråd med islamske prinsipper, så vil jeg ikke prøve å ta parti med verken dem eller Al-Qaidas ideologer. Det jeg kommer til å ta for meg er hvordan de forskjellige tolkningene skiller seg fra hverandre, ikke hvordan de er rette eller gale. *Exoneration* tar også for seg en mer moderat, islamsk tilnærming, men er skrevet av Zawahiri for å kontre denne tilnærmingen, og jeg vil ikke ta særlig utgangspunkt i andre motsvar muslimer har kommet med som respons på Al-Qaidas taktikker.

Siden dette er en historieoppgave, så vil jeg også som nevnt prøve å dra inn den historiske konteksten rundt global *jihads* fremvekst og om Al-Qaidas ideologer setter metodene de sanksjonerer inn i et historisk perspektiv for å prøve å rettferdiggjøre dem ytterligere.

Visstnok går denne oppgaven i stor grad inn på bruken av islamsk rettslære for å rettferdiggjøre uproporsjonale voldshandlinger, men det vil allikevel bli vanskelig å forklare dette fenomenet uten å sette det inn i en historisk sammenheng, både når det gjelder den historiske bakgrunnen for fremveksten av tankegodset til Al-Qaida og dens egen oppfatning av historiens utvikling. Akademikere jeg kommer til å bruke sekundærlitteratur av for å forklare den historiske konteksten er blant annet David Cook, Bernard Lewis, Mehdi Mozaffari og Giles Kepel.

KAPITTEL 2- GJELDENE MENINGER OM "ISLAMSK TERRORISME"

Terrorisme er et fenomen som ikke er distinkt islamsk av natur. Alle mulige forskjellige ideologiske og politiske grupperinger har tatt i bruk terrorisme som virkemiddel, inkludert høyreekstreme, venstreekstreme, separatister og naturvernere. Altså har vidt forskjellige ideologier tatt i bruk de samme voldelige metodene og taktikkene, så det blir vanskelig å snakke om terrorisme som noe som tilhører en bestemt ideologi selv om det er lettere for visse ideologier å inspirere til eller rettferdiggjøre vold enn det det er for andre. Flere ideologier kan ta i bruk terrorisme som virkemiddel, men spørsmålet gjenstår i hvilken grad de innen den bestemte ideologien som sanksjonerer terrorisme klarer å rettferdiggjøre den innenfor sin ideologis rammeverk, forutsatt at de da i det hele tatt prøver.

Det tilsynelatende endeløse spørsmålet som da dukker opp er om hva som oppsto først. Sprang terrorismen ut av religionen, eller brukes religionen til å rettferdiggjøre noe som går forut for den? Dette er som nevnt et spørsmål jeg ikke skal bevege meg så altfor mye inn på, men det jeg først har tenkt å ta for meg er hva et utvalg mener om islams syn på den uproporsjonale terrorisme som Al-Qaida sanksjonerer.

Så hva mener egentlig akademikerne og islamekspertene om koblingen mellom islam og terrorisme?

Bernard Lewis om islam og terrorisme

I boken *The Crisis of Islam* fra vier Bernard Lewis store deler til å forklare det historiske forholdet mellom den vestlige og den islamske verden og oppblomstringen av terrorisme i nyere tid. Han forklarer relativt tidlig i boken den islamske tradisjonen for krig, og hvordan angrepskrig skiller seg fra forsvarskrig. Under en angrepskrig, en offensiv *jihad*, er det plikten til det muslimske samfunnet som helhet å bidra, og et visst antall frivillige og yrkeskrigere som fører krigen er tilstrekkelig. Men i en defensiv *jihad*, en forsvarskrig, så blir det en plikt for alle stridsdyktige muslimer å delta.

Lewis påpeker at det er denne tradisjonen bin Laden lente seg på når han erklærte krig mot USA, altså medgir han at bin Laden faktisk virker til å følge en legitim og utbredt tradisjon i islam, men han er også rask til å peke ut de stedene der han mener at bin Laden og hans åndsfrender bryter tydelig med den islamske tradisjonen.

(Lewis, 2004, s.26-27)

Han forsøker også å spore mentaliteten til bin Laden tilbake i tid i islamsk historie, til de beryktede assasinerne. De var en muslimsk sekt og var aktive i Iran og Syria fra 1000-tallet til 1200-tallet. I denne perioden jaktet de på muslimske herskere de anså som ufromme. På dette punktet hevder han, er de de sanne forgjengerne til dagens islamske terrorister som også ofte poengterer at de gjør det samme som det assasinerne hevdet å gjøre, i å kvitte verden med ”falske” muslimer.

Men han hevder at selv om det fins åpenbare likheter mellom de to, så fins det også åpenbare forskjeller, da primært i de moderne islamske terroristenes valg av våpen og type offer.

Assasinerne jaktet alltid på bestemte individer, høytrangerte religiøse, politiske og militære ledere, og bare det bestemte individet, som de anså som onde, ble drept, i motsetning til i den moderne terrorismen.

I likhet med de moderne terroristene var assasinerne også villige til å dø for saken, mye fordi de mente at de gjennom å ofre seg for den ville få adgang til paradiset, men ble drept av sine motstandere og døde aldri for egen hånd. I motsetning til sine moderne åndsfrender begikk de ikke selvmord. (Lewis, 2004, s. 123-124)

Lewis ser på selvmordsbombingen som et moderne fenomen, både teknisk og ideologisk, med grupper som Hamas og Hizbollah som pionerene, og et ganske nylig fenomen som ble praktisert av disse islamske organisasjonene i sine områder, men også av andre typer organisasjoner i blant annet Sri Lanka. Ifølge ham utgjør de moderne islamske selvmordsbomberne et brudd selv med historiens tidligere islamske ekstremister i og med at de begår selvmord og dermed bryter med et soleklart tabu i islam. Han poengterer at selvmord er en stor synd i islam som straffes med en evig fordømmelse og ramser opp flere eksempler fra islamske skrifter for å støtte oppunder denne påstanden.

Det gis til og med et eksempel der Gud selv forbyr selvmord i en situasjon der en av Muhammeds krigere dreper seg selv for å slippe smertene og Gud sier at han ved å begå selvmord ikke vil få adgang til paradiset. Islamske autoriteter skiller altså mellom kjempe mot en fiende der en ikke har noen sjanse til å overleve og å bokstavelig talt drepe seg selv.

Bernard Lewis er også rask til å bemerke at det som skjedde den 11. september ikke kan rettfærdiggjøres innenfor et islamsk rammeverk, verken innen dens doktrine eller lov, og er uten noen forgjenger i dens historie.

Ut fra et islamsk synspunkt er ikke bare en slik handling forbrytelser mot menneskeheten, men også gudsbespottelse siden de som sto bak handlingen handlet i islams navn. Mangelen på rettfærdiggjøring i islam skyldes ikke bare som nevnt viljen til å begå selvmord, men også viljen til å drepe et stort antall uskyldige sivile.

(Lewis, 2004, s. 130-132)

Men han kommer også inn på at Al-Qaida og likesinnede grupper rettferdiggjør sine handlinger med referanser til islamske tekster som Koranen og Muhammeds eksempel og hevder å representere et renere og mer autentisk islam enn det praktisert av mesteparten av dagens muslimer og støttet opp om av mesteparten av det religiøse lederskapet. Men de er svært selektive i deres valg av religiøse tekster og tolkningene sine av dem. De velger seg ut noe og ignorerer andre aspekter som ikke passer deres posisjon. (Lewis, 2004, s. 118)

Andre akademikers vurdering

I boken *Kains barn* analyserer Torkel Brekke mer generelt ulike religioners forhold til vold, hvordan vold har blitt begått i ulike religioners navn og forskjellen mellom religiøst inspirert vold og vold som har sitt utspring i andre kilder. I debatten rundt islam og terrorisme kommer han inn på noe av det samme som ble tatt opp i innledningen, nemlig at debatten etter terrorangrepet den 11. september i veldig liten grad tok for seg religiøse aspekter og heller snakket om politiske og økonomiske aspekter.

Han mener at en slik mangel på fokus på religion er et tegn på at analytikerne ikke tar de selvutnevnte gjerningsmennenes verdensbilde på alvor, og at fokus på utelukkende politiske og økonomiske forhold rett og slett ikke er dekkende. Han mener bin Laden og Zawahiri absolutt er religiøse og at denne faktoren bidrar til å øke voldsnivået siden de innehar et dualistisk verdensbilde der det gode kjemper mot det onde i en kosmisk krig som går utover rent politiske og økonomiske faktorer. (Brekke, 2004, s. 203)

I spørsmålet om hvorvidt en slik udåd kan forsvares innenfor en islamsk ramme og innen islamsk tradisjon for krigsetikk, så svarer han ganske raskt nei. Han bemerker at islamske rettslærde opp gjennom historien har vært opptatte av regler for hvordan en krig skulle føres. De kom tidlig i islams historie frem til at det måtte finnes regler for hvordan en krig skulle føres slik at den inneholdt en viss proporsjonalitet, ikke helt ulikt den kristne tradisjonens regler for krigføring. (Brekke, 2004, s. 113)

Brekke (2004, s. 122-23) bemerker også at:

Verken islamsk krigsideologi generelt eller islamske juridiske tradisjoner hvor denne ideologien er nedfelt, kan legitimere blind terrorisme mot sivile. Terroristene har rimelig klare mål for sin kamp, de oppfatter seg selv som hellige krigere for islam. Argumentene deres er imidlertid fordreide, og metodene deres bryter med islamsk etikk.

David Cook, forfatter av boken *Understanding Jihad*, virker også til å mene at et av de største problemene til radikal islam generelt og ikke bare Al-Qaida, er å forklare hvorfor så mange uskyldige eller muslimer som blir drept ved ”uhell” under slike aksjoner. Radikale muslimer sliter med å rettferdiggjøre angrep som 11.september innenfor rammen av regler islamsk lov har utarbeidet, da spesielt med tanke på at så godt som absolutt alle som ble drept i dette angrepet var sivile.

Og selv om noen ikke ville regne de rammede i Pentagon som sivile, så var det allikevel muslimer som uten tvil var sivile som døde i World Trade Center. Noen radikale muslimer har prøvd å rettferdiggjøre det ved å påstå at alle som betaler skatt til og deltar i et politisk system som er med på å drepe muslimer, og at dermed alle som gjør det er legitime mål, selv de av dem som er muslimer. Dette argumentet har fremstått som noe tynt for mange muslimer, og en grunn er så klart at muslimer i USA må betale skatt og jobbe akkurat som alle andre, akkurat som de må i andre land også, og at de ikke fortjener å bli angrepet bare av den grunn. (Cook, 2005, s. 148-49)

Jus in bello, ikke jus ad bellum

Som vi har sett i disse akademikernes vitnesbyrd, så virker terrorisme av det slaget Al-Qaida bedriver til å være vanskelig, eller til og med umulig å rettferdiggjøre innenfor en islamsk ramme. Dette de først og fremst tar for seg her er ikke hvorvidt islam i seg selv sanksjonerer krig eller fred mot ikke-muslimer, eller hovedsakelig forsvarskrig eller angrepskrig, men hvordan en slik krig skal føres uavhengig av svaret på de førstnevnte problemstillingene. Den kristne tradisjonen skiller mellom disse to tingene. Mellom *jus ad bellum*, når man har rett til å erklære krig, og *jus in bello*, hvilke spilleregler som skal gjelde for en krig. Dette skillet mellom når og hvordan finnes også i islam, som er det jeg hovedsakelig skal fokusere på. (Brekke, 2004, s. 96)

Spillereglene for en krig i islam virker de ganske samstemte om at Al-Qaida og de islamske terroristene ikke følger, og at de fremtredende rettferdiggjøringene til de radikale muslimene virker til å være strekt svært tynt, selv ut fra et islamsk synspunkt, der de også ofte ses på som lite holdbare og overbevisende. Selv Bernard Lewis som tar for seg at islam ikke bare sanksjonerer forsvarskrig, men også en angrepskrig, er bestemt på at den type handling verden så den 11. september ikke kan rettferdiggjøres innenfor et islamsk rammeverk.

Han nevner også at en slik handling blir gudsbespottende for en muslim når den blir begått i islams navn, men det faktum gjenstår at den ble begått i islams navn. Det som følger av dette virker til å være paradokset at de som påstår å være islams sanne utøvere virker til å ignorere store deler av religionens regler for hvordan en krig skal føres. Men i hvilken grad stemmer egentlig dette? Ignorerer de det egentlig, eller finner de andre løsninger, tolkninger og utveier i islamske skrifter som svarene til nå ikke tar for seg?

For å svare på dette spørsmålet er det først viktig å klargjøre om bin Laden og Zawahiri faktisk i det hele tatt prøver å rettferdiggjøre det de gjør innenfor et islamsk rammeverk i utgangspunktet. Ikke alle aktører som har handlet i en ideologi eller en religions navn har i det hele tatt prøvd å rettferdiggjøre det de har gjort ut fra den bestemte ideologiens eller religionens rammeverk.

Ei heller har alle slike aktører hevdet at deres ideologi eller religion er årsaken til eller kilden til at de gjør det de gjør. Det ville for eksempel vært nokså vanskelig for kristne ekstremister å bruke Jesu budskap om pasifisme og nestekjærlighet til å rettferdiggjøre sprengninger mot abortklinikker, og det ville vært minst like vanskelig for buddhistiske kamikazepiloter å rettferdiggjøre det de gjorde med buddhistiske skrifter eller hevde at buddhistiske skrifter var inspirasjon til det.

Jeg har ikke tenkt å finne ut hvorvidt kristne abortklinikkbombere eller buddhistiske selvmordsbombere og imperialister faktisk prøvde å rettferdiggjøre det de har gjort med sin religion, men heller få frem poenget om at religiøse utøvere ikke alltid prøver å hente legitimitet for handlingene sine i sin bestemte religion.

Visse ting, som politikk, kultur, økonomi, følelse av undertrykkelse og lignende går igjen i konflikter på tvers av forskjellige religiøse grupper, og selv om jeg som nevnt ikke akter å finne ut om bin Laden og Zawahiri virkelig er motiverte av islam eller noen av disse andre faktorene med hensyn til terrorismen de sanksjonerer, så akter jeg å finne ut om de i det hele tatt prøver å rettferdiggjøre terrorismen innenfor en eksplisitt islamsk ramme eller ut fra en mer universell ramme, uavhengig av hva de innerst inne egentlig er motiverte av.

Som tidligere nevnt, så virker mange av de kjente beskjedene og budskapene som har kommet fra disse to ideologene til å handle om et mer universelt prinsipp som transcenderer religioner og kulturer, nemlig om retten til selvforsvar og slå tilbake mot urettferdighet, men spørsmålet gjenstår om slike budskap har noen spesiell appell til muslimske publikum siden de handler om noe såpass universelt og om det ikke er nødvendig å uttrykke seg gjennom en mer distinkt islamsk ramme når man henvender seg til muslimer.

Akademikere som unnlater å dra inn islam

Som jeg allerede har nevnt i oppgavens innledning, så ble jeg dratt mot å skrive en oppgave med en slik vinkling siden jeg følte at noe som var så viktig i stor grad manglet i offentlig diskurs rundt temaet islamsk terrorisme. Det å finne ut hvordan terrorister som utgir seg for å være sanne muslimer, ikke nominelle der religion innehar en sekundær rolle, rettferdiggjør udådene sine ved hjelp av sin religion er etter min mening utrolig viktig, men kan også virke til å være svært vanskelig siden det ikke eksisterer altfor mange slike tilnærminger til temaet. Det har seg nok slik at veldig mange medlemmer av religioner som har utført udåder ikke har utført dem i sin religions eller guds navn, og selv i de tilfellene der de har gjort nettopp det, så er det ikke sikkert de prøvde å finne belegg for det de gjorde i sin religion og i hvert fall ikke sentrale og viktige doktriner i deres religion.

Det at nominelt religiøse mennesker har begått udåder motivert av eller rettferdiggjort med andre faktorer og ideologier som drev dem i større grad, er velkjent. Og det samme er at religiøse mennesker, selv de som presenterer seg som nettopp det, ikke alltid følger budene og prinsippene til en religion og heller ikke bryr seg om å rettferdiggjøre det de gjør i sin religions navn innenfor sin religions ramme.

For å illustrere med et hypotetisk eksempel, så ta for eksempel er seriemorder som dreper mennesker fordi han mener Gud har befalt ham å gjøre det. Men selv om dette kanskje dreier seg om den kristne guden, så refererer han ikke videre til noen kristen tekst eller doktrine, og det blir dermed vanskelig å si at blodtørsten hans ble inspirert av eller rettferdiggjort med kristendommen, det til tross for at han mener det var kristne guden som beordret ham til å gjøre disse tingene.

Men selv om de religiøse menneskene som begikk udåder i de fleste tilfeller var motivert av sin religion eller begikk dem i sin religions navn, så er det ikke dermed sagt at det ikke fins tilfeller der mennesker faktisk har prøvd å sette udådene sine i tråd med sin religions prinsipper og doktriner. Jeg har allerede drøftet visse akademikere som selv om de innrømmer at islam har voldelige doktriner og elementer som *jihad*, så bryter metodene til Al-Qaida allikevel med islamske prinsipper fordi det i islam fins regler for hvordan en *jihad* skal føres. Det selv om de faktisk drar inn religiøse tekster i sin rettferdiggjøring. Men det varierer også ganske mye i hvilken grad akademikere drar inn grupper som Al-Qaidas religiøse faktor og legitimering.

Om begrepet islamisme og dens særegenheter

Begrepet islamisme er ikke et jeg bruker særlig hyppig gjennom oppgaven min, men det er allikevel ikke til å komme utenom at mange akademikere betegner fenomenet født ut av en historisk utviklingen jeg kommer nærmere innpå senere som islamisme, og videre Al-Qaidas terrorisme som islamistisk terrorisme. Først er det viktig å bemerke seg at de som videre beskrives som islamister som jeg har drøftet, al-Zawahiri og Osama bin Laden, ikke vil betegne seg selve som det, men som muslimer, og dessuten gode, trofaste muslimer som virkelig følger islam, ikke islamisme.

I kapittelet (2011, s. 167-70) *Hva er islamisme? Et begreps historie og definisjon* i antologien *Ideologi og terror*, beskriver Mehdi Mozaffari den som en religiøs ideologi som har en holistisk og totalitær tolkning av religionen islam. Den har som et endelig mål og å erobre verden med alle midler. Den skiller seg fra for eksempel kommunisme og nazisme og andre ideologier ofte beskrevet som politiske religioner ved at den allerede er eksplisitt religiøs. Den kan ikke beskrives som en sivil eller sekulær religion i og med at den henter legitimitet i religionen islam. Islamismen tolker islam som mer enn en religion i ordets strikte betydning, som en teologisk tro med en spirituell dimensjon. Den oppfatter heller islam som en altomfattende ideologi som også skal brukes til å styre samfunnet på denne jorden, alle aspekter fra økonomi til lovgivning. Den henter legitimitet fra både religion og ideologi i motsetning til nazisme og kommunisme.

En nazist kan være kristen og nazist samtidig, men henter ikke legitimitet og rettferdiggjøring i religionen kristendom på samme måte som en islamist henter både legitimitet og rettferdiggjøring i islam. Og som vi skal se senere i kapittelet, så er ikke rettferdiggjøringen til ”kristenfundamentalistiske” terrorister som Timothy McVeigh heller særlig kristen i sitt innhold.

På 1970-tallet, i en tid da religionen fikk svakere og svakere betydning selv i den private sfære, så dukket det ironisk nok opp militante islamist-bevegelser som ikke bare gikk inn for praktisering av islam i den private sfære, men insisterte på at landets lov skulle ha basis i islam og proklamerte jihad. Denne religiøse tidsalderen innfant seg knapt en generasjon etter at mange muslimske land hadde vunnet sin frihet fra koloniherrene, og den erstattet nasjonalismen fra den tidligere generasjonen. Men denne bevegelsen, også de mer voldelige gruppene innad den, hentet sin basis hos teoretikere som Mawdudi i Pakistan og Sayyid Qutb i Egypt. (Kepel, 2008, s. 5)

Som jeg skal komme inn på i neste kapittel, så trenger ikke islamisme å anta en terroristisk form, og kunne være aktivistisk som Qutb og Det muslimske brorskap i et forsøk på å jobbe seg nedenfra og opp med bruk av det politiske systemet i stedet for å bruke voldelige midler for å styrte systemet. Så selv om islamister kanskje har samme mål, så varierer deres metoder for å nå dette målet. Noen vurderer det etablerte systemet som for sterkt til å styrtes med våpenmakt, og velger dermed å jobbe innenfor det, mens andre mener det er mulig, så det er egentlig snakk om hvordan de forskjellige avartene forholder seg til realpolitiske forhold. Men ifølge Kepel (2008, s. 5-6) det var først etter krigen i 1973 mellom Israel og araberstatene at islamismen skulle stå frem som en sterk politisk kraft, der det oljerike Saudi-Arabia skulle stå frem som en innflytelsesrik vinner.

Saudi-Arabias versjon av islamismen, wahhabismen, som henter navnet fra sin grunnlegger Muhammed Abd al-Wahhab, som igjen var dypt påvirket av Ibn Taymiyya, og er kjent for å være en spesielt ekstrem og også voldelig sekt. Den er kjennetegnes ikke bare ved at den terroriserer ikke-muslimske samfunn med massive udåder som 11. september, men også ved at den utøver vold innad i den muslimske verden. Men til tross for den åpenbare ekstremismen hos organisasjonen al-Qaida som helhet, så rommer den også sunni-muslimer med ulike teologiske oppfatninger, som al-Zarqawi og dens nåværende leder, Ayman al-Zawahiri, som ikke er wahhabister, men sunnier. Den går faktisk på tvers av sekteriske og teologiske skillelinjer, og har klart å utvikle seg til en global terrororganisasjon. (Mozaffari 2011, s. 174-75)

Hvorvidt dette skyldes noen genuin toleranse for avvikende og annerledes meninger eller en pragmatisk forståelse for at en global terrororganisasjon som spenner om så mange ulike typer muslimer er nødt til å se bort fra disse skillelinjene for å ha en stor nok inngruppe, det er vanskelig å slå fast. Og spørsmålet om hvorvidt denne allerede begrensede toleransen vil bli enda mer begrenset når Al-Qaidas hovedmål er nådd kan så klart heller ikke besvares og forblir hypotetisk.

Men bin Laden har om igjen og om igjen uttalt at sunniers og shiaers forskjeller faktisk kan løses når hovedmålene er nådd, og han vil unngå en indre splittelse innad i islam. (Wilson, 2007, s. 71). Dette er så klart også bare uttalelser som ikke ennå har blitt bekreftet.

Forskjellige grader av religiøst innhold hos terrorister

Ideologien kjent som islamisme og dens mer voldelige avarter legitimerer seg som nevnt mer med religionen islam enn det for eksempel nazisme legitimerer seg med kristendom. Mens en islamist ser på sin ideologi som hovedsakelig religiøs selv om den omfatter mer enn det rent religiøse, så ser ikke en nazist på sin ideologi som hovedsakelig religiøs, og deriverer ikke hovedkorpuset til sin ideologi fra kristne skrifter, doktriner og prinsipper slik en islamist gjør det samme med sine islamske ekvivalenter. Det er også forskjell på i hvilken grad religion dras inn og brukes for å belegge ulike terroristers handlinger.

Militante grupper fra alle mulige forskjellige religioner, fra assasinere, sikher, religiøse, jødiske sionister, hinduister og buddhister har brukt sin religion som rettferdiggjøring, og drept i sin religions navn. Men det fins også forskjeller grader av religiøst engasjement innen slike bevegelser. For eksempel spilte hinduismen en liten rolle rent teologisk i tamilenes kamp i Sri Lanka, men en viktig rolle kulturelt sett, og religion spilte i beste fall en overfladisk rolle teologisk sett for rasister innen *Christian Identity*-bevegelsen. (Griffin, 2012, s. 204-205)

I artikkelen *Terrorism and the other Religions* på Midtøsten-akademikeren Juan Coles hjemmeside, *Informed Comment*, prøver han å ta for seg vold i islam og andre religioner, men tar ikke om hvorvidt ideologiene han nevner eksplisitt legitimerer seg med religion. Han tar opp volden han mener er begått primært av europeere av en kristen arv på 1900-tallet, kolonialisme og de to verdenskrigene. Han sier og at selv om denne volden ble begått i politikks og nasjonalismes navn, og ikke i kristendommens navn, så er religion og politikk tvinnnet tett sammen og nevner som eksempler europeiske statskirker og at katolisismen hadde noe å si for det som Francisco Franco gjorde i Spania, og akkurat på samme måte er mye av den muslimske volden drevet av nasjonalisme. Han sier han ikke regner med at muslimer drepte mer enn to millioner i politisk vold på 1900-tallet, hovedsakelig i krigen mellom Iran og Irak samt krigen som fulgte etter Sovjets invasjon av Afghanistan, konflikter han bemerker at europeere dessuten er medskyldige i.

Derimot er kristne europeere og de med en kristen arv ifølge ham skyldige i å drepe omtrent 100 millioner gjennom de to verdenskrigene og koloniale konflikter, selv om buddhister i Asia står bak noen av disse. Han fortsetter med å hevde at religiøs vold er noe universelt og nevner som bevis sionisters terrorhandling i det Palestina på 1940-tallet, terror fra hindinasjonalister i India, det japanske militærets vold støttet av mange zen buddhist-ordner, samt *Lords Resistance Army* i Afrika, hvis vold han sporer tilbake til kristne, vestlige misjonærers forkynning.

Han konkluderer med at terrorisme er en taktikk som ekstremistiske tilhørere av alle religioner bruker, men også innen politiske religioner som kommunisme og nasjonalisme, og ingen religion sanksjonerer tøylesløs vold mot uskyldige. Menneskers ambisjoner og følelse av å ha lidd urett er roten til denne volden, og den blir større jo mer makt og jo mer fysisk mektige de er. (Cole 2013)

I 2012 kom antologien *Motgift- Akademisk respons på den nye høyreekstremismen*. Den skulle som tittelen hintet til ta for seg påstandene til Anders Behring Breivik og hans tankeunivers, som skrevet ned i hans manifest. Hver akademiker tar for seg hver sin påstand fra dette manifestet, og tema varierer fra islams kvinnesyn til demografiske spørsmål om antall av muslimer i Europa og vestlige utenrikspolitikk under krigen i det tidligere Jugoslavia på 1990-tallet, men et tema som virker til å gå igjen i flere kapitler er islam og muslimers forhold til vold.

Dette temaet går igjen i flere av kapitlene, men det kapittelet som er mest relevant med hensyn til min oppgave er Joakim Hammerlins kapittel *De fleste terrorister er muslimer*, ikke minst fordi han har en lignende tilnærming som Cole. Han begynner med å forklare hvordan terroriststereotypen har forandret seg opp gjennom tidene og at terrorisme kan tas i bruk av mennesker med vidt forskjellige politiske og religiøse oppfatninger.

En gang i tiden var det ikke den islamske terroristen, men anarkisten som utførte attentater på autoriteter, som innehadde rollen som den stereotypiske terroristen. Han beskriver at terrorismen kom i fire forskjellige bølger. Den første bølgen ble utgjort av anarkister på slutten av 1800-tallet, den andre av separatistgrupper som vokste frem mellom verdenskrigene, den tredje av venstreradikale, revolusjonære grupper på 60 og 70-tallet, og den siste er radikal terrorisme i vår tid, utført av islamister. Dette er visstnok generaliseringer, men som ikke har blitt til uten grunn siden de er støttet opp av empiri. Han innrømmer at islamistiske grupper har hatt en sentral plass i terrorismen som har foregått de siste tiårene og rekster opp flere markante eksempler.

Men han påpeker også at det fins store terrorhandlinger begått av mennesker med en annen ideologi eller religion, blant annet kristenfundamentalistisk terrorisme, som bombingene av Oklahoma-bygningen i 1995 og angrep mot abort-klinikker på 90-tallet i samme land, men også jødisk-fundamentalistisk terrorisme, som angrepet mot muslimer Patriarkenens grav i Hebron i 1994 og attentatet mot Yitzhak Rabin året etter, samt gassangrepet på t-banen i Tokyo, utført av den buddhistiskinspirerte gruppen til Aum Shinrikyo. (Hammerlin, 2012, s. 119-21)

En ting verken Cole eller Hammerlin gjør er å drøfte om disse ulike terroristene prøvde å presentere det de gjorde som å være i tråd med den ideologien de tilskrev seg. Cole diskuterer ikke hvorvidt de kristne han gir hovedskylden for den monumentale drapsraten dro inn eller rettferdiggjorde det de gjorde med kristendommen, og det samme gjelder buddhistene som også får noe av skylden, og det samme gjelder islamske terrorister. Han hevder at det ligger andre motivasjoner enn religion bak tøylesløs vold og terrorisme, men selv om dette stemmer, så er det fortsatt et faktum at det varierer hvor mye religion blir brukt til å rettferdiggjøre slike ting. Assosiasjonen med vold begått av de med en kristen arv er desto vagere og mer diffus. Hammerlin diskuterer heller ikke om de kristne som bombet abortklinikker, eller nevnte jødiske og buddhistiskinspirerte terrorister brukte sine religioners skrifter og doktriner for å rettferdiggjøre handlingene de begikk. Han nevner på samme måte som Cole ikke hvilke elementer fra sine religioner de drar inn. Tilfellet med Timothy McVeigh og lignende tilfeller blir også vanskelig å definere som kristenfundamentalistisk terrorisme, som nevnt tidligere i kapitlet.

Ikke bare oppga han ingen religiøse argumenter, men har presenterte seg også som i beste fall nominelt kristen og i verste fall som agnostiker og som at han hadde vitenskapen som religion på et senere tidspunkt. Han oppga hovedsakelig det han oppfattet som den amerikanske regjeringens maktmisbruk under beleiringene av Branch Davidian-sekten Waco, Texas i 1993 og Ruby Ridge i Idaho, året før. Han skal også etter egen innrømmelse ha blitt inspirert av boken *The Turner Diaries* av William Pierce, i hvert fall på et teknisk nivå med hensyn til bomber og våpenbruk.

(Timothy McVeigh, 2015)

Uansett er poenget at det blir vanskelig å beskrive Timothy McVeighs handling som noen kristenfundamentalistisk terror når han ikke bare lot være å rettferdiggjøre handlingen med denne religionen, men også ikke var særlig religiøs eller kanskje ikke religiøs i det hele tatt. I boken *Terrorists Creed* fra 2012 poengterer Roger Griffin (2012, s. 192-94) at selv om noen har pekt mot *Christian Identity Movement*, eller CIM var en del av hans tankeunivers som inspirerte ham til å begå udåden, så var CIM, når den ble inkorporert inn i en ekstrem, hvit, rasistisk ideologi, ikke egentlig kristenfundamentalistisk.

Geniunt kristen, apokalyptisk og voldelig fundamentalisme fantes knapt på denne bevegelsens hjemmesider, men var faktisk mer å finne i mer mainstream fenomener som den apokalyptiske Left Behind-serien, fiksjonsbøker som har solgt over 65 millioner eksemplarer. Bevegelsens webside hyllet ham visstnok som en av deres egne, et produkt av deres hellige krig mot *The Zionist Occupation Government* eller ZOG.

Som beskrivelsen henter til, så beskriver dette en konspiratorisk oppfatning blant hvite rasister om at USA legitime regjering er okkupert av jøder. Dette peker mye mer mot en rasebevisst og paranoid oppfatning enn mot en geuint kristen og apokalyptisk ideologi.

Griffin poengterer også (2012, s. 194-96) at de former for kristendom forsøkt konstruert av hvite rasister bare er en falsk type kristendom som ikke er forenelig med kristen teologi. Og *The Turner Diaries*, både McVeighs og CIMs "bibel", ikke har absolutt ikke noe kristent ved seg, men omhandler en fremtidig rasekrig sett gjennom øynene til bokens hovedperson, Earl Turner.

Forskjellen mellom geopolitiske og teologiske konflikter

En annen viktig distinksjon som denne typen vinkling aldri kommer inn på er den mellom geopolitiske konflikter og teologiske konflikter. Geopolitiske konflikter tar utgangspunkt i en mer fysisk kamp om landområder, selvråderett og andre lignende faktorer, og slike konflikter kan i lengden løses hvis de fysiske faktorene den utspiller seg om fordeles. Teologiske konflikter, derimot, tar ikke hovedsakelig utgangspunkt i en fysisk kamp, men i en mer spirituell kamp om hvem som har den rette religion og ikke. Mens geopolitiske konflikter er bundet til tid og sted og kan løses ved å gi land eller selvråderett, så er egentlig ikke teologiske konflikter avhengige av disse faktorene for å eksistere. Konflikten mot de spirituelt misledede vil bare ende når disse ser det spirituelle lyset og omfavner "riktig" religion og den "riktige" tolkningen. Dermed vil den fortsette selv om disse fysiske konfliktene løses, så lenge det fins de av feil spirituell overbevisning.

Så klart trenger ikke en spirituell konflikt å anta en fysisk kamp, og kan foregå bare ved ord og diskusjoner, men i de tilfellene den antar fysisk kamp, så er det spesielt problematisk siden den er så lite bundet av tid og sted og har så lite forankring i den fysiske virkeligheten.

Geopolitiske konflikter som blir rettfærdiggjort nettopp som det og som bruker religion for å styrke budskapet vil ikke nødvendigvis fortsette etter at de geopolitiske komponentene har blitt løst siden disse ble presentert som kjernen i konflikten. Men når en konflikt, selv om kjernen i den er geopolitisk, blir presentert som en teologisk konflikt med religion i kjernen, så vil den bli mye vanskeligere å løse og kanskje fortsette lenge etter at de geopolitiske komponentene har blitt løst. Disse refleksjonene kommer jeg mer innpå etter å ha analysert Al- Qaidas budskap mer nøye.

Selv om Juan Cole når en konklusjon som ikke er langt fra den de i det tidligere kapittelet nådde, om at islam ikke sanksjonerer terrorisme mot uskyldige sivile, så drøfter han ikke

muligheten for at selv om dette kanskje stemmer, så kan noen terrorister og voldsutøvere i større grad dra inne religion enn andre. Hammerlin kommer heller aldri inn på dette og merker selv de som knapt brukte religion i sin rettferdiggjøring som ”religiøse” terrorister. Dermed blir det aldri spesifisert om det var religion eller noe annet som brukes som rettferdiggjøring, og at det alltid er noe annet som er den motiverende kraften for terrorisme. Dette skiller seg fra spesifiseringen til Roger Griffin som påpeker at religion brukes i veldig forskjellig grad hos terrorister og at kristendommen egentlig ikke spilte noen viktig rolle i det hele tatt hos Timothy McVeigh og lignende terrorister. Cole og Hammerlin trekker heller ikke inn det både Lewis og Brekke påpekte om at Al-Qaida faktisk prøver å bruke sin religion i rettferdiggjøringen av terrorisme.

KAPITTEL 3- GLOBAL JIHADS TILBLIVELSE I EN HISTORISK KONTEKST

Med Den islamske statens tilblivelse i de senere årene har det gjenoppstått en unikt islamsk institusjon som nesten ofte virker til å ha vært hovedklagepunktet til mange radikale og politisk bevisste muslimer i perioden da den ikke fantes. Den raske dannelsen av et nytt kalifat som har handlet med stor militær aggresjon og har hatt en utrolig militær suksess og tiltrekningskraft på muslimer rundt om i verden kom uventet på mange, men for de som har lest Osama bin Ladens og hans åndsfrenders budskap burde ikke dette ha kommet som noen overraskelse i det hele tatt.

Han og mange av hans åndsfrender overlevde ikke slik at de fikk se dette nye kalifatet, og det er heller ikke sikkert at han og de andre ville ha godkjent det nye kalifatet, men gjenopprettelsen av det representerer allikevel en tilbakevending til normen i islamsk historie, og unntaket som ikke engang har rukket å herske i hundre år har uten tvil skapt et vakuum i den islamske verden og endt en tilstand som nok mange muslimer opp gjennom mye av historien ikke kunne forestille sin verden uten.

Den historiske utviklingen dette kapitlet tar for seg skal gi en bakgrunn for fremveksten av den type ideologi som inspirerte og påvirket Al-Qaida samt hvilke historiske hendelser som var med på å skape og forme organisasjonen og dens operasjonsmønster.

Den muslimske verdens vekst og stagnasjon

Kalifatet hadde vart i nesten 1300 år da det i 1924 ble avskaffet, ikke av ikke-muslimske inntrengere, men av den tyrkiske generalen og lederen Kemal Atatürk. Han var med på å drive de ikke-muslimske inntrengerne ut av sitt tyrkiske hjemland, men samtidig gikk han inn for å adoptere noen av deres moderne skikker, og et steg på veien mot moderniseringen var å avskaffe denne institusjonen. Den hadde ikke alltid holdt seg like sterk gjennom dette enorme tidsspennet, men hadde innehatt en sterk symbolsk styrke for muslimsk samhold og identitet, og den muslimske verden følte dypt da det falt, og ingen av forsøkene på å gjenopprette det fikk nok støtte til å kunne lykkes.

Kalifen, overhodet for kalifatet, var en politisk leder som også innehadde en viss religiøs autoritet for det sunni-muslimske samfunnet, og han kunne spore herskerlinjen sin helt tilbake til profeten Muhammeds første etterfølgere etter hans død. (Lewis, 2004, s. xvi-xvii)

Det var under denne perioden at den første *jihad* ble påbegynt. Muhammed påbegynte visjonen om å bringe islams lys til de vantro i sitt hjemsted Arabia, og hans etterfølgere

fortsatte kallet etter at han døde og søkte også å spre islam til resten av verden. De enorme områdene som muslimer erobret lynraskt etter hans død, inkludert den tidligere stormakten Persia, skulle alle bli innlemmet i den nye entiteten som var kalifatet. Muslimske hærer spredte seg til det sentrale Asia og India og slukte betydelige deler av det bysantiske riket. Syria, Palestina og Nord-Afrika, områder som til da hadde vært innlemmet i kristenheten, ble også slukt og gjennomgikk en islamisering og arabisering før de ble baser for videre ekspansjon inn i Europa, da inn i den iberiske halvøy og deler av det sydlige Italia. Men etter mange seiere ble muslimene etterhvert slått og det kristne Europa begynte ikke bare å demme opp for muslimske erobringer, men også å drive dem tilbake i en gjenerobring kjent som *Reconquista*. Motangrep i form av korstogene ble også satt i gang, da uten den samme suksessen.

Den andre store *jihad* ble hovedsakelig utført av tyrkere og ikke arabere, som endelig klarte å erobre det kristne Anatolia og ta Konstantinopel. Byen skulle deretter bli hovedstaden til de ottomanske sultanene. Forsøket på å erobre hele Europa ble gjenopptatt av tyrkere på Balkan og av nå muslimske tartarer i Russland, og denne gangen skjedde ekspansjonen mot øst. Men igjen skulle kristenheten ikke bare motstå, men også slå tilbake muslimenes angrep og drive dem tilbake. Til slutt skulle de drive dem så langt tilbake at muslimer ikke bare skulle streve i ”selvforsvar” med å beholde relativt nyerebrede områder, men også etter hvert forsvare det de regnet som islams hjemsted mot de vantro. (Lewis, 2004, s. 29-30)

Fra dominerende til dominert: Endringer i den islamske selvoppfattelsen

Og på tidlig 1900-tall var det meste av den muslimske verden blitt erobret og styrt av europeerne som innførte sine lover og verdier i disse samfunnene. Mange muslimer reagerte med sjokk på denne reverseringen. Deres religion fortalte dem at det var de som skulle være de dominante slik at de kunne spre sannheten som var nettopp den. Men på denne tiden hadde ikke bare muslimer mistet dominansen over mye av resten av verden, de innehadde ikke engang dominansen i sine egne land. Det var ofte de gruppene som før hadde hatt lavest posisjon som nå ofte skulle innta lederrollen i muslimske land, en rolle islamsk lov tidligere hadde hindret dem i å inneha. Disse gruppene besto av kristne, jøder, hinduer og ahmadiyyaer.

Disse store og ut fra et islamsk perspektiv uforståelige forandringene krevde en slags redefinering av begrepet *jihad*. Muslimer kunne jo ikke erklære *jihad* siden de ikke lenger satt

ved makten og dermed ikke hadde autoritet nok, og *sharia*-lovene var enten hovedsakelig eller fullstendig erstattet med vantro lover.

Antakelsene muslimske forfattere før dette hadde hatt som hadde skrevet om dette emnet var ikke lenger gjeldende i dette scenarioet. Å begynne å tenke nytt var nødvendig, og de åpne for modernisering samlet seg i hovedstedene for muslimsk tenkning for å fylle dette intellektuelle tomrommet. (Cook, 2005, s. 93-94)

Det var åpenbart at utfordringene denne forandringen i deres verdenssituasjon skulle by på mange paradokser og problemer for muslimer, spesielt de som hadde oppgaven å komme frem til svarene i islam, de islamske rettslærde. Islam hadde, nesten fra religionens begynnelse, ført jihad mot ikke-muslimske land og ekspandert når muslimer var fysisk mektige nok til å klare det.

De hadde underlagt seg gigantiske områder som før hadde tilhørt ikke-muslimer og lagt dem inn under islamsk herredømme og islamisert dem over tid. De hadde ment at de hadde en rett til disse områdene med en så stor selvfølge at de selv regnet det som selvforsvar når de ble drevet ut av relativt nyerebrede områder, og det at de hadde klart å ekspandere militært til en slik grad var nok absolutt med på å styrke deres tro på at de skulle være og var i en dominant posisjon ovenfor ikke-muslimer og at deres religion måtte være den rette siden de, som trodde på den, virket til å vinne til en så stor grad.

Men disse antakelsene var så klart dømt til å endre seg etter at de ble slått militært gang på gang og også opplevde at deres hellige lov ble satt til side og deres land ble dominert av både de de før hadde vunnet militært over og de de hadde dominert politisk over. Det ble så klart vanskeligere å beholde en urokkelig tro på at islam, i hvert fall det islam som eksisterte der og da, var den eneste sannheten og at muslimer skulle være dominante nå som ikke-islamske krefter hadde vunnet militært over muslimer, erobret deres land og hadde spredt sin sannhet i form av vestlige, sekulære lover og satt til side den sannheten muslimer i sin tid hadde forsøkt å spre til alle verdens hjørner.

Muslimer ble nå dominerte av de de før hadde dominert og sett på som underlegne, og de hadde ikke engang autoritet til å komme med svar som dette nye scenarioet bød på siden de i dette også hadde blitt fratatt autoriteten som det å erklære disse nye svarene krevde.

Det var så klart også noe problematisk ut fra en islamsk kontekst å fordømme at muslimske områder ble erobret militært av ikke-muslimer, ikke bare siden muslimer hadde forsøkt det samme med ikke-muslimske områder så lenge de hadde vært sterke nok, men siden de områdene som de regnet som islamske og til og med islams hjerteland også før hadde tilhørt ikke-muslimer og hadde blitt tatt med militær makt fra dem av muslimer.

Det var ikke bare nå vingestekkede islamske rettslærde som prøvde å komme til bunns i de åpenbare selvmotsigelsene og spørsmålene som trengte å besvares i denne sjokkerende nye situasjonen, men også etter hvert aktivister av forskjellige slag.

Hassan al-Banna og Sayyid Qutb- To menn som presenterte løsninger på den muslimske verdens problemer

En av de mest innflytelsesrike var egypteren Hassan al-Banna som grunnla Det muslimske brorskap i 1928, bare fire år etter kalifatets fall, i den hensikt å gjenopprette det og bringe islam tilbake til dens rene røtter, slik den hadde blitt praktisert av deres fjerne forfedre, eller i hvert fall slik denne salafist-bevegelsen mente den hadde blitt det. Brorskapet var ingen ren *jihad*-organisasjon, og al-Banna så seg villig til å kompromisse og å nå sitt mål i en gradvis utvikling i motsetning til for eksempel andre ideologer som Mawdudi og den også egyptiske Sayyid Qutb.

Bevegelsen la vekt på spirituelle aspekter som renselsen av hjertet og sjelens renhet, hardt arbeid, kjærlighet til Allah, og i tillegg til å være en politisk organisasjon, var den også opptatt av vitenskap, utdanning, kultur, og så seg selv som et forretningsselskap og en organisasjon som bød på sosiale ytelser. Det muslimske brorskap forsøkte å gjøre ideen om Allahs enhet til en doktrine som dekte alle sosiale og åndelige aspekter som ville føre til en grunnleggende transformering ikke bare av individet, men også av samfunnet og staten.

Men til tross for disse i hvert fall i stor grad religiøse ambisjonene, så skulle ikke politiske konflikter bli gjort om til religiøse kriger og heller løses ved hjelp av dialog. Ideen om individets deltakelse dannet en slags pluralisme som ledet til dannelsen av politiske partier og sosiale organisasjoner, og det islamske prinsippet om at det var nødvendig å konsultere folket førte også til en demokratisering.

Og selv om al-Banna benektet prinsippet om det indre, spirituelle *jihad* og vektla det mer fysiske jihad om martyrdømme for den som drepte og ble drept for Allah, og selv om han forsvarte brorskapets militante fraksjoners angrep på britiske styrker som selvforsvar, så snakket han også om "forsvaret til å spre islam".

(Bonney, 2004, s. 211-15)

Den egyptiske regjeringen skulle etter hvert oppløse Det muslimske brorskapet i 1948, og al-Banna ble snikmyrdet året etter som hevn for drapet på statsministeren, mens flere av de nyere medlemmene gikk inn for å slå voldelig tilbake mot regimet, og Sayyid Qutb skulle senere også sammen med flere andre bli tatt til fange under Nasser-regimet. Han nektet å

godkjenne en falsk erklæring som kunne reddet ham, for ifølge han var det å hoppe over til siden til et regime som undertrykket islams budskap det ultimate forræderi, og denne prinsippfastheten førte til at han ble henrettet.

Men Qutb skulle etterlate verden med et omfangsrikt korpus av skrifter. I de tidligere snakket skrev han om motstand mot tyranni, ulikhet og andre prinsipper han mente var universelle for hele menneskeheten, og han beskrev her *jihad* som forsvar mot aggresjon og som skulle fjerne alle fysiske hindre som lå i veien for islam slik at den kunne nå alle mennesker. I sine skrifter bare to år tilspisset holdningene hans seg, der han hevdet at islams mål var å frigjøre menneskeheten fra ”jordlige herskere” og deres urettferdige styre. Islams oppdrag var i bringe verdensfred ikke bare mellom nasjoner, men også innad i nasjonene som led urettferdighet. Islam kunne ikke tillate seg å være passiv mot en slik urettferdighet og måtte gripe inn for å få en slutt på den.

Det ville være uklokt av islam å oppholde en slags overfladisk fred med et vantro land, siden dette landet da fikk styre seg og sitt folk etter lover andre enn Allahs, for et slikt styre fratok folket rettferdighet og undertrykte dem. *Jihad* måtte føres for å fri mennesker fra dette åket, samme hvilken religion eller styre landet ble styrt etter.

Jihad var en revolusjonær kamp mot all vantro, mot det han kalte *jahiliyyah*, som var et uttrykk Qutb ikke bare brukte for å beskrive den offisielt ikke-islamske verden, men også de delene av den muslimske verden han ikke så på som islamske nok, for ifølge ham kunne det ikke finnes noe kompromiss mellom islam og denne vantroen.

(Bonney, 2004, s. 215-17)

Det fantes åpenbare likheter mellom disse to ideologenes ideer, men også åpenbare forskjeller. På den ene siden ville de begge reislamiser sine muslimske land og motsatte seg det sekulære styresettet, men deres måter å oppnå det på var forskjellige, og det var også deres definisjon av jihad og rettferdiggjøring av vold innenfor et islamsk rammeverk. For dem begge var et rent og autentisk islam løsningen for den elendige tilstanden den muslimske verden befant seg i, og den måtte renses for uislamske tendenser og reislamiseres slik at den atter en gang kunne nå storhetstiden den i hvert fall ifølge dem en gang hadde befunnet seg i. Men al-Banna hadde som aktivist en mer nederfra og opp-tilnærming til hvordan dette skulle oppnå, og han var villig til å akseptere en gradvis omforming og brukte blant annet en demokratisk aktivisme for å oppnå dette målet. Uavhengig av hvor genuin hans tiltro til demokratiet egentlig var, så kan man ut fra Qutbs synspunkt si at han gjorde kompromisser med *jahiliyyah*. Dessuten var al-Bannas definisjon av *jihad* vinklet til å bety mer en forsvarskamp for å slå tilbake angripere eller befri seg fra en okkupasjonsmakt og

representerte dermed ikke nødvendigvis noe distinkt islamsk selv om han også snakket om martyrdom og å drepe og bli drept for Allah.

Qutbs tilnærming var mer visjonær og uten vilje til kompromiss, og selv hans tidligere og påståtte mildere posisjon til *jihad* som selvforsvar snakket han om at *jihad* måtte fjerne de fysiske hindrene som sto i veien for islam, altså krig mot de som ikke ville ha hans islam implementert for fullt i sine samfunn.

Etter dette ble bare hans definisjon av nødvendigheten av vold for å forandre det muslimske samfunnet og resten av verden mer radikal. Hans løse definisjon av *jihad* for selvforsvar blir videre elaborert her, og det innehar ikke lenger noen universell karakter som handler om å slå tilbake mot undertrykkelse eller urettferdighet. Ifølge ham var ethvert samfunn undertrykkende og urettferdig kun av den grunn at det var uislamsk, og det at den muslimske verden skulle leve i fred med ikke-muslimske samfunn var et paradoks, for et uislamsk samfunn var ikke i stand til å oppnå noen genuin fred eller for den saks skyld rettferdighet eller harmoni nettopp fordi det var uislamsk. Derfor ville en krig mot disse samfunnene for å eksponere dem for islams lys på lang sikt oppnå en ordentlig og dyp fred, og denne midlertidige ufreden ville derfor være verdt det hvis man så på det moralske regnestykket som helhet. Samfunn der utelukkende islam regjerte ville ikke bare finne fred med hverandre utad, men også med seg selve innad.

Denne posisjonen enda mer enn den første, visker ut grensen mellom forsvarskrig og angrepskrig og dømmer et samfunn ikke ut fra universelle standarder, men ut fra hvorvidt det implementerer islam fullt og helt. Dessuten er det vanskelig å finne noen støtte til kampen mot en okkupasjonsmakt fra ikke-muslimer med en så islamsentrert rettferdiggjøring av vold. Men på en annen side skulle som vi skal se en slik religiøs rettferdiggjøring av vold vise seg å være et viktig religiøst så vel som politisk våpen, og det var en idé som ikke skulle dø med Sayyid Qutb.

Et fysisk og væpnet *jihad* var det som skulle gjøre den islamske verden stor igjen, stor nok til å bringe islams lys til resten av verden. Denne væpnede kampen skulle i første omgang ikke rettes mot den delen av verden som offisielt var ikke-muslimsk, men mot den offisielt muslimske verden. For at den muslimske verden skulle være i stand til å nå den styrken den en gang hadde innehatt, så måtte den finne tilbake til noe som med tiden hadde blitt utvannet. Dette var en viktig forhåndsregel før man gjenopptok forsøket på å oppnå islamsk hegemoni over hele verden, for hvordan skulle muslimer klare å overbevise ikke-muslimer til å tro på islam når ikke engang de trodde på det hardt nok?

Islams videre spredning ble meningsløs og kanskje til og med en vederstyggelighet når det var en pervertert og utvannet form for islam som ble spredt, og kunne egentlig den muslimske verden bli sterk nok til at den atter en gang kunne erobre nye områder uten først å finne tilbake til en mentalitet og en ånd som hadde hersket under de tidlige erobringene og dermed gjort dem mulige?

Abdallah Azzam- Fornyer av og talsmann for jihad

En annen svært viktig ideolog for tilblivelsen av det som skulle bli Al-Qaida og radikal islam var Abdallah Azzam. Han siteres og idoliseres som vist ofte i Al Qaidas budskap, kanskje mye av denne grunn, spesielt i de skrevet av Zawahiri.

Hans budskap om at muslimer hovedsakelig burde slåss for islams skyld vant ikke noe særlig popularitet i hans palestinske hjemland på 70-tallet som heller vinklet sin kamp som en kamp for palestinsk nasjonalisme. Men han skulle allikevel etter hvert klare å omforme *jihad*-begrepet teoretisk og likeså omforme lokale motstandsbevegelser som regnet seg som muslimske til å delta i en mer globalisert form for *jihad*, en global *jihad*. Da Sovjet-unionen invaderte Afghanistan i 1979, flyttet han til Pakistan og lærte bort sin form for *jihad* som var global og bød på frelse for martyrenes synder. Hans publikum skulle etter hvert bestå av alt flere og flere frivillige muslimer fra alle hjørner av den muslimske verden.

Det å vinkle denne motstandsbevegelsen som en *jihad* hadde en mektig og befriende effekt på mange muslimer, og selv om de tilflakkende ”arabiske” frivillige ikke spilte noen særlig rolle i Sovjets tap, så var dette allikevel første gang på århundrer at muslimer fra helt forskjellige steder i verden hadde samlet seg for å slåss utelukkende for islams skyld og overvunnet sine teologiske og etniske forskjeller i felles kamp. Ikke bare det, men Afghanistan funkete også som en slags smeltedigel der radikale muslimer som hadde kjempet mot sine regimer møttes, hadde samkvem og ble sveiset sammen. (Cook, 2005, s. 128)

Altså kan man si at de historiske omstendighetene i stor grad formet seg til Azzams fordel. I en periode der hans eget folk var inspirerte av nasjonalisme for sin distinkte del av verden og der muslimer også mer generelt sett hadde vært opptatte av de politiske konfliktene som utspilte seg i deres del av verden uten å koble dem for mye til andre slike konflikter der muslimer også kjempet, fant det sted en gigantisk invasjon av en ikke-muslimsk, vantro hær inn i et muslimsk land.

Dette ga Azzam en mulighet til å peke på en ny, stor konflikt som han kunne gripe tak i og vinkle som en kamp for islam som alle muslimer kunne delta i. Ikke for palestinsk nasjonalisme eller nasjonal autonomi for den og den ”muslimske” regionen, men for islam helt og holdent.

Det var ikke på samme måte mulig å gripe tak i de andre konfliktene muslimer allerede var innblandet i på samme måte siden de hadde pågått lenger og allerede hadde blitt vinklet av andre, da på en annen måte enn Azzams. Det var så klart mulig å omdefinere dem slik at de passet mer overens med hans verdenssyn, men ikke helt mulig å påberope seg førstedefinisjonen på samme måte som Azzam kunne med denne nylige krigen som plutselig hadde dukket opp.

Det å vinkle den lokale striden mot de sovjetiske styrker i Afghanistan i en global retning og som å kjempe for islams skyld ga så klart mange politiske og militære fordeler. De militære fordelene gikk i stor grad ut på at den afghanske motstandsbevegelsen nå ikke lenger var isolerte i sin kamp, men kunne få hjelp av frivillige rundt om i verden som ikke lenger bare var opptatte av sine egne, lokale konflikter. Denne konflikten var like mye deres nå. Og selv om de militære fordelene som nevnt kanskje ikke var så store i og med at de krigerne som kom utenfra spilte en liten rolle i seieren, så var de symbolske fordelene nesten uvurderlige i og med at det at de hadde kommet utenfra var et bevis på at muslimer nå var villige til å kjempe for side om side med muslimer i andre deler av verden og i konflikter som ikke angikk dem direkte i deres del av verden.

En konflikt som var utkjempet for islams skyld angikk dem alle, i motsetning til en konflikt vinklet som noe mer geografisk og politisk spesifikt, som de andre konfliktene som hadde vært mer separerte fra hverandre. Å kjempe i en konflikt i islams navn og for islams skyld visket ut de spesifikke, geografiske og politiske forskjellene og gjorde muslimer fra ganske vidt forskjellige bakgrunner mer samstemte politisk og militært, men det er også her et problem melder seg:

Hvis konfliktens fundament skal defineres som noe religiøst og allment, og ikke noe geopolitisk avgrenset til en del av verden og de muslimer som bor i den, hvordan skal man finne rettferdiggjøring av den spesifikke konflikten i islam på en måte som binder alle muslimer sammen? Hva kan være så sterkt og viktig at det kan overdøve doktrinelle forskjeller? Og hvordan skal man få muslimer til å bli engasjerte i en konflikt som foregår så langt borte fra dem?

Et virkemiddel var som nevnt å predike et sterkt, religiøst brorskap som i hvert fall til en viss grad visket ut teologiske og etniske forskjeller mellom muslimer rundt om i verden, men et

annet var å påstå å vite hva som kunne bringe den muslimske verden tilbake på føttene og gjenopprette dens tidligere militære og politiske makt. Hvordan den muslimske verden hadde gått fra å bli erobreren til å bli erobret skapte som nevnt ikke bare en sjokktilstand blant muslimer, men også et tomrom og så klart en redusert selvtillit samt undring om hva de hadde gjort galt for å lide en slik skjebne og hva de kunne gjøre for å vende tilbake til den storheten som de som fulgte den rette religion anså at de fortjente å befinne seg i.

Azzam mente at svaret lå i at bare *jihad* kunne gjenopprette den muslimske verdens storhet, gjenskape den typen samfunn kjent fra Muhammeds tid, forene muslimer rundt om i verden og etablere en stat mektig nok til å spre den sanne tro. Han trodde sterkt på martyrdommens overtalende kraft og på å forene de rettslærde som skrev om *jihads* og martyrdommens storhet og de krigerne som satte dette skrevne ord ut i praksis.

Ikke bare vek han ikke av veien for å eksplisitt skrive om jihads mindre gloriøse konsekvenser i form av smertefull, langdryg død og krøplinger, men han levde også ut det budskapet han prediket og levde for islam og *jihad* uten å vie jakten på rikdom eller statusjag noe særlig oppmerksomhet. Mange flokket seg til ham, tiltrukket av hans enorme spirituelle prestisje, og han prediket at alle muslimer hadde en plikt til å utkjempe *jihad* så lenge Afghanistan og Palestina var okkupert av vantro. Han glemte altså ikke sitt hjemland, men så på Afghanistan som et sted der *jihad* kunne etableres uten noen inngripen fra sterke, sekulære regjeringer som kunne undertrykke hans form for radikale islam. Når denne kampen var vunnet, kunne muslimer gå videre og bekjempe Israel.

Han mente *jihad* var en plikt for muslimer på lik linje med de fem søylene, og at alle som ikke deltok levde i synd og at hele det muslimske samfunnet var ansvarlig for å hjelpe muslimer som ble angrepet et bestemt sted i verden, og *jihad* var det viktigste kriterium en muslim skulle vektlegge i sin trospraktisering. Det at muslimer hadde forlatt *jihad* i moderne tid var en viktig årsak til deres elendige tilstand.

Han ga også juridiske meninger om det i islam var lov til å drepe kvinner, barn og eldre, og selv om han ikke levde lenge nok til å bevitne *mujahedins* seier i Afghanistan, så bidro denne stridsarenaen han hadde satt opp der til at radikaliseringsen skulle spre seg ut til hjemlandene til fremmedkrigerne. For etter at de vendte hjem fra seieren i Afghanistan på tidlig 90-tall, reagerte de med sjokk på hvordan deres hjemland var styrt, etter deres mening, i konflikt med mange av islams viktigste verdier. Det forekom også på denne tiden fredsforhandlinger mellom Israel og muslimske land, noe de også så på som uakseptabelt. (Cook, 2005, s. 129-31)

Altså var Afghanistan en mulighet til å gjenopplive det Azzam og hans åndsfrender mente var en viktig islamsk plikt, og til og med den viktigste. I dette scenarioet kunne de utkjempes *jihad* uten hindring fra de mer sekulære regjeringene som styrte deres hjemland, og etter seieren kunne de ta med seg mentaliteten de satt inne med fra å ha vært der hjem til disse landene. Så selv om Azzam nå var død og seieren i Afghanistan ikke hovedsakelig skyldtes tilstrømmende fremmedkrigere, så levde fortsatt det Azzam hadde prediket videre, og det sammen med en noe for sterk tro på hva muslimer kunne utrette ved hjelp av *jihad* som spredte seg utover resten av den muslimske verden ettersom fremmedkrigerne vendte hjem til sine hjemland. En av de som skulle vende tilbake inspirert av Azzams tankegods om en religiøs krig definert innenfor en islamsk kontekst var Osama bin Laden, noe jeg skal komme tilbake til senere. Men seieren i Afghanistan skulle også produsere noe annet som bin Laden og hans åndsfrender trodde de kunne eksportere til andre land.

Bruce Lawrence (2007, s. 23-24) poengterer at hvis den ene av verdens supermakter, Sovjet, kunne ødelegges av de som kjempet i Allah navn, så hvorfor kunne de ikke da gjøre det samme med den andre, USA? Troen på at USA også kunne styrtes ble forsterket da landets styrker trakk seg hastig ut av det muslimske Somalia i 1993, men de som fremmet denne selvsikre overbevisningen så bort fra det unike med Afghanistan som kaplass sammenlignet med andre muslimske land i Midtøsten. Det var i større grad et etnisk lappeteppes, mindre tilgjengelig rent geografisk og bar på en lang tradisjon med geriljakrigføring i fjellene mot angripere. Det kan være at tilsynelatende mangler på sosiale aspekter i hans ideologi gjorde ham i stand til å omfavne vrangforestillingen om at krigen som hadde blitt ført i Afghanistan kunne utvides til andre land som nesten alle var svært forskjellige fra det nesten unike tilfellet som er Afghanistan.

For selv om ideologien som hadde drevet *jihad* i Afghanistan sikkert kunne eksporteres og resonere hos muslimer i disse andre landene, så kunne ikke noen lignende *jihad* settes ut i praksis i disse landene siden de geopolitiske realitetene var helt annerledes i dem. Selv om det sikkert kunne pekes ut visse innblandinger fra vestlige hærs side i andre land i Midtøsten som sikkert kunne vinkles på en eller annen måte som en slags okkupasjon, så hadde ingen av dem blitt direkte angrepet og okkupert av en vantro hær på samme måte som Afghanistan hadde blitt det. Et eventuelt unntak kan eventuelt sies å være Israel, men jødisk nærvær i Israel hadde allerede eksistert mye lenger og kunne dermed ikke tilskrives dem samme bråheten som kommunistenes nærvær i Afghanistan.

Og siden Israel-Palestina-konflikten var såpass gammel og predaterte Azzams, bin Ladens og Zawahiris aktivisme, så hadde andre muslimer allerede grepet definisjonsmakten og

identifisert den som en geografisk avgrenset, politisk kamp for palestinsk nasjonalisme, ikke en religiøs kamp uten grenser slik disse mennene ivret etter å definere alle konflikter muslimere var innblandet i som. Dessuten kan det heller ikke sies å være *jihaden* i Afghanistan som fikk en gigantisk supermakt til å rase sammen, men hovedsakelig en rekke andre faktorer som sannsynligvis gikk forut for Sovjets nederlag i dette muslimske landet. Påstanden om at Sovjetunionen gikk nenedom og hjem fordi den gikk nenedom om hjem i Afghanistan kan vel like gjerne snus til en *vice versa*-påstand hvis man så supermaktens historiske utvikling på lang sikt.

Men latterligheten i påstanden om at en geografisk og historisk tidsmessig avgrenset krig var det som fikk en gigantisk supermakt som gikk såpass langt tilbake i tid til å falle hindret ikke jihadistene som hadde kjempet i den i å hevde nettopp det. Og selv om denne vrangforestillingen sikkert kunne være et propagandavåpen, så bød den som nevnt også på problemer når de som trodde på den fikk med verdens realiteter å gjøre. Så selv om den kunne gi god selvtilit, så kunne denne overdrevne selvtiliten være farlig og villedende i visse tilfeller.

Uansett har vi i dette kapittelet sett hvordan det å vinkle konflikter ut fra et islamsk, religiøst perspektiv har vært effektivt i å skape en viss form for politisk og militært samhold i den muslimske verden, selv om dette så klart også kan være problematisk med tanke på at muslimene som ikke er samstemmer med de radikales mål og midler kan føle seg frastøtt når begge deler blir forsøkt rettferdiggjort med deres religion. Det kan også være problematisk i at det virker for diffust for de muslimene som er mer opptatte av en distinkt konflikt bundet til tid og sted.

Fra 1990 til 1996 skulle også Al-Qaida opprette foretak i forskjellige regioner ved å vinkle regionale konflikter som muslimere befant seg inn i sin større form for *jihad*, en global *jihad*. Organisasjonens aktører spilte viktige roller blant annet i Abkhazia, Bosnia, det sentrale og sørvestlige Asia og i Tsjetsjenia. (Wilson, 2007, s. 78)

Denne utviklingen fra begynnelsen i Afghanistan følger i stor grad Abdallah Azzams oppskrift på hvordan lokale og geografisk avgrensede konflikter skulle inkorporeres inn i en større, altomfattende *jihad* der et angrep på muslimere, samme hvor det var i verden og hvor avgrenset det var, var et angrep som alle sanne muslimere, samme hvor lite det fysisk berørte dem, hadde en plikt til å hjelpe sine muslimske brødre og slå tilbake. Et angrep på muslimere transcenderte geografiske grenser, og var et angrep på islam i sin helhet, og konflikten skulle utkjempe i islams navn, vinklet som en religiøs krig, en *jihad*, og ikke en krig som tok utgangspunkt i de spesifikke, geopolitiske konfliktene i området. Men denne evolusjonen i

Al-Qaidas operasjonsmønster, globaliseringen av lokale, muslimske konfliktsoner, er også et resultat av globaliseringsprosessen som foregikk i samme tidsperiode.

Globaliseringen som foregikk på 90-tallet gjorde det lettere for mennesker over hele verden å kommunisere, reise og bedrive handel, og Al-Qaida ble et resultat av denne kraften. Den gjensidige avhengigheten denne prosessen skapte mulighetene for bin Laden til å etablere sine globale forbindelser av operative celler, økonomisk infrastruktur og tillot Al-Qaidas medlemmer å kommunisere på et globalt nivå og utføre operasjoner rundt om i verden.

Dermed har organisasjonens indre organisasjon forandret seg fra en samling av fremmedkjempere til en internasjonal franchise for radikal, islamsk terrorisme. (Wilson, 2007, s. 75-76)

Altså skapte både forandringer i det maktpolitiske landskapet om forandringer i teknologi, økonomi og kommunikasjon forandringer i Al-Qaida som organisasjon. Fra den spede begynnelsen i Afghanistan til den kalde krigens slutt og sovjet-styrkenes tilbaketrekning, og mer fokus på andre regionale konflikter som involverte muslimer, igjen vinklet inn i en større kamp for islam, til den unngåelige globaliseringsprosessen som verden gikk gjennom i samme periode. Alt dette bidro til å sette preg på Al-Qaidas utvikling og gjorde det mulig for den å utvikle seg videre.

Kapittel 5- UNIVERSELL VS. DISTINKT ISLAMSK RETTFERDIGGJØRING AV TERRORISME

Al-Qaidas budskap ofte skrevet av bin Laden og Zawahiri, har blitt kanalisert i Vesten gjennom forskjellige medier. Noe som også er nevnt er at en hel rekke forskjellige mennesker i Vesten har prøvd å komme med sine forklaringer på hvordan 11.september og lignende angrep har skjedd og hvordan de i prosessen ofte av en eller annen grunn overså det de som tok på seg ansvaret for slike angrep faktisk sa. Mens teorien om de 72 jomfruer i Paradiset nærmest har blitt et slags popkulturelt mem, så påsto andre at menn som bin Laden og Zawahiri simpelthen var psykopater som misbrakte islam som et instrument for å tjene sine blodtørstige agendaer og psyker, og mange dykket ned i de individuelle livene til dem og deres åndsfrender for å finne svar der.

Andre igjen påsto at de ikke var individuelle galninger som verken var født psykopater eller blitt det på grunn av traumer de kunne ha opplevd i livene sine, men at det var religionen islam som gjorde dem slik, ikke det at de var født slik eller hadde blitt det mens de hadde opplevd Vestens påståtte forbrytelser mot muslimer.

I et radiointervju med Joe Rogan poengterte den amerikanske nyateisten og religionskritikeren Sam Harris at mennesker som ikke er født med noen psykiatrisk diagnose og som kan fremstå som normale mennesker i mange situasjoner på den andre siden kan bli forvandlet til hensynsløse mordere av ideologien de følger og at de ikke ser på det de gjør som umoralsk ut fra denne ideologiens verdenssyn.

Som et eksempel nevner han nazistene som mens de tjente ideologien de trodde på om dagen ved å hensynsløst og bevisst utrydde jøder, kunne vende hjem til familien sin etter en endt arbeidsdag og være gode mennesker, ektemenn og familiefedre og dessuten felle en tåre mens de hørte på Wagners komposisjoner om kvelden. Han setter moderne jihadister som bin Laden og Zawahiri inn i samme kontekst i diskusjonen om krigen mot terror. (Rogan, J. 2013) Altså vil noen påstå at det er ideologien, i dette tilfellet islam, som forvandler i utgangspunktet normale mennesker til monstre, mens andre vil igjen hevde at det er Vestens handlinger som motiverer mennesker som bin Laden og Zawahiri til å gjøre det de gjør. Men et annet problem tidligere nevnt er at det så klart er veldig vanskelig å finne ut hva som innerst inne motiverer dem og at dessuten de ulike ”analytikerne” og ”ekspertene” som uttaler seg om disse tingene kanskje også har sine egne motiver og agendaer og bare plukker ut eller dikter opp de svarene som passer overens med deres verdenssyn, ikke ulikt det mange anklager menn som bin Laden og Zawahiri for å gjøre.

Men samme hvor vanskelig det virker å finne ut av deres motiver, så er det derimot mulig å finne ut av om og hvordan deres budskap varierer i innhold og bruker forskjellig argumentasjon og rettferdiggjøring i forskjellige kontekster, uavhengig av motiv.

Budskap med politisk innhold, kontekstualisert i tid og sted

Hvor stor del av deres budskap kan sies å være religiøst og hvor stor del bruker en annen tilnærming? I åpningen av Al-Qaidas krigserklæring mot amerikanerne virker innholdet med en gang ganske tydelig:

Never since Allah made the Arabian Peninsula flat, created its desert, and encircled it with seas has it been stormed by any force like the Crusader hordes that have spread in it like locusts, consuming its wealth and polluting its fertility. All this is happening at a time in which nations are attacking Muslims in unison-as if fighting over a plate of food! (Ibrahim, 2007, s. 11)

Selv om stilen og formen i budskapet til en viss grad kan sies å være religiøst, så blir det ganske snart klart at innholdet virker til å handle om vestlig utenrikspolitikk og dens påståtte forbrytelser mot muslimer, spesielt på den arabiske halvøy. ”Korsfarerhordene” refererer sannsynligvis til vestlige militærstyrker, og her bruker bin Laden tydelig et uttrykk som har en historisk negativ ladning for mange i den muslimske verden. Men til tross for dette og til tross for de religiøse referansene og språket, så virker det bin Laden sier ikke til å handle om overtro eller religiøse og kodifiserte dogmer og bud, men om for det meste nåtidige geopolitiske konflikter.

Selv om de geopolitiske konfliktene han snakker om sikkert vil bestrides av mange og ofte fremstår som blåst ut av proporsjoner med hensyn til påstandene om at ikke-muslimer har rottet seg sammen i et samstemt angrep mot muslimer, så stemmer det at det eksisterer konflikter rundt om i verden der muslimer og ikke-muslimer slåss mot hverandre. Innholdet hans virker altså til en viss grad å ha rot i virkeligheten og dagens geopolitiske situasjon samme hvor overdrevet det lyder, og ikke å basere seg på religiøs overtro selv om det er pyntet med et religiøst språk.

I sin tale rettet mot USA, ”Why We Are Fighting You” begynner han med å sitere Koranen:

In the Name of Allah, the Compassionate, the Merciful.

“Permission to fight is given to those who are attacked, for they have been wronged and surely Allah is able to give them victory”

[22:39]

(Ibrahim, 2007, s.197)

Selv om han bruker et tilsynelatende religiøst og islamsk prinsipp når han henvender seg til amerikanerne, så er ikke dette prinsippet noe unikt religiøst eller islamsk, men omhandler rett og slett retten til selvforsvar, et prinsipp som transcenderer religioner og kulturer og kan sies å være ganske universelt. Så selv om han virker til å fremstå som en muslim, så kan og de som ikke er muslimer være enige i et slikt argument, i hvert fall hvis det tolkes dit hen at de som angripes, uavhengig av hvem de er, har rett til å forsvare seg. bin Laden snakker om at Allah vil gi de som kjemper tilbake seier, noe som også kan tolkes i den retning at det bare er de som tror på Allah som har rett til å forsvare seg, så den islamske uttrykksmåten gjør også det hele noe mindre universelt. Visstnok virker bin Laden mer opptatt av muslimers rett til å forsvare seg mer enn noen universell rett fra alles side. (Å spesielt vektlegge og være partisk ovenfor sine egne kan sies å være et vanlig fenomen.)

Selv intervjuet med ham kalt *Vietnams eksempel* handler ikke for det meste om det vietnamesiske folkets lidelser forårsaket under Vietnam-krigen, men om muslimers lidelser forårsaket hovedsakelig av USAs regjering og er en oppfordring til det amerikanske folket om å begynne å sette ned foten mot sitt eget regime og få dem til å slutte å drepe muslimer slik de i sin tid protesterte mot Vietnam-krigen og fikk en slutt på den.

(Lawrence, 2007, s. 211-18)

Ved en bredere gjennomgang av hans budskap blir det tydeligere og tydeligere hvordan han vinkler sin organisasjons terrorhandlinger som gjengjeldelser for og selvforsvar mot ikke-muslimske staters inngripen i den muslimske verden, og spesielt USA og den vestlige verden nå som Sovjetunionen for lengst har kollapset.

En bredere lesning av hans tekster ser også ut til å passe til denne beskrivelsen. I *Libanons tårn*, enda et budskap rettet mot det amerikanske folket, understreker han at hans organisasjon ikke angrep USA på grunn av landets frihet og påpeker videre at hvis det var frihet de var imot, hvorfor hadde de da ikke angrepet Sverige, og at dette handler om det USA har gjort mot den muslimske verden, det til tross for at president Bush fortsatt prøver å villedde sitt folk om hva motivet deres egentlig er.

Han rettferdiggjør terrorangrepet 11. september ved å peke på et lignende scenario han selv opplevde for mange år siden, som igjen ga ham inspirasjon til å gjengjelde denne hendelsen i

det som skulle bli angrepet mot Twin Towers. I 1982 påstår han at han bevitnet Israels invasjon av Libanon, assistert av USAs marine. Han beskriver blodbad, massakrerte kvinner og barn og tårn som falt sammen og knuste de som bebodde dem, og disse hendelsene inspirerte ham til å gjengjelde dem mot USA, som han anså som direkte skyldig i disse udådene.

Hvis han ødela tårn i USA, så ville amerikanerne få smake sin egen medisin og kanskje slutte å begå lignende udåder i fremtiden. Refsingen som fortsetter tar for seg både sanksjonene mot og bombingene av Irak under den første Gulf-krigen, tyveri av landets olje, og selskapet Halliburtons økonomiske utnyttelse av Irak-krigen. Han gir president Bush skylden for både landets utenrikspolitikk som har bidratt til å drepe og undertrykke muslimer, og for 11. september siden han rettfærdiggjør dette som en motreaksjon på denne utenrikspolitikken. (Lawrence, 2007, s. 349-57)

Så godt som alle budskap rettet mot USA eller mer generelt Vesten ser ut til å følge samme mønster. I *Til amerikanerne* nevnes igjen amerikansk hjelp til israelerne og deres påståtte forbrytelser mot og etniske rensing av muslimske palestinere som forklaring på hvorfor Al Qaida angriper USA, men det listes også opp ganske systematisk og i nummererte punkter andre uretter amerikanerne skal ha begått mot muslimer, som invasjonen av Somalia, støtte til russerne i Tsjetsjenia-konflikten, støtte til India angående konflikten i Kashmir, samt som nevnt støtte til israelernes krigføring i Libanon. Sanksjonene mot Irak som skal ha sultet ut muslimer nevnes igjen, samt en noe paradoksal påstand om hvordan regjeringene USA stjeler muslimers olje til latterlig lave priser. Han er og med på å gi hele det amerikanske folk medskyld siden han mener at det var de som valgte til makten politikere som stadig vekk dreper og undertrykker muslimene rundt om i verden.

Bortsett fra noen paragrafer der han angriper amerikanerne for aspekter ved deres syndige kultur og oppfordrer dem til å bli mer moralske og en annen der han refser det man bare kan gjette er president Bill Clintons utroskap med Monica Lewinsky og det amerikanske folket manglende vilje til å dømme ham etterpå og en uanstendig utnyttelse av kvinner for profittjag, så virker så godt som hele budskapet er mest opptatt av hva amerikanerne faktisk har gjort mot muslimer rundt om i verden, ikke hva de faktisk gjør blant seg selv i sine egne land. (Lawrence, 2007, s. 241-59)

Selv om bin Laden virker til å være mest opptatt av hva amerikanerne gjør mer enn hvem de er, så er det vanskelig å trekke noen klar grense i hva som virker til å være hans kilde til raseri mot dem siden hvem de er ifølge ham sikkert er en grunn til at de gjør som de gjør. Deres påståtte skamløse jag etter profitt er nok i hans øyne med på å få dem til å angripe og

okkupere muslimske land og ”stjele” oljen deres, men spørsmålet gjenstår om han hadde vært like sint på dem hvis de med sin umoral og profittjag hadde klart å hindre seg selv i å blande seg inn i den islamske verdens affærer og dermed unngått at muslimer ble ofre for deres umoral.

Helt på slutten av *Libanons tårn* virker han til å besvare dette spørsmålet ganske tydelig: ”Til slutt vil jeg i all oppriktighet si dere at sikkerheten deres ikke ligger i hendene til Kerry, Bush eller al-Qaida. Sikkerheten ligger i deres egne hender, og den stat som ikke truer vår sikkerhet, sikrer sin egen. Gud er vår herre, men dere har ingen.”

(Lawrence, 2007, s. 357)

I et intervju utført fire år etter den 11. september 2001 retter også Zawahiri sterk kritikk mot amerikansk utenrikspolitikk. Han latterliggjør amerikanernes forsøk på å demokratisere Afghanistan etter invasjonen og deres allianse med korrupte ledere i landet, samt at protester mot denne prosessen blir møtt med overveldende vold fra okkupasjonsmakten. Han kritiserer det som foregår i Abu Ghraib-fengselet og Irak-krigen mens han sverger til at al-Qaida vokser slik at den kan forsvare utplyndrede muslimske land mot ”sionist-korsfarer-kampanjen” og de muslimske regimene som samarbeider med den. Han påpeker også at bin Laden tilbød en fredsavtale med de vestlige landene bare de lot muslimske land være i fred, men at de var for arrogante til å akseptere den og at de som angriper dem vil bli angrepet hardt tilbake.

(Ibrahim, 2007, s. 176-80)

Han vinkler ”London-raidene”, som mest sannsynlig referer til angrepene mot London 7. juli 2005 som en hevn mot britenes lange aggresjon mot den muslimske *umma* og rekster i likhet med bin Laden ganske systematisk opp sine fienders forbrytelser; mot befolkningen i Irak og Afghanistan, beskyttelsen av Salman Rushdie, utlevering av muslimer de visste ville bli utsatt for tortur og kanskje død. Han sier at Storbritannias samvittighet var for sensitiv til å tåle drap av sivile i London, men at den på den andre siden tolererte drapet på en million barn under ”beleiringen” av Irak, samt drapet på titusenvis flere under bombingskampanjene mot Irak og Afghanistan. Han retter også kritikk mot at landet ødela Irak under jakten på oppdiktete masseødeleggelsesvåpen, samt støtte og våpensalg til Israel, et land med enorme våpenarsenaler. (Ibrahim, 2007, s. 182-84)

Noe av det viktigste innholdet i talene av bin Laden og intervjuet med Zawahiri er nettopp kritikk og sinne mot vestlige lands utenrikspolitikk mens de doktrinelle og religiøse argumentene forblir mer eller mindre fraværende, med mindre de da dreier seg om retten til selvforsvar og til å slå tilbake mot urettferdighet og undertrykkelse. Og mens bin Ladens polemikk mot USA sporer kilden til hevngjerrigheten relativt kort tid tilbake, så går den mye

lenger tilbake i tid i Zawahiris kritikk av Storbritannia, et land som var en stormakt lenge før USA og hvis inngripen i islamske land daterer seg mye lenger tilbake enn USAs. Allikevel virker deres budskap ofte i hovedsak å dreie seg om vestlige lands åpenbare moralske hykleri og historiske forbrytelser mot den islamske verden selv om de også inneholder andre elementer, blant annet de som lovpriser islams overlegenhet over alt vantro.

Budskap med religiøst innhold, med fiendskap uavhengig av tid og sted

Men det er viktig å være klar over at innholdet i deres budskap kan variere med hensyn til hvem de er rettet mot, da spesielt godt illustrert i Osama bin Ladens beskjed til de saudiske rettslærde. *Moderate Islam Is a Prostration to the West* var egentlig en reaksjon på et brev de saudiske rettslærde skrev til Vesten; *How We Can Coexist* og byr på skarp kritikk av innholdet i de saudiske rettslærdes dialogrettede henvendelse.

(Ibrahim, 2007, s. 19)

Han anklager dem ikke bare for å ville alliere seg med amerikanerne for å bekjempe terrorisme og islamsk ekstremisme for å forhindre at det blir krig mellom amerikanere og muslimer, men også for å feie under teppet i sin dialog de elementene ved islam han påpeker at er hovedårsaken til konflikten mellom amerikanere og muslimer, eller mer generelt mellom alle ikke-muslimer og muslimer.

I sin lengsel etter dialog og å oppnå felles forståelse med ikke-muslimer mener han at de unnlater å ta for seg fundamentet i islam samt det som skiller islam fra alle andre religioner, og at de heller fokuserer på aspekter som har annenklassens betydning for alle religioner, som å slå tilbake mot urettferdighet, forbud mot å begå selvmord, rettferdighet og å være god mot andre mennesker. Han sier at disse tingene har med islam å gjøre, men også at alle andre religioner har dem til felles, og at de ikke sier noe om hva som skiller islam fra alle andre religioner. Dette holder de skjult for heller å presentere aspekter som transcenderer alle religioner for å oppnå en slags felles plattform med dem, og i frykt for at å bringe dem opp vil fremkalle Vestens vrede.

Det islam som presenteres for ikke-muslimer av de dialogrettede muslimene inneholder ikke doktriner som *Loyalty and Enmity*, offensiv *jihad*, eller grensene trukket opp mellom de delene av verden styrt og ikke styrt av *sharia*-lovene. Etter bin Ladens mening er det disse nevnte doktrinene som Vesten bekymrer seg mest over siden den allerede i hvert fall til en viss grad vet at disse ”fundamentene” er hovedårsaken til dens konflikt med muslimer, og

ikke de andre tingene som ble presentert av muslimer i interreligiøs dialog. (Ibrahim, 2007, s. 22-25)

Hva som menes med offensiv *jihad* har allerede blitt forklart, men det siste begrepet krever litt mer forklaring. I den islamske tradisjonen er verden delt inn i to båser; islams hus, styrt av muslimer og etter islamske lover, og krigens hus, styrt av vantro og styrt etter ikke-islamske lover. (Lewis, 2004, s. 27)

Det er sannsynligvis dette bin Laden sikter til når han snakker om grenser trukket opp av *sharia*-lovene.

Loyalty and Enmity, som bin Laden referer til og tittelen på en lang traktat av Zawahiri som jeg skal ta for meg senere er en oversettelse av den islamske doktrinen *Al Wala Wal Bara*. Ibrahim forklarer (2007, s. 63) at ordene, lojalitet og fiendskap, kan også oversettes som kjærlighet og hat eller vennskap og motvilje, men det er verdt å merke at alle oversettelsene inneholder en sterk dualisme mellom oss og dem. Doktrinen beordrer hengivne muslimer om alltid å være lojale mot hverandre og mot alt islamsk mens de samtidig også har en plikt til å hate alt uislamsk.

Dette skiller seg sterkt fra innholdet i bin Ladens henvendelser til Vesten som gang på gang poengterte at Al-Qaida ikke var fiendtlig innstilt til, eller i hvert fall ikke angrep Vesten på grunn av dens verdier, men på grunn av dens handlinger som hadde skadet og gjort muslimer urett. I doktrinen er hvilken religion man tilhører alene en årsak til fiendskap og snakker ikke om hvorvidt ikke-muslimene har gjort muslimer ille. De er fiender og skal hates på grunn av sin vantro, mens lojaliteten til andre muslimer skal avgjøres av deres grad av hengivenhet til deres religion.

Paradokset som da blir ganske tydelig er at bin Laden anklager disse dialogrettede muslimene om å holde skjult disse unikt islamske doktrinene som han påstår at er hovedårsaken til konflikten mellom muslimer og Vesten, mens han selv også holder dem mer eller mindre skjult når han henvender seg til Vesten. De beskjedene han selv leverte til Vesten har sterke likheter med de saudiske rettslærdes korrespondanse om hva hovedårsaken til konflikten er, som nevnt retten til selvforsvar og å slå tilbake mot urettferdighet, etc.

Men i sin kritikk av de saudiske rettslærde refser han den for å presentere disse tingene som det sanne islam og som hovedårsaken til konflikten, samt for å holde skjult det han påstår er de virkelige hovedårsakene til konflikten, nemlig disse doktrinene og verdiene han påstår at er unikt for islam. Han anklager erklæringen for å presentere universelle verdier som det sanne islam og ekskludere det som gjør islam unikt fra andre religioner, aspekter som ikke er universalistiske. Hvis han prøver å villedde Vesten til tross for at han tror at den til en viss grad

vet at disse unikt islamske doktrinene er hovedårsaken til konflikt, er han ikke best tjent med at de rettslærde gjør det samme?

Noe av svaret på dette paradokset dukker opp litt senere i traktaten. Han sier at erklæringen er bygd på vestlige, sekulære oppfatninger som foreslår dialog mellom sivilisasjoner for at det ikke skal oppstå konflikter mellom dem, og at dette ikke bare er mot sharia, men også mot selve dens fundament. Den inneholder løgner rettet mot muslimer som foreslår at islam er i overensstemmelse med mange vestlige verdier. Siden den skal være rettet mot Vesten, tilpasset dens språk, så hvorfor ikke sende den til Vesten alene, bare på engelsk, i stedet for å spre den blant muslimer? Hva er vitsen med å spre slike falskheter om islam til muslimer annet enn å ville bastardisere deres oppfatning av hva islam er?

(Ibrahim, 2007, s. 28)

Det virker ikke som om han nødvendigvis er imot villedning når det gjelder hva islams ”sanne” natur er, men hvem denne villedningen er rettet imot. Han mener at den bare burde være rettet mot Vesten og ikke muslimer siden dette kan bidra til å få dem til å tro at den presentasjonen av islam er den sanne.

Han påpeker at siden den tar for seg det han mener at er vestlige verdier og på et språk den kan forstå, så dermed burde den bare rettes mot den delen av verden, og ikke mot muslimer som kan bli korrumpert og villedet av den. Resten av hans kritikk av de saudiske rettslærdes henvendelse til amerikanerne utdyper hvordan han mener at de skygger over viktige aspekter ved islam for å unngå konflikt og oppnå dialog og noe som de kan hevde å ha til felles med Vesten, samt at islam og kristendommen ikke har så mye til felles som de rettslærde hevder, men den handler også om at som nevnt; Vesten har en viss kunnskap om disse unike prinsippene ved islam, og at de er hovedårsaken til konflikt mellom muslimer og vantro. Dette er ifølge ham en av årsakene til at Vesten er så hard mot muslimer, fordi den er klar over disse prinsippene og vil at muslimer skal forlate dem, og de rettslærdes virker i følge ham til å i altfor stor grad gå med på dette for å unngå konflikt. Han latterliggjør alle deres forsøk på tilnærmelser og påpeker at islam ikke kan sameksistere med demokrati i og med at det ikke er majoriteten av stemmere i et land som kan avgjøre og bestemme hva islam skal være. (Ibrahim, 2007, s. 26-62)

Mye av innholdet er polemisk og som nevnt til tider direkte selvmotsigende, spesielt med tanke på at bin Laden anklager de rettslærde for å koste under teppet unike aspekter ved islam for å kunne oppnå sameksistens med ikke-muslimer mens han samtidig sier at Vesten allerede vet om disse aspektene. Hvorfor holder han dem selv skjult for Vesten hvis Vesten allerede er klar over deres eksistens og viktighet i konflikter med muslimer?

bin Ladens kritikk etterlater mange spørsmål selv om den også svarer på mange. Han er et religiøst menneske, og jeg har ikke tenkt å lete videre etter verken rasjonalitet eller konsistens i det han skriver. Dette sammen med påstander om hvordan USA ”stjeler” olje fra muslimer for elendige priser samt flere andre ting peker mot at han ikke er en rasjonell tenker som har god konsistens i det han skriver.

Dessuten virker han til å se angrep på muslimer så godt som overalt, og han virker til å tolke det som om alle andre religiøse grupper er grusomme og aggressive mot dem mens han selv i sin kritikk av de saudiske rettslære virker til å fremme et ekstremt aggressivt syn på medlemmer av andre religioner, uansett omstendigheter. Hvis han uavhengig av deres oppførsel forfremmer et slikt aggressivt syn på dem uansett er det vanskelig å skjønne hvordan han kan forvente seg at de oppfører seg på noen annen måte siden de ut fra hans verdenssyn virker til å være fordømte uansett. Å lese gjennom refleksjonene hans etterlater meg med mange paradokser, selvmotsigelser og spørsmål som jeg ikke har noen intensjon om å komme helt til bunns i.

Jeg har ikke med dette kapitlet tenkt å finne ut av hans sanne motiv, bare å påpeke at det virker til å finnes forskjeller i hans budskap etter hvor de er rettet, uavhengig av hva han bruker instrumentelt og hva han virkelig mener. Jeg avslutter analysen med et par sitater av ham som ganske bra oppsummerer hans posisjon henvendt til muslimer:

Does Islam, or does it not, force people by the power of the sword to submit to its authority corporeally if not spiritually? Yes. There are only three choices in Islam: either willing submission; or payment of the *jizya*, through physical though not spiritual, submission to the authority of Islam; or the sword-for it is not right to let him [an infidel] live. The matter is summed up for every person alive: Either submit, or live under the suzerainty of Islam, or die. (Ibrahim, 2007, s. 42)

“Moderation” is demonstrated by our Prophet who did not remain more than three months in Medina without raiding or sending a raiding party into the lands of the infidels to beat down their strongholds and seize their possessions, their lives and their women. “Moderation” is clear from one look to the life of the Prophet and the lives of his Companions after him. (Ibrahim, 2007, s. 56)

I likhet med bin Laden har også Zawahiri forfattet traktater som er mye mer spesifikt islamske i natur og tar for seg begrep og doktriner fra islamsk rettslære og det han mener Allah

pålegger muslimer å gjøre, uavhengig av tid og rom og omstendigheter som Israel eller vestlig utenrikspolitikk. Konverterer til islam, aksepter annenklassens status og betale *jizya*-skatt, eller død. Dermed er det nærmeste moderasjon han forfekter Muhammed og hans etterfølgeres eksempel ved at de vantro stadig vekk må terroriseres.

Det religiøse elementet kan kanskje tydeligst ses i hans *Jihad, Martyrdom and the Killing of Innocents*. Dette dokumentet tar han i stor detalj for seg temaene i overskriften med en flittig og innfløkt bruk av islamske termer og uttrykk og står i sterk kontrast til intervjuet med ham der innholdet var mye mer kortfattet, lettlest, polemisk og lettere å forstå for de uten altfor mye kunnskap om islam og dens rettslære. Selv om mye av det tar for seg tekniske aspekter når det gjelder hvilke taktikker som er lov og ikke ifølge islamsk rettslære, så vektlegger det også hvor viktig det er for troende muslimer å utkjempe *jihad* og hvordan den muslimen som lever et passivt og fredfullt liv i stedet for å kjempe i *jihad* vil bli straffet av Allah. (Ibrahim, 2007, s. 137)

Han nevner også et koransitat som oppfordrer muslimer til å kjempe mot de som ikke tror på Allah og bare hans religion er igjen. (Ibrahim, 2007, s. 144)

Jeg kommer tilbake til dette dokumentet senere, men ville nevne det som et bra eksempel på at også hos Zawahiri så virker budskapene til å variere i form og innhold etter hvem de er rettet mot. Konklusjonen er så klart at budskapene til dem begge varierer i stor grad selv om de kanskje, spesielt i bin Ladens tilfelle, kan virke noe forvirrende og rotete i argumentasjonen samme hvem de er rettet mot.

Raymond Ibrahim nevner også i sin beskrivelse hvilke instruksjoner *Loyalty and Enmity* gir muslimer:

When Muslims are strong and capable, they are instructed to wage Offensive *Jihad* in order to bring the light of Islam to the infidels; but when they are weak and incapable, they are to dissemble in front of the infidels and act like their friends while maintaining contempt for them in their hearts. (Ibrahim, 2007, s. 3)

Altså tar også de budskapene med teologisk innhold for seg omstendighetene, men på en helt annen måte enn de som er rettet mot Vesten. De tar for seg omstendigheter på en rent praktisk måte, om at muslimer skal slåss mot ikke-muslimer for å spre sin religion når de er sterke nok til det og holde seg passive når de er for svake, men aldri at de skal være noe annet enn fiendtlige mot ikke-muslimer.

Dette skiller seg fra nevnte budskap rettet mot Vesten, som nevner omstendighetene når det gjelder vestlig dominans som årsak til fiendskapen, ikke fiendskap uansett. De teologiske budskapene maner hovedsakelig til passivitet fordi de er for svake til å angripe, og at de skal angripe når de er sterke nok, og dette gjør disse budskapene langt mindre bundet av samtidens politiske omstendigheter og reduserer omstendighetene til om muslimer er fysisk sterke nok til å angripe eller ikke, ikke hvorvidt de er angrepet eller ikke. Som illustrert er også de av bin Ladens budskap som er rettet mot muslimske rettslærde og med et i stor grad teologisk innhold også i stor grad fylt med beklagelser om hvordan muslimer over hele verden stadig vekk blir angrepet, ikke bare av USA og Vesten, men av alle de han ser på som deres allierte, så offermentaliteten og maning til gjengjeldelse og motangrep er så absolutt også der i disse budskapene.

Det er logisk at de budskapene med et mer universelt innhold av den typen som bin Laden senere påstår er av sekundær viktighet rettes mot ikke-muslimer i og med at de sannsynligvis vil få flest mulig mennesker til å si seg enig med og sympatisere med og til en viss grad ”forstå” hvorfor Al-Qaida gjør som den gjør.

De budskapene med et mye mer distinkt islamsk innhold ville sannsynligvis ikke fremkalt den samme enigheten eller forståelsen i og med at de spiller mye mindre på universelle verdier som kan virke kjent for ikke-muslimer så godt som muslimer. Visstnok inneholder de mer distinkt islamske budskapene også kritikk av vestlige utenrikspolitikk og all den urett og aggresjon som blir begått mot muslimer, men sier også samtidig og dette ikke er hovedårsaken til hvorfor Al-Qaida angriper og at angrepene ville fortsatt uavhengig av disse aspektene, noe som vil gjøre det vanskeligere for ikke-muslimer å sympatisere og kanskje også i større grad få dem til å sympatisere med de som kriger mot muslimer i og med at dette synet deler verden inn i to båser mellom muslimer og ikke-muslimer der tonen uansett er fiendtlig og aggressiv.

Her er det viktig å merke seg at vi vender tilbake til temaet i underkapittelet *Forskjellen mellom geopolitiske og teologiske konflikter*. For eksempel er politikk kjernen i de av bin Ladens og Zawahiris budskap som jeg først analyserte, og religion ble bare brukt som pynt og som å forsterke det hele, og det islamske prinsippet om rett til selvforsvar er ikke noe unikt islamsk eller religiøst og forankret i fysisk, geopolitisk virkelighet og er en så godt som universelt prinsipp. Dermed virker en slik konflikt som her tegnes løsløsbar ved å rette opp de politiske klagepunktene om Israels okkupasjon av Palestina, vestlig aggresjon mot muslimske land etc.

Men den andre siden av deres budskap presenterte seg som religiøs i sin kjerne og brukte unikt islamske påbud, prinsipper og doktriner om å hate og angripe ikke-muslimer på grunn av deres vantro, uavhengig av tidsbundne, fysiske og politiske omstendigheter. Når en konflikt presenteres som å ha sin kjerne i religion, selv om den kanskje innehar en geopolitisk faktor, så er det mye mindre sannsynlig at den faktisk vil ende når de geopolitiske faktorene har blitt løst siden den transcenderer disse og ikke engang hovedsakelig rettfærdiggjør seg med dem.

Det er jo ennå umulig å vite om konflikten mellom Al-Qaida og deres uttalte fiender vil ende hvis disse rettet seg etter de førstnevnte kravene eller om den først ville ende når de underkaster seg som dhimmier eller konverterer til islam, men for å gå litt dypere inn på problemstillingen, så la meg illustrere ved hjelp av de religiøse prinsippene de bruker i den andre delen av sine budskap.

Om et religiøst prinsipp har rot i genuin religiøs tro eller ble kodifisert inn i religionen av instrumentelle grunner. Siden prinsippet utgir seg som noe religiøst og som noe som er åpenbart av Gud og som gjelder uavhengig av tid og rom, så spiller det ingen rolle om det i utgangspunktet egentlig var oppfunnet av for, det spiller ingen rolle når det har blitt en del av religionen. Religionens tilhengere skal tro på prinsippet, og det fortsetter å gjelde selv om de historiske omstendighetene som skapte det forandrer seg.

Ingen steder i verken bin Ladens eller Zawahiris budskap virker det til at de på noen måte kritiserer eller setter spørsmål ved Muhammed og hans etterfølgeres rett til å opptre aggressivt på samme måte som de kritiserer da USA og andre vantro makter gjør det samme i mer moderne tider, så det virker som om de presenterer det som om rettroende muslimer har den retten fordi de sprer en tro som vil gjøre verden mer moralsk og teologisk opplyst, mens vantro ikke har denne retten fordi de sprer noe som vil gjøre verden mer umoralsk og bre den i teologisk mørke.

KAPITTEL 6- AL-QAIDA OG KRIGEN MOT ISLAM

Men Osama bin Ladens mistro til Saudi-Arabia og landets rettslærde går lenger tilbake og begynner der kapittelet om global *jihad*s bakgrunn sluttet. Etter å ha tatt en frontposisjon blant motstandskjemperne etter krigen mot de sovjetiske styrkene i Afghanistan og etter å ha studert under Abdallah Azzam der, så gikk han inn for å forene *mujahedin* innunder en felles organisasjon som fremmet global *jihad*, Al-Qaida, grunnlagt i 1988. Dette forsøk på å forene dem viste seg å feile, og feilet gjorde også hans andre forsøk på forening av *mujahedin* som skulle forsvare hans hjemland mot en irakisk invasjonshær i 1990-91. Den saudiske regjeringen slo fra seg hans forslag om å forsvare landet og takket heller ja til å la en amerikansk hær marsjere inn på muslimsk land som bolverk mot de irakiske styrkene. (Cook, 2005, s. 131-32)

Men selv om flere fysiske mobiliseringer skulle vise seg å feile for bin Laden og Al-Qaida, så skulle han komme med en mer mental mobilisering som må sies å ha vært svært effektiv. For alt snakket om den vestlige verdens og især USAs forbrytelser mot den muslimske verden og moderne, geopolitiske forhold, så skulle han som Bruce Lawrence (2007, s. 21) bemerker vinkle sin kamp og rettferdiggjøring av vold på en noe annen måte. Han uttrykker ikke kampen mot imperialismen eller et bestemt imperium, men mot det han kaller global vantro. Det dreier seg ifølge Lawrence om en religiøs krig som selv om den har en politisk dimensjon allikevel munnar ut i religion.

Et spørsmål han også kommer inn på er om bin Laden ikke belegger en krig som egentlig har andre røtter med religion av instrumentelle grunner. Dette spørsmålet har jeg av grunner jeg allerede har forklart ikke tenkt å finne svar på, men uavhengig av om religion brukes instrumentelt for å styrke et politisk budskap eller vice versa, så er det interessant å se på om en religiøs rettferdiggjøring kan være effektiv på en annen måte enn en politisk rettferdiggjøring kan være. De to ekskluderer kanskje ikke hverandre og kan støtte opp om hverandre som vi har sett, men det fins et religiøst element i Al-Qaidas retorikk som kanskje spiller en politisk rolle, men som ikke kunne oppnådd det samme hadde det vært uttrykt som noe rent politisk.

Islam blodige grenser? Konflikter som involverer muslimer

Samuel Huntingtons bok *The Clash of Civilisations and the Remaking of World Order* fra 1996 ga et ganske ofte pessimistisk bilde av verden og fremstilte den ikke som samlet og

unipolar som mange håpet at den ville bli etter den kalde krigen, men multipolar. Han beskrev en verden delt inn i forskjellige bolker, der det fantes visse særtrekk med hver sivilisasjon som gjorde at den aldri ville smelte sammen med noen av de andre, det til tross for globalisering, handelssamarbeid, militærallianser og ny teknologi. En slik negativ fremstilling som totalt knuste alle illusjoner om en global landsby der eventuelle forskjeller ble utjevnet og det var mulig med universelt fellesskap, ble uten tvil kontroversiell.

Men det kanskje mest kontroversielle han skulle skrive i boken, og noe som ble en del av allmenntale nesten like mye som tittelen på boken, var påstanden om at islam hadde blodige grenser og også blodige innvoller. Det han mente med denne beskrivelsen var at muslimer veldig ofte var i konflikt med sine ikke-muslimske naboer der sivilisasjonene møttes, men at de også veldig ofte var i voldelig konflikt med hverandre.

I *America in the World* (2003, s.13-14) behandler han dette temaet videre i det han kaller *The Age of Muslim Wars*. Han forklarer at i første halvdel av 1900-tallet dominerte verdenskrigene konfliktbildet, mens den andre var dominert av den kalde krigen, mens de krigene som skulle følge i det neste århundret var en alder av kriger mellom samfunn og borgerkriger. I disse krigene som for det meste foregikk innad mellom ulike religiøse og etniske grupper, så var muslimer overrepresenterte både i å kjempe mot medlemmer av andre religioner og mellom seg selve.

Ikke bare var muslimer på 90-tallet innblandet i svært mange væpnede konflikter rundt om i verden, på steder så geografisk langt fra hverandre som Balkan, India og Filippinene, men også overrepresenterte i å begå terrorangrep, og muslimske stater var overrepresenterte blant de statene som støttet terrorisme.

Jeg har ikke tenkt å gå altfor mye inn på hva Huntington så på som årsakene til denne urovekkende overrepresentasjonen, for han går uansett ikke altfor mye inn på islams sanne natur. Det gjør for så vidt ikke oppgaven min heller, men den går inn på islamske terroristers representasjon av islams natur, noe Huntington heller ikke fokuserer noe særlig på. Det er heller viktig å poengtere at tesen hans kan bidra til den historiske konteksten rundt fremveksten av global *jihad*. Verdenskrigene og den kalde krigen var konflikter som var så enorme at de fleste andre konflikter havnet i skyggen av dem og kanskje også ble satt i kontekst med dem på en eller annen måte. Men etter at disse store konfliktene hadde endt, ble disse mindre konfliktene mer synlige, og de åpnet for en ny alder med konflikter forskjellige fra de forrige, der muslimer var spesielt markante.

Håpet om at verden endelig skulle bli samstemt nå som det bare var en supermakt igjen i verden ble svekket når man så disse konfliktene, og det virket til at slutten på konflikten

mellom to supermakter ikke endte konfliktene i verden, bare strukturen på dem. En hel rekke andre konflikter ble synlige nå som det ble slutt på det bipolarare forholdet mellom USA og Vesten på den ene siden og Sovjetunionen på den andre. Dette var heller ikke det eneste Sovjetunionens forsvinning førte til.

Som nevnt før, så befant muslimer seg på 80-tallet i en konflikt med den sovjetiske hær som hadde invadert og okkupert Afghanistan, og etter at Sovjetunionen forsvant som en av verdens to supermakter, så krediterte ikke bare mange av muslimene som hadde kjempet i Afghanistan seg selv som årsaken til dens fall, men det fikk dem også til å rette blikket mot verdens eneste gjenværende supermakt. Med ”seieren” mot den ene friskt i minnet, hadde noen av dem god nok selvtillit til å tro at de også kunne styrte den andre.

Islams ytre og indre fiender

Cook peker også på at en hel mengde konflikter ble utkjempet mellom muslimer og ikke-muslimer gjennom 80 og 90-tallet, og dette faktum har blitt brukt som bevis på noe av det som bandt radikale muslimer sammen; mistanken om at hele verden er forent i den hensikt å ødelegge islam. En islamsk tekst, tradisjonen om *Thawban*, snakker om hvordan Muhammed advarte muslimer om et scenario der vantro rottet seg sammen mot dem på alle kanter.

Da de spør om de vil være få, svarer han at de vil være mange, men elaborerer videre at deres tallrikhet vil være fånyttens siden de vil være feige og fiendene modige. Han fortsatter med å elaborere ordet *wahn*, som betyr kjærlighet for denne verden og frykt for døden.

Denne tradisjonen ble sjelden sitert i klassiske islamske skrifter, med et unntak av korstogene og mongolenes invasjon siden disse periodene kunne minne om det denne tradisjonen snakker om; en tid da muslimer led overveldende tap. I moderne tid har derimot denne tradisjonen blitt tatt mer flittig i bruk igjen siden den uten tvil kan brukes svært effektivt av radikale muslimer.

Verden vil være forent mot islam og muslimer, og de vil ikke være i stand til å yte noen effektiv motstand siden de er uvillige til å utkjempe *jihad* forårsaket av at de er for glade i livet på denne jorden i stedet for det livet som venter dem etter martyrdøden. Paranoiaen som gjennomsyrrer denne tradisjonen og hvordan den blir brukt i den moderne verden er slett ikke uten effekt og resonerer blant visse muslimer. Anklagen om at den muslimske verden er redusert til en svak tilstand på grunn av at muslimer heller vil leve et behagelig og problemfritt liv heller enn å utkjempe *jihad*, samme hvor ubehagelig det måtte være, og heller etterligne USA og andre vantro lands skikker for å oppnå fysiske gleder på denne jorden,

utgjør en av hovedanklagene hos radikale muslimer mot det muslimske samfunn. Hvis muslimer bare hadde turt å utkjempe *jihad*, så kunne de faktisk vunnet militære seire, noe som igjen ville ha bidratt til å vise islams sannhet.

Et slikt samfunn vil trekke opp grensene mellom islam og vantro klarere, og det vil bli lettere å trekke opp grensene mellom de som er ekte muslimer og de som bare er muslimer i navnet, for de som er villige til å utkjempe *jihad* er å regne som ekte muslimer, mens de som ikke vil kjempe eller ikke kjemper hardt nok er det sistnevnte.

En biografi om Muhammed som det vises til i denne sammenheng er historien om hvordan *Quaraysh*-stammen, hans fremste fiende, konspirerte om å ødelegge det islamske samfunnet og hadde i dette øyemed samlet en koalisjon som skulle angripe muslimene i Medina. I byen fantes mange ”muslimer” som ikke var så sterkt troende og dermed ikke helt lojale mot Muhammed, betegnet som *munafiqun* i Koranen, de som ikke er villige til å delta eller delta hardt nok i kampene. Slaget som fulgte skilte sanne troende fra hyklere, og i det moderne scenarioet bruker radikale muslimer den samme mekanismen på moderne muslimer. (Cook, 2005, s. 136-39)

Her kommer en igjen tilbake til doktrinen om *al wala wal bara*, kjærlighet til alt islamsk og hat mot alt uislamsk. Denne doktrinen er svært effektiv for radikale muslimer i at det gir dem mulighet til å påberope seg definisjonsmakten over islam. De muslimene som fremviser det som etter de radikale muslimenes definisjon er kjærlighet til eller samkvem med noe ikke-islamsk, er per definisjon en ikke-muslim og er ekskludert fra det muslimske samfunnet. Denne doktrinen er ikke bare viktig i deres krig mot den ikke-muslimske verden, men også for deres makt innad i det muslimske samfunn.

Den har i stor grad har satt en stopper for moderate muslimer siden den gir de radikale kontroll over hvem som er muslim og ikke. De muslimene som vil komme med et alternativt syn til de radikales blir dermed stemplet som ikke-muslimer, eller de skremmes til taushet for frykt for det førstnevnte. Dette gjør hvilket antall av verdens muslimer som støtter radikal islams handlinger og mål mer irrelevant siden flertallet av dem, uavhengig av hva de mener, ikke tør å ta offentlig avstand fra radikal islam av frykt for å bli sett på som uislamske. (Cook, 2005, s. 141)

Altså skaper fiendebildet om det som kan kalles islam og muslimer mot resten, eller mot vantroen slik bin Laden definerer det, et slags samhold som har vist seg å forene muslimer og få dem til å i hvert fall tilsynelatende glemme eller legge til side sine etniske og teologiske forskjeller og kjempe side om side mot denne definerte fienden. Vantro er noe som er mye større enn en enkel konflikt satt til en bestemt tid og et bestemt sted og gjør at de muslimene

som bor langt bort fra denne konflikten og ikke kjenner den på kroppen kan føle at den er like mye deres siden den utkjempes mot deres muslimske trosfrender og mot et muslimsk territorium, og at det dermed er et angrep mot islam og muslimer som helhet.

Det at muslimer stadig vekk er under angrep fra de vantro motiverer dessuten til en så godt som evigvarende kamp der en annen konflikt vil utløse den som nettopp er vunnet, og det at det fins islamske, religiøse tekster som snakker om et scenario som det radikale muslimer prøver å overbevise andre muslimer om at de befinner seg i, bidrar til å gi dem en helt annen religiøs autoritet.

Det at Muhammed selv i en religiøs tradisjon snakker om en tid da muslimer vil være under angrep fra de vantro og mangle kampmot til å slå tilbake fordi de er for opptatte med å leve sitt daglige liv her på jorden, gir belegg for de som prøver å rekruttere muslimer til kamp og dermed må prøve å rive dem bort fra en mer komfortabel og behagelig tilværelse. Viljen til å utkjempe *jihad* er en av tingene som skiller sanne muslimer fra falske muslimer, noe som også har belegg i islamske, religiøse skrifter, og dessuten er det å utkjempe *jihad* desto viktigere i denne tidsalder der muslimer overalt blir angrepet av alle mulige vantro aggressive krefter, tidsalderen profeten snakket om.

På samme måte som det religiøst vinklede fiendebildet om en vantro angriper som kommer utenfra har fungert som en forenende faktor på muslimer, så fungerer også fiendebildet om hyklere og gjerdesittere innad det muslimske samfunnet som en effektiv forenende faktor. De er kanskje muslimer i navnet, men hvis de utfordrer de radikale muslimenes synspunkter offentlig, så vil de også stå frem som vantro. De er dessuten vantro som levde med islam rundt seg og dermed hadde en annen mulighet til å se sannheten enn det åpenbare vantro angriperen som kommer utenfra. Denne indre fienden vil være vanskeligere å identifisere siden han i det minste vil være en muslim i navnet og på overflaten en del av det muslimske samfunnet.

En slik definisjon kunne egentlig ha fungert vel så mye splittende som forenende siden den tegner opp et så klart og dualistisk fiendebilde der ikke bare åpenbart vantro, men selv muslimer som ikke er islamske nok utpekes som fiender, men det er svært vanskelig å peke ut de muslimene som ifølge de radikale er uislamske siden de i hvert fall offisielt er muslimer. For at man skal kunne gjøre det, må de stå frem offentlig med sin avvikende mening, og ytterst få tør å gjøre dette av frykt for at skal bli stemplet som nettopp dette og falle i unåde i det muslimske samfunnet.

På denne måten fremstår det som om de radikale muslimene har autoriteten i den muslimske verden og det muslimske samfunnet i ryggen, og den spliden og usamstemtheten som kanskje

egentlig eksisterer blir holdt under overflaten og ytres sjelden. Så uavhengig om den muslimske verden virkelig slutter seg så samstemt til de radikales ideer og metoder eller ikke, så fremstår det i det minste slik, og det indre fiendebildet som muslimer frykter å bli en del av hindrer dem som er uenige i å protestere høyt og gir i hvert fall et bilde av samstemthet på overflaten og får det til å virke som om muslimer flest støtter opp under de radikales visjon uavhengig av om de innerst inne gjør det eller ikke.

De radikales trussel om vold mot annerledestenkende muslimer kan nok også være en faktor i hvorfor såpass få snakker mot dem, men det at de klarer å finne islamske tekster som støtter opp under deres påstander er en annen faktor som bidrar til at muslimer med avvikende meninger ikke tør å ytre seg. Det gir dem et spesifikt, islamsk grunnlag av den typen de trenger for å fremstå som representanter for det "sanne" islam. Dessuten fremstiller de også fiendebildet som en kamp mellom islam og vantroen, noe som også gjør det nødvendig å ha noe belegg i islamske skrifter. Å vise til slike skrifter som snakker om distinksjonen mellom sanne og falske muslimer hjelper dem også både til å bringe fredelige muslimer til taushet og til å verve muslimer til å kjempe for deres sak.

Det har allerede vært drøftet hvordan den muslimske verden i dag og i relativt nyere historie ikke lenger har den militære og politiske makten den hadde opp gjennom historien og er blitt tvunget på defensiven etter å ha vært på offensiven i mesteparten av sin historie og hvordan denne tilstanden har skapt frustrasjon for mennesker hvis religion sier at de skal være i en dominant posisjon. De radikales forklaring har ofte gått ut på at det i stor grad er muslimenes egen skyld at de befinner seg i denne elendige tilstanden siden de på et eller annet tidspunkt mistet viljen til å utkjempe *jihad*.

Siden de mistet denne viljen og i stedet henga seg til sitt hverdagslige liv, så ble den muslimske verden mindre mektig, og færre og færre, også blant muslimer selv, ble overbeviste om at islam var den sanne religion. På samme måte når de hadde turt å utkjempe *jihad*, ble den muslimske verden mer mektig, og de vant seiere som overbeviste dem selv om andre at islam var den rette religion.

Dermed blir begge deler selvforsterkende: Hvis muslimer vil vise at de er sanne troende ved å utkjempe *jihad*, så vil de vinne militært og dermed overbevise seg selv og andre om at islam er sant, men hvis de ikke tror sterkt nok og dermed ikke vil kjempe i *jihad*, så vil de tape militært og dermed vil både de og de vantro bli mindre og mindre overbeviste om islams sannhet siden muslimer taper. Så begge posisjonene fremstår som rullende snøballer der svak tro på islam i utgangspunktet bare vil bidra til å forsterke svak tro på islam, mens tro på at islam er det rette vil forsterke troen på at islam er det rette.

I *Jihad, Martyrdom and the Killing of Innocents* (Ibrahim, 2007, s. 145) argumenterer Zawahiri også for dette synet, der han igjen refererer til religiøse autoriteter, tekster og profetens eksempel, som betegnet det å svikte *jihad* som vanærende og det å vende tilbake til *jihad* som ærerikt og dessuten som en tilbakevendelse til islam.

Han bringer opp islamske rettslærde som prøver å sette seg inn i den vanlige muslims situasjon, om at det er forståelig at han ikke liker å gå i krig, men at det er hans plikt, og at den som skyr unna *jihad* før eller senere vil bli ydmyket og beseiret. Zawahiri gir også et eksempel på et tilfelle der dette skjedde der muslimene tapte som resultat, nemlig i Andalusia der muslimene ble drevet ut av de kristne spanjolene fordi de manglet kampmot. Det at en muslim svikter *jihad* fordi han har en begjær for tingene i denne verden leder ikke bare til at han mister disse jordlige godene som i utgangspunktet hindret ham i å kjempe, men også til ydmykelse og tap av ære. Muhammed selv påsto også at de største av alle troende er de som gikk i strid med sine eiendeler og vender tomhendt tilbake og den som gripers sin hests tøyler og styrter inn i Allahs vei. (Ibrahim, 2007, s. 145)

Tilbakevendingen til *jihad* vil være en tilbakevending til islam, og det å kjempe i *jihad* er det beste en muslim kan gjøre, og det er dessuten desto mer nødvendig i situasjoner der muslimer er presset på defensiven. Da vil de uansett miste de jordlige godene som holdt dem tilbake, og *jihad* vil gi dem flere jordlige goder i form av krigsbytte hvis de overlever og gi dem inngangsbillett til paradiset hvis de dør. Her illustreres også de selvforsterkende faktorene tydelig.

Zawahiri snakker til et moderne muslimsk publikum når han drøfter dette temaet, men han nevner også en situasjon der muslimer befant seg på defensiven og led nederlag fordi de ikke ville kjempe, og han ser sannsynligvis for seg et lignende scenario når det gjelder den muslimske verden i dag og advarer om at det samme vil skje hvis de begår den samme feilen. Men mesteparten av det han snakker om er normativt og gjeldende for alle tider og ikke deskriptivt, men påbudet om å utkjempe *jihad* er så klart spesielt viktig i en tid der muslimer sliter med å beholde dominansen.

I en tid der muslimer er på offensiven og utgjør den klare overmakten fins det ikke det samme behovet for at alle av dem skal kjempe i *jihad*, men dette blir derimot nødvendig når et de befinner seg på defensiven og deres muslimske territorier blir angrepet og eller invadert av vantro, slik islamsk lov sier. Men definisjonen av hva som skal ses på som et angrep eller en invasjon gjør grensene mellom offensiv og defensiv *jihad* mye mindre tydelig. I gjennomgangen av Zawahiris og bin Ladens tekster var et klart gjengangstema hvordan de påsto at muslimer stadig vekk befant seg under angrep fra vantro styrker, og så godt som hver

eneste utenrikspolitiske handling ikke-muslimske stater foretok seg i den muslimske verden ble fremstilt som nettopp dette.

Uavhengig om alle disse hendelsene egentlig kan regnes som invasjoner og okkupasjoner av muslimsk territorium og angrep på muslimer, så fremstilles de som nettopp det og forsterker kallet til at alle muslimer nå må utkjempe *jihad* for ikke å bli utslettet av disse vantro styrkene som bare er ute etter å drepe dem, utnytte dem, sulte dem ut og gjøre dem vondt.

Som Torkel Brekke også poengterer:

En hver med kjennskap til islamske lovtradisjoner vil sperre øynene opp av bin Ladens *fatwa*, først og fremst fordi den forutsetter at muslimer som gruppe er under angrep. Dette ligger implisitt i hans påstand om at det er en individuell plikt for alle muslimer å kjempe mot USA og landets allierte. (Brekke, 2004, s. 122)

KAPITTEL 7- MODERNE TAKTIKKER- GAMLE RELIGIØSE SKRIFTER

Som vi så i et tidligere kapittel så handlet mange av bin Ladens og Zawahiris budskap som hadde et mer religiøst innhold ikke så mye om de geopolitiske omstendighetene i dagens verden, men mer om fastsatte, religiøse bud som ifølge dem gjelder for sanne, troende muslimer uansett omstendighetene. Jeg kom aldri og prøvde heller aldri å komme til en klar konklusjon når det gjelder hva som egentlig kom forut, men dette kommer til å forandre seg noe i dette kapitlet.

Jeg skal i det hovedsakelig ta for meg hvordan de bruker gamle islamske tekster for å prøve å rettferdiggjøre moderne terrortaktikker, da især selvmordsbombing, noe som etterlater liten tvil om hva som kom forut. Når det er snakk om inspirasjon og instrumentell bruk og rettferdiggjøring, så kan det godt hende at de kan ha funnet inspirasjonen til å angripe ikke-muslimer i islamske tekster, men de kan umulig ha funnet inspirasjon til selvmordsbombing i de samme tekster ettersom det er en moderne taktikk, oppfunnet av ikke-muslimer, og dessuten fantes teknologien den krever i så liten grad på den tiden da skriftene de må forholde seg til bli skrevet ned at islamske krigere ikke engang kunne ha foretatt seg noe som i det hele tatt lignet. Ibrahim (2007, s. 138-39) påpeker også dette hinderet i sin kommentar til *Jihad, Martyrdom and the Killing of Innocents* og betegner det som et anakronistisk element. Dermed blir det klart at selvmordsbombingen og eksplosjoner forårsaket av moderne sprengstoff ikke kan finnes i islamske skrifter og at han dermed må prøve å finne belegg eller en sammenligning i religionen for å plassere disse moderne metodene som akseptable i og innenfor en islamsk kontekst. Både kommentarene til Bernard Lewis, Torkel Brekke og David Cook vitner om at islamske terrorister har tynt om i det hele tatt noe grunnlag moralsk i sin religion og dens skrifter når det gjelder metodene de sanksjonerer, men det virker også som om de har et noe tynt grunnlag rent teknisk sett.

Det har også blitt nevnt både i primærkildene forfattet av bin Laden selv og av David Cook at radikale muslimer ofte rettferdiggjør store terrorangrep på ikke-muslimer ved at ikke-muslimene er en del av et sammenbundet demokratisk system som undertrykker og dreper muslimer. I et demokrati har alle rett til å si sin mening og å stemme og dermed påvirke offentlig diskurs, så når folket i et slikt land stemmer frem en regjering som går til krig og angriper et muslimsk land eller en regjering som støtter at et annet land gjør det, som eksemplifisert i *Libanons tårn* der USA anklages for å ha støttet Israel da det invaderte Libanon.

Men igjen her virker det som om de radikale muslimene som prøver å hevde dette støter på noe av det samme problemet, for akkurat som teknologien som brukes i moderne terroraksjoner ikke fantes på den tiden da islamske tekster ble skrevet ned og dermed vil bli vanskelig å begrunne eksplisitt i islam, så fantes heller ikke demokrati på den tiden da de ble skrevet ned. Et system der en så stor del av befolkningen kan påvirke handlingene til sine statsoverhoder og de handlingene staten har eller i det hele tatt noe lignende fantes knapt på den tiden disse tekstene ble skrevet ned. Men disse tekstene må de som utpeker seg som sanne muslimer forholde seg til for å bevise at de er ”sanne” muslimer, noe som igjen virker til å gjøre deres påstand om at alle er skyldige i et demokrati vanskelig.

En tidsalder med sterkere aggressivitet mot muslimer krever sterkere midler enn det som ble brukt da den var svakere

I et Al-Qaida-dokument som hovedsakelig er skrevet for å hedre de som led martyrdøden i terroraksjonen den 11. september og for å begrunne hvorfor det de gjorde var tillatt innenfor et islamsk rammeverk forklarer forfatteren, som ikke er navngitt, hvorfor det var lovlig å ramme tilfeldige borgere i det amerikanske demokratiet. Han gir en mer religiøs rettferdiggjøring der han bruker profeten Muhammeds eksempel der han selv ga ordre om å drepe en 120 år gammel mann som knapt kunne deltatt fysisk i kampene mot muslimer fordi han ga de vantrø råd og dermed hjalp dem.

Dermed behandlet muslimer ham som en av de stridende, og han gikk fra en beskyttet status til et lovlig mål fordi han ga råd imot muslimer og islam. Dermed konkluderer forfatteren med at de som stemmer til makten en regjering som er imot muslimer i enda større grad fortjener å dø siden de ikke simpelthen ga råd i kampen mot muslimer, men bidro direkte til den med av egen fri vilje. Hvis de blir drept kan de aldri stemme frem en slik regjering igjen, enkelt og greit. Altså har muslimer religiøs basis fra høyeste hold når de dreper ”uskyldige” når disse uskyldige bidrar i kampen mot muslimer og islam ved handling, ord, mening eller noen andre måter det er mulig å hjelpe på. (Cook, 2005, s. 175-79)

Så hvis ikke-stridende kunne bidra på noen som helst slags måte i kampen mot muslimer på Muhammeds tid og dermed gjorde seg til lovlige mål, så gir dagens demokratiske system i demokratiske land dem enda større medskyldighet i at de kan påvirke på en mer direkte måte som alle ikke-muslimer på Muhammeds tid ikke kunne. Så hvis de hadde lov til å drepe ikke-stridende på den tiden, så må det i enda større grad være lov til å gjøre det samme i dag. Som nevnt i Muhammeds eksempel så fantes det måter man kunne kjempe mot muslimer på uten å

delta fysisk på hans tid, men disse måtene og mulighetene er forsterket og har blitt flere i dagens politiske situasjon.

Ironisk nok omtaler også forfatteren de som han anser det lovlig å drepe i terrorangrep som uskyldige, og at det er lovlig å drepe etter Muhammeds eksempel når de på noen som helst slags måte oppfattes som å hjelpe i kampen mot muslimer, noe som da allikevel betyr at han ikke ser på dem som uskyldige og at uskyldig burde vært erstattet med ikke-stridende for å unngå mer forvirring.

Her er det også viktig å nevne Bernard Lewis sin kommentar om at offensiv *jihad* er hele det muslimske samfunns plikt som helhet. Man kan bidra i *jihad* selv om man ikke kjemper fysisk ifølge islamsk lov, og det er sannsynlig at de muslimer som kanskje også har et enda sterkere syn på denne saken også ser på ikke-muslimske, demokratiske vestlige samfunn gjennom samme linse. Hvis muslimer som ikke deltar fysisk i *jihad* også kan være med å hjelpe *jihad* på andre måter, så kan kanskje også ikke-muslimer som ikke kjemper fysisk mot muslimer også hjelpe til på andre måter, og dermed er de også en del av denne helheten, og skillet mellom hvem som er skyldig og ikke blir mer utydelig.

Bruk av Muhammeds eksempel for å rettferdiggjøre terrorisme er noe jeg skal komme tilbake til mer grundig senere, men jeg har nå tenkt å bevege meg videre inn i kapittelets hovedtema. Som nevnt eksisterte verken teknologien som brukes i terrorangrep sanksjonert av Al Qaida eller politiske system som demokrati på den tiden de islamske grunntekstene ble skrevet, og som også nevnt er radikale muslimer nødt til å bruke en form for analogi for å i det hele tatt klare å rettferdiggjøre taktikker og kamp mot de innlemmet i politiske systemer som ikke fantes på den tiden og oppdatere tekstene til å passe overens med den mer samtidige historiske situasjonen som de mener muslimer befinner seg i.

Et av temaene Zawahiri tar opp i *Jihad, Martyrdom and the Killing of Innocents* er hvorvidt det er lovlig å bombardere de vantro, selv hvis det skulle være muslimer blandet sammen med dem. Selv om flere islamske rettslærde virker til å forby dette, i hvert fall hvis de vantro bruker muslimer som levende skjold, så peker Zawahiri ut biografer om Muhammed som i større grad rettferdiggjør hans syn på saken. Muhammed beleiret i 630 byen Ta'if og beskjøt innbyggerne med katapulter, i strid med det han før hadde sagt om at det var forbudt å drepe kvinner og barn.

Han gjorde dette fullt vitende om at katapultprosjektiler ikke ville klare å skille mellom stridende og kvinner og barn, og for den saks skyld muslimer på den andre siden og drepe alle uten noen distinksjoner. Da han ble presentert for problemet med at et nattangrep på de vantro

også kunne komme til å drepe kvinner og barn skal han ha svart at også kvinnene og barna var vantro og at de dermed kunne angripes.

Han peker også på et annet eksempel der Muhammed angrep en annen vantro stamme som kjempet imot. Han beordret sine krigere til å tenne fyr på befestningene vel vitende om at kvinner og barn ville brenne inne. Men han tillot også dette siden også disse kvinnene og barna var av de vantro. Zawahiri forklarer at de tilfellene der bevisste drap på kvinner og barn var ulovlig, var av de han hadde som eiendom og kunne kjøpe og selge, altså de som hadde innordnet seg og var hans slaver.

Dette skjedde under omstendigheter som kan betraktes som offensiv *jihad* der muslimer angrep de vantro på deres eget land for å tilby dem valget mellom å konvertere til islam, *dhimmi*-status eller døden. Dette skiller seg fra slik han oppfatter dagens situasjon, som en forsvarskrig der han opplever at muslimer er de som blir invadert på sitt eget land, og at mer radikale metoder er nødvendige. (Ibrahim, 2007, s. 161-68)

Altså siden metoder som brenning av forfestninger med sivile vantro forskanset på innsiden og bruk av katapulter hvis prosjektiler ikke kunne skille mellom stridende og ikke-stridende var lov ifølge Muhammeds eksempel i en ren angrepskrig, så må det i enda større grad være lov å drepe sivile, da først og fremst sivile vantro, i dagens situasjon. I dag befinner muslimene seg på defensiven og må ta alle metoder de har i bruk. Visstnok fantes ikke disse moderne taktikkene og teknologien som de krever på denne tiden, men Zawahiri benytter seg av en slags analogi for å komme over dette hinderet.

Ibrahim forklarer (2007, s. 8) at *qiyas* er en slags analogi som brukes i islamsk rettslære som et av redskapene som brukes for å komme frem til svar i islam. Koranen og sunnaen, profeten Muhammeds eksempel, forbyr begge vin for muslimer, men ingen av dem forbyr øl som uansett nok var ukjent i denne delen av verden på denne tiden, i motsetning til vin. Det fins ingen eksplisitte forbud mot øl og andre alkoholholdige drikker, men siden vin åpenbart er forbudt fordi den inneholder alkohol, så må så klart også andre former for alkoholholdige drikker forbys. Dette er et eksempel på *qiyas* som kan gjøre det lettere å forstå hvordan Zawahiri klarer å rasjonalisere de metodene han sanksjonerer i sin traktat.

Det er nødvendig å bruke analogier ikke bare i islamsk lov, men også mer generelt for å oppdatere det teknologiske aspektet til å passe overens med samtiden mens det ideologiske fortsatt kan forbli det samme. For eksempel kan det andre amerikanske grunnlovstillegget snakke om retten til å bruke våpen på en tid da flintlåser og musketter ble brukt når den omtaler borgernes rett til å bære våpen, men disse våpnene er helt foreldet i dag, så noen mener det er nødvendig å benytte en slags analogi og finne deres moderne ekvivalenter i mer

moderne våpen slik at det tekniske aspektet oppdateres mens prinsippet om retten til å bære våpen forblir det samme.

Akkurat som hvis en gammel lov snakker om retten til å opplyse innbyggerne med nyhetspamfletter av pergament, så sikter dette nok til et prinsipp om at det er en plikt til å opplyse folket som kan fortsette med fjernsyn, radio og internett og andre nyhetskanaler lenge etter at skriverier på pergament er utgått og uaktuelt som en måte å formidle nyheter med. Men det virker ikke bare som om Zawahiri prøver å oppdatere det teknologiske aspektet, men også det ideologiske. På den ene siden var kanskje katapulter et av de farligste våpnene som fantes på Muhammeds tid, og et av våpnene som ikke kunne skille mellom stridende og ikke-stridende. Derfor er det mulig å finne deres ekvivalenter i moderne tid i for eksempel bomber og rakettkastere som følgelig skal være tillatt å bruke siden det førstnevnte våpenet for lengst er utgått på dato.

Men på den andre siden er ikke teknologien det eneste som har endret seg ifølge Zawahiri. Også omstendighetene rundt krigen som utkjempet har forandret seg, fra der muslimer var angriperne som utkjempet en angrepskrig utkjempet fordi de vantro ikke ville konvertere eller akseptere dhimmistatus til i dag hvor de er de angrepne og utkjemper en forsvarskrig mot de vantro.

Siden uproporsjonale våpen som skapte stor ødeleggelse var lov i en ren angrepskrig, så må våpen som er mye mer uproporsjonale være tillatte nå som muslimer er den angrepne part. Teknologien fantes ikke på Muhammeds tid, men heller ikke det scenarioet der muslimer ble angrepet, så dermed holder med ikke å oppdatere bare det teknologiske aspektet.

Dette er viktig å ha med siden det kan virke som om noen som sammenligner bruk av katapulter eller raid på fiendestammer der man ikke kunne skille ut de sivile med enorme terrorangrep der ofrene kanskje ikke var noen andre enn bare sivile virker til å strekke det hele ekstremt tynt selv om det fins et slags grunnlag for rettfærdiggjøring.

De vantro er nå de som angriper muslimene i deres eget land, og metoder som er langt mer drastiske må til. Som nevnt rammer noen terrorangrep bare sivile og rettes mot sivile institusjoner, i motsetning til i Muhammeds eksempel der de angrepne stedene inneholdt soldater og militært personell, men som det også nevnes i Al Qaida-dokumentet som diskuterer lovligheten av angrepet 11. september, så kan man også regnes som et legitimt mål selv om man ikke deltar fysisk i kampene.

Også dette har basis i Muhammeds eksempel, og det er sannsynlig at den ukjente forfatteren av dette dokumentet tenker i samme linjer som Zawahiri. Når ikke-stridende kunne drepes på Muhammeds tid, så må det i enda større grad være lov å drepe dem i dagens scenario siden de

har en helt annen mulighet som medlemmer i det demokratiske systemet til å påvirke staten de hører innunder og dens fremferd i muslimske land enn det de hadde på Muhammeds tid.

Det kan så klart diskuteres om hvorvidt USA og andre vantro land har noen intensjon om å drepe og undertrykke muslimer, men det kan knapt diskuteres at forfatterne av budskapene vi har sett på så langt hevder nettopp det.

Et slikt syn der så godt som alt virker til å bli sett på som et angrep på islam og muslimer, uavhengig av om de som kommer med slike påstander selv tror på dette, bidrar til at så godt som alt kan vinkles som et motangrep mot aggresjon. Dette er mulig selv i de budskapene som innehar en liten andel religiøst innhold, men blir mer forståelig og forsterket når det støttes opp med og rasjonaliseres ytterligere av islamsk rettslære slik drøftet i dette kapittelet. Angrepene på muslimer i moderne historie har blitt beskrevet og ramset opp av både bin Laden og Zawahiri, fra Somalia til Palestina til Kashmir, men det er heller ikke alltid at de spesifikke, historiske hendelsene refereres til, og ofte slenges det bare ut påstander om at muslimer er angrepet på alle fronter.

Historiske forgjengere for denne rettferdigjøringen

Når Al-Qaida bruker slike radikale tolkninger, så er det også interessant å finne ut av om det de driver med faktisk er tolkninger som kan spores tilbake i islamsk historie og mentalitet eller om det rett og slett bare er nytolkninger som ikke følger noen tidligere etablert presedens. Dette er ikke nødvendigvis for å avgjøre om de har rett i sin tolkning, men for å klargjøre om de baserer seg på noe som faktisk finnes i islamsk tankegang slik at muslimer, eller i hvert fall de muslimene med juridisk kunnskap, kan relatere seg til dette. Noe som allerede er ganske godt etablert i oppgaven er hvordan både bin Laden og Zawahiri presenterer det de sanksjonerer som i tråd med islamske prinsipper og legger frem beviser bestående av islamske kilder og doktriner for å støtte opp om denne påstanden. Så spørsmålet blir ikke hvorvidt de bruker disse tekstene og doktrinene rett, men hvorvidt de faktisk eksisterer, for dette vil være utgangspunktet for deres påstand om at de handler som gode og prinsippfaste muslimer.

Boken *Understanding Jihad* av David Cook fra 2005 tar for seg begrepet *jihad*, hva det går ut på og de mange misforståelsene av det, da nesten uten unntak med basis i islamske primærkilder og hva islamske rettslærde selv har å si om temaet. Men den innehar ikke bare fokus på islamsk rettslære og setter denne rettslæren inn i en historisk kontekst for å forklare hvordan og hvorfor den oppsto og hvordan rettslæren rundt *jihad* har gjennomgått en

evolusjon som har sammenheng med de historiske omstendighetene muslimer har befunnet seg i opp gjennom historien.

Blant annet forklarer han hvordan begrepet *jihad* nesten uten unntak innehadde en militant og krigersk betydning under den første islamske ekspansjonen, fordi den trengte å være det for å kunne gjennomføre den. Men ettersom erobringene ble konsolidert inn i et stort islamsk rike som trengte styring innad og der muslimer hadde blitt så militært mektige og mange at det ikke lenger var nødvendig eller mulig for mange som bodde inni riket og langt unna der kampene foregikk å delta fysisk i kampene for å bevise sin troskap til religionen, så utviklet *jihad* flere betydninger som ikke trengte å være militære.

På samme måte sporer han forandringene i det religiøse begrepet *jihad* tilbake til forandringene i den muslimske verden, blant annet hvordan *jihad* igjen ble tilspisset og mer militært da muslimer selv ble de angrepne som i mongolenes angrep eller det som kanskje heller kan kalles et motangrep fra de kristne under korstogene. Dessuten er det jo åpenbart at alle medlemmer av denne religionen ikke kunne ha vært fysisk kapable til å utføre denne religiøse plikten og sikkert så etter andre måter å utføre sin religiøse plikt på som ikke krevde like mye fysisk.

Men til tross for utviklingen av en mer spirituell type *jihad*, så meldte de historiske realitetene for muslimer stadig vekk sin ankomst, som i angrep fra mongoler og motangrep fra kristne på den iberiske halvøy og inn i Det hellige land, og jihadbegrepets styrke og regler korrelerte med slike hendelser. I kapittelet i Cooks bok *Crystallization of Jihad Theory* (2005, s 58-66) diskuterer han i større detalj hvordan tap av store landområder under gjenerobringen av den iberiske halvøy skapte en situasjon for muslimer som inntil da var ganske ukjent for dem. Mens islamske rettslærde før hadde nærmest tatt det for gitt at deres hærer ville vinne og at islam ville herske øverst i samfunnet, så ble nå nødt til å forholde seg til realiteten om at mange muslimer nå levde som underdanige under kristent herredømme.

I møte med ofte uforutsette endringer gikk de inn for å kodifisere den islamske rettslæren og etablere og definere klarere islamske regler i krig. Det ble diskutert alt fra hvem som kunne drepes og i hvilken grad fiendens eiendom kunne ødelegges til i hvilken grad man skulle advare dem før man angrep. Man begynner her å se en tilspissing av hva som var lov i *jihad* sammenlignet med tidligere islamske tradisjoner. Den kanskje mest kjente islamske rettslærde som deltok i denne debatten var ibn Taymiyya, som også levde i en tid da muslimer levde i en unntakstilstand; under de mongolske invasjonene.

Men selv om mange av disse historiske hendelsene beskrevet bød på et sjokk for mange muslimer og noe de tidligere ikke hadde opplevd, i hvert fall ikke i særlig stor grad, så var de

så klart nødt til å lete etter svar på de nyankomne problemene i islamske skrifter og i profeten Muhammeds eksempel for å kunne inneha noe legitimitet. Det er omtrent på samme måte Zawahiri opererer på selv om han ikke er en legitime rettslærd og heller ikke utgir seg for å være det og i større grad må benytte seg av det andre rettslærde har sagt før ham i stedet for å gå rett til teksten.

Som Cook også nevner (2005, s. 66-68) så inneholder profeten Muhammeds liv historier om hvordan han beordret en beleiret by beskytt av katapulter som har vært brukt for å innovere og rettferdiggjøre Al-Qaidas og lignende islamske gruppers taktikker, som i noen tilfeller har tatt det så langt som en rettferdiggjøring av masseødeleggelsesvåpen. Men han påpeker også at hele denne historien om bruk av katapulter er en anakronistisk element til tross for at den er ivrig brukt.

Og selv om *jihad*-skriftene etter hvert begynte å ta for seg praktisk og realistisk informasjon om stridstaktikker i motsetning til de tidligere mer romantiserte skrifterne om *jihad* presentert i *hadith*-litteraturen, så tok det lang tid fra en viss teknologi som kunne brukes i kamp ble introdusert for muslimer til den dukket opp i *jihad*-litteraturen. Og selv om katapultene sannsynligvis ikke ble brukt av Muhammed slik skriftene beskriver, så dukker ikke den første detaljerte traktaten om dette emnet opp før på 1400-tallet, skrevet av en viss al-Zardakush. Og dette skjedde uansett på et så sent tidspunkt at europeisk teknologi hadde gjort slike skrifter utdaterte og var i ferd med å erstatte våpen som katapulter med langt dødeligere våpen.

Men som vi har sett, så foreholder ikke Al Qaida og Zawahiri seg til historiene fra islamske skrifter og især fra profeten Muhammeds liv helt eksplisitt og uten å sette dem inn i en moderne kontekst. De bruker en analogi der katapulter var datidens våpen som drepte udiskriminerende, mens selvmordsbombing og angrep som 11.september er nå nåtidens ekvivalens. Begrunnelsen de gir for å strekke det så langt som å sammenligne bruk av katapulter med slike taktikker og til og med bruk av masseødeleggelsesvåpen er at situasjonen for muslimer har endret seg drastisk fra Muhammeds tid da muslimene var angrepet til moderne tid da de beskriver dem som stadig vekk angrepet av en ondsinnet koalisjon av diverse fiender som er ute etter å undertrykke og drepe dem.

Det ser i det hele tatt ut til å være vanskelig å finne islamske *jihad*-skrifter før dem som strekker det hele så langt og rettferdiggjør og godkjenner såpass ekstreme midler i krigen mot de vantro, men så må man også ta hensyn til at selv ikke i unntakstilstandene som korstogene eller mongolinvasjonene, så var muslimene så militært svake eller desperate som de er i dag, eller i hvert fall som Al-Qaida og organisasjonens ideologer ser dem som i dag. Ibn

Taymiyya, som levde under mongolenes invasjon, sa selv (Ibrahim, 2007, s.170) at reglene som vanligvis ville gjelde for kjempende muslimer måtte vike når fienden invaderte islamsk land, og det å drive dem ut var førsteprioritet.

Dessuten er mange av taktikkene brukt av Al-Qaida avhengige av såpass moderne teknologi at det er vanskelig å finne balanserte og passende ekvivalenter til dem i såpass gamle skrifter som de benytter seg av, og endringen i scenario er med på å rettferdiggjøre slike sammenligninger ytterligere.

KAPITTEL 8- REGLER FRA ET FORSVUNNET SCENARIO I BRUK I ET NYTT

Det er verdt å merke seg at den islamske verdens situasjon også var helt annerledes på denne tiden enn det den er i dag, og den er på mange måter nesten ugjenkjennelig i dag hvis man sammenligner den med dens enn gang så mektige status. Dermed foregår det *jihad* utkjempet av Al-Qaida og likesinnede under helt andre omstendigheter enn det *jihad* som ble utkjempet av muslimer i tekstene de selv refererer til, og mange av de omstendighetene sistnevnte befant seg i er borte, så dermed vil det sannsynligvis bli like vanskelig å koble noe som skjer i dag med noe fra fortiden som ikke eksisterer lenger som det det blir å koble noe som skjedde i fortiden da det ikke eksisterte det som eksisterer i dag.

Zawahiris svar på en mer moderat islamsk tilnærming og islamsk kontrafaktisk historie

Den lange og temaordnede traktaten *Exoneration* ble utarbeidet av Zawahiri som et motsvar mot et dokument kalt *Rationalizing Jihadist Action in Egypt and the World*. Etter å ha undersøkt det kom han til den konklusjonen at dokumentet bare tjente såkalte ”korsfarere og jøder”, og deres allianse med falske herskere, altså de som går mot *sharia*-lovene og som han også betraktet som fiender. Han bestemte seg for å skrive sitt motsvar fordi han fryktet at hvis han ikke kontret det dokumentet hevdet, så ville det bidra til å gjøre jihadistene passive og svake og få dem til å nøle med metodene de brukte. (Zawahiri, 2008, s.1)

Traktaten skal fungere som et slags motsvar mot dette dokumentet og tar for seg dets argumenter med nummererte avsnitt og en omfattende bruk av fotnoter for å bevise det falskt på et teologisk grunnlag. Først presenteres påstanden det kommer med, og så ramser han vanligvis opp eksempler fra islamsk rettslære som skal bevise at påstandene mangler grunnlag i islam.

En påstand dokumentet kommer med er at muslimer burde være forsiktige med å bruke religiøse, islamske regler på nåværende situasjoner. Hovedgrunnen er at de rettslærde nedfelte disse reglene i en alder som ikke lenger eksisterer da muslimer fortsatt hadde et islamsk rike, et kalifat med en kalif som overhode, der man kunne skille klarere mellom verdens innbyggere.

Muslimene bodde i islams hus, mens de vantro befant seg i krigens hus. I islams hus skilte dhimmiene seg utseendemessig fra muslimer, men i dagens situasjon fins det ikke lenger noen *dhimmi*-status, og ikke-muslimer er blandet sammen med muslimer, og det går ikke, eller er i

hvert fall mye vanskeligere å skille dem fra hverandre. En slik ny situasjon gjør dermed at man burde bruke de islamske kildene utarbeidet på den tiden med en viss forsiktighet.

Som motsvar hevder Zawahiri at det fantes situasjoner i islamsk historie der det verken fantes noen islamsk leder eller stat, der de rettslærde fortsatt beordret muslimer å kjempe mot invaderende hærer. Han påpeker også at ikke alle perioder av islams historie var stabile og der det ideale skillet mellom vantro og islam fantes. Han hevder også at tidligere tiders islamske rettslærde til og med hadde tenkt over muligheten for eventuelle fremtidige, hypotetiske scenarioer som ikke eksisterte da de levde og hvilke regler som skulle gjelde i disse scenarioene.

Han siterer islamske rettslærde som tar for seg mulige fremtidige tilstander, som muligheten for at muslimer skal bli styrt av en apostat-hersker, og tartarenes overtak av Bagdad og deres styre nevnes som et eksempel på da den islamske delen av verden ikke kunne skilles helt fra den uislamske siden disse herskerne var en form for bastardiserte muslimer som blandet inn vantro selv om de kanskje var muslimer i navnet. Det fantes altså ikke alltid et kalifat, og ikke alltid noe soleklart skille mellom muslimenes rike og de vantros.

Muslimer burde forholde seg lojale mot sin hersker, selv hvis han er despotisk, og fortsette å utkjempe *jihad* siden et opprør kan føre til et indre kaos, og bare hvis han viser åpenbare tegn på vantro kan de kjempe mot ham. Den samme regelen gjelder i fraværet av et kalifat og muslimske riker. (Zawahiri, 2008, s. 25-28)

Altså fantes det ifølge Zawahiri rettslærde fra islams tidlige dager som så for seg muligheten om at det scenarioet de levde i kanskje ikke ville eksistere i fremtiden og dermed beskrev hvordan sanne muslimer måtte handle i disse hypotetiske situasjonene. Dermed ville de i større grad vite hva islam ville at de skulle gjøre hvis slike situasjoner skulle oppstå. Mange av de samme reglene som hadde gjeldt i den ideale tilstanden gjaldt fortsatt i den hypotetiske situasjonen eller unntakstilstanden.

En annen ting som er viktig å få med når det gjelder en endring i scenarioet jihadister kjemper i, så er det at Zawahiri anser mange av konfliktene som defensiv *jihad*, en forsvarskrig, og ikke offensiv *jihad*, der ibn Taymiyyas regler eller kanskje heller mangel på regler i større grad gjelder.

Han nevner ikke i detalj hvor grensen går mellom hva som skal anses som en okkupasjon eller ikke, og muligens trenger ikke hans oppfattelse av okkupasjon å innebære noe som er så universelt akseptert som en okkupasjon som en invasjon av et selvstendig land av en fremmed hær. Vi har tidligere sett at ikke bare krigføring og terrorangrep utført på muslimsk land er det eneste som anses som defensiv krigføring. Selv storstilte terroraksjoner som den 11.

september og angrepene mot London den 7. juli 2005 ble også vinklet som motangrep mot vantro aggresjon mot muslimer og dermed et slags selvforsvar.

Dette var spesielt fremtredende i de delene som er rettet mot Vesten, men går også igjen i de budskapene mer ment for et muslimsk publikum. Hvis vantro kan drepe muslimske sivile, inkludert kvinner og barn, så må også muslimer kunne drepe deres sivile som i stor grad befinner seg i deres land.

KAPITTEL 9- KAN VANTRO VÆRE USKYLDIGE?

Etter å ha lest denne rettferdiggjøringen begynner det å bli åpenbart at Zawahiri og hans likesinnede anstrenger seg grundig for å sette terrorisme og drap på sivile innenfor en islamsk kontekst, støttet av Koranen, islamske rettslærde og profeten Muhammeds handlinger, men også av en endring i scenario den evige konflikten utspiller seg og utkjempes i, men spørsmålet gjenstår om vantro noen gang kan regnes som uskyldige. Siden medskyldigheten strekkes så utrolig vidt på mange forskjellige nivåer, så kan det nesten virke som om vantro, i hvert fall de som er innbyggere i et land som fører krig mot, eller som de anser at fører krig mot, muslimer, er lovlige mål uansett hva.

Jeg har ikke tenkt å bedømme hvorvidt Al-Qaida har rett i sin anklage om den evige aggresjonen mot muslimer i moderne tid, men jeg har tatt for meg noen av de historiske begivenhetene som kan ha påvirket dens syn. Og uavhengig av om bin Laden og Zawahiri innerst inne tror på dette selve, så er det denne persepsjonen de sprer blant både muslimer og ikke-muslimer. Budskapene virker til å være opptatte av aggresjon, vold og urett begått mot muslimer av angripende vantro samme mot hvem de er rettet mot, og denne påstanden om muslimer som stadig vekk angripes kan nesten virke til å rettferdiggjøre så godt som hva som helst. Men Zawahiri prøver faktisk også hardt å utdype at vantro ikke er legitime mål bare fordi de residerer i et land som deltar i en påstått aggresjon mot muslimer.

Hvordan en vantro kan sikre sin immunitet

Hvis en person ikke kjemper i sitt lands kriger og også avstår fra å gi dem råd, økonomisk hjelp osv, så skal denne personen spares ifølge Zawahiri, (2008, s. 40). Men dette gjelder bare så lenge de holder seg tydelig separert fra de som på en eller annen måte anses å hjelpe til i krigen. Hvis de ikke holder seg separerte, så er det lov å drepe dem også. Dette inkluderer gamle folk, kvinner, gutter, handikappede, syke og munker. Han siterer islamske rettslærde sine meninger her også for å vise at påstanden ikke bare er en påstand, men også har rot i islam:

Ibn-Qudamah said: Women and children may be killed during a night raid on condition that they are not killed intentionally or separately. It is permitted to kill their riding animals and livestock if this helps the Muslims to kill them. There is no disagreement on this point. He added: It is permitted to carry out a night raid on the enemy. Ibn-Hanbal said night raids were

permitted especially against the Byzantines. We will not discourage anyone from carrying out night raids. (Zawahiri, 2008, s. 40)

Forbudet mot å drepe de som betraktes som uskyldige har helt klart sine begrensninger. For det første spesifiserer Zawahiri aldri hvilke forhåndsregler disse uskyldige skal ta for å sørge for at de til enhver tid er adskilte fra de som fortjener å dø. I et moderne samfunn vil det som nevnt bli svært vanskelig å ekskludere seg så totalt fra samfunnet at man er helt trygg fra slike angrep, og Zawahiri byr ikke på noen eksplisitte forklaringsmodeller som de som vil være helt på den sikre siden kan følge. Holder det å isolere seg fra storsamfunnet i de vantro landene og å nekte å betale skatt, eller må man også gå enda lenger? Og hvordan går det an å forsikre seg om at ingen av pengene en bruker vil havne inn i et system som visstnok skal begå forbrytelser mot muslimer?

Det har allerede vært drøftet i blant annet bin Ladens budskap at man ikke bare gjør seg til et legitimt mål for et motangrep hvis man angriper et muslimsk land, men også hvis man anses for å hjelpe et annet land som anses skyldig i krig og aggresjon mot muslimer slik som for eksempel India, Russland eller Filippinene. Spørsmålet som da gjenstår er hvorvidt man må tale tydelig imot at ens land har denne assosiasjonen eller ikke. Svaret på dette spørsmålet blir det heller ikke gitt noe eksplisitt svar på selv om bin Ladens har oppfordret det amerikanske folket til å ta til orde mot sin regjering.

Angående analogi og problemer med Al-Qaidas bruk av det

Et annet problem med å definere uskyldige og deres sikkerhet er bruk av taktikkene islamske rettslærde gikk gode for som rettferdiggjøring. Det kan kanskje være problematisk å skille ikke-stridende fra stridende eller for den saks skyld vite hvem andre enn de stridende som kvalifiserer seg som legitime mål under et nattangrep slik Ibn-Qudamah og Ibn-Hanbal beskriver, men det blir desto vanskeligere og kanskje også rett og slett umulig å gjøre det samme ved bruk av taktikker av dem typen Al-Qaida sanksjonerer. Uskyldige skal ikke drepes separat eller intensjonelt, og selv om dette kan være vanskelig å unngå i nevnte situasjoner som i et nattangrep der det er mørkt og man ser dårlig, så er det desto mye vanskeligere i angrep av den typen man så den 11. september og London-angrepene. I et nattangrep av beskrevet karakter kunne en kriger gå på en og en og velge hvilke mål han ville angripe eller ikke og dessuten til en viss grad være i stand til å skille mellom stridende og ikke-stridende selv om det var mørkt, men disse moderne taktikkene er ikke i stand til å

gjøre noen av disse tingene. En bombe plassert for å gå av i en folkemengde eller fly som styrter inn i skyskrapere dreper alle uten å skille, og det er ikke mulig for dem som bruker slike metoder å angripe separate stridende eller skåne separate ikke-stridende slik det i hvert fall til en viss grad må ha vært for krigerne i et nattangrep.

Dessuten byr disse eksemplene på en dårlig analogi i og med at selv om det var mulig å angripe separate stridende i disse angrepene, så var det umulig å vite hvem av de ikke-stridende som bidro til kampen og dermed fortjente å dø med mindre man antar at disse uskyldige hadde en plikt til å holde seg så adskilt fra de som ikke var uskyldige at de ikke befant seg på samme sted. For selv disse kan ifølge Zawahiri drepes hvis de er blandet med de som anses som legitime mål, men jo mer uproporsjonal taktikken man bruker blir, jo tydeligere må disse uskyldige sørge for å adskille seg fra de skyldige. Her passer den tidligere analogien med katapulter bedre siden heller ikke den kunne skille mellom skyldige og uskyldige i det hele tatt.

Prinsippet om bruk av analogi for å teknisk sett nytolke prinsipper i religiøse lover som de islamske eller prinsipper i sekulære lover, som det andre amerikanske grunnlovenstillegget og allikevel forholde seg sann til det opprinnelige prinsippet, spiller igjen inn her. Det kan forstås at man i en mer teknologisk avansert tidsalder oppdaterer prinsippet om retten til å bære våpen til å bety mer enn retten til å gå med mer moderne typer våpen enn de som fantes da den amerikanske grunnloven ble nedfelt, men hvilke typer våpen skal dette prinsippet omfatte i dagens samfunn?

Skal man tolke det til at en borger skal ha lov til å gå med en halvautomatisk pistol eller revolver eller gå enda lenger og gi ham lov til å gå med et maskingevær, granater, en rakettkaster eller andre våpen som kan forårsake ekstrem og disproportjonalt mye skade? Er førstnevnte eller sistnevnte våpen nåtidens ekvivalenter av de våpnene som det amerikanske grunnlovenstillegget snakker om? Og hvis prinsippet gjelder retten til selvforsvar og borgernes plikt til å opprettholde lov og orden i en unntakstilstand, kan de utøve dette mer effektivt med førstnevnte eller sistnevnte våpen?

Dette kommer så klart an på omstendighetene, som i noen tilfeller kan være så ekstreme at førstnevnte kategori av våpen ikke er nok til å håndheve disse prinsippene og sistnevnte må til. Det har allerede drøftet at både Zawahiri og bin Laden helt klart hevder at omstendighetene er av en sådan natur at en islamsk utgave av de sistnevnte må til og at dette ikke er å strekke en analogi for langt eller tolke den for ekstremt når man tar hensyn til at det råder ekstreme tilstander i verden. Muslimer, som egentlig burde være erobrerne, er de som blir erobret. De er angrepet av vantro fra alle kanter, og er underlegne militært. Denne

verdenssituasjonen er ikke slik den skal være sett i lys av de kildene som brukes til å legitimere terrorangrep. Det er en situasjon som er med på å gjøre selvmordsangrep og store bombeangrep til en passende moderne ekvivalent til katapulter eller nattangrep som nevnes eksplisitt i islamske tekster.

KAPITTEL 10- PROBLEMET MED ISLAMSK FORBUD MOT SELVMORD

Ikke bare fantes ikke teknologien eller lignende teknologien i islamske skrifter, men disse skriftene byr også på moralske så vel som tekniske hindre når det gjelder både selvmordsbombing og tøylesløse massedrap på sivile ved hjelp av eksplosjoner og lignende metoder. Dette er allerede nevnt i et tidligere kapittelet av blant andre Bernard Lewis. Han ga bevis fra islamske tekster om hvordan selvmord er strengt forbudt i islam og hvordan den som begår det er tvunget til å gjenta måten han eller hun tok livet sitt på for evig i helvete, og nevnte til og med et eksempel der profeten Muhammed klart talte imot det. Han snakket også om at islam skilte mellom en situasjon der man døde mens man kjempet mot en overmakt som var så stor at man ikke hadde noen sjanse til å overleve og der man bokstavelig talt tar sitt eget liv.

Selvmordsbomberer dreper jo bokstavelig talt seg selv om han også dreper mange fiender hvis angrepet er vellykket. Disse er heller ikke de eneste hindrene noen som skal prøve å rasjonalisere selvmordsbombinger innenfor et islamsk rammeverk må komme over.

Historiske og moralske problemer rundt "islamsk" selvmordsbombing

David Cook sier at martyroperasjoner av dagens sort ikke har forekommet inntil nylig i sunni-islam og at selv Muhammad Khayr Haykals standardverk om jihad fra 1993 ikke engang nevner dette fenomenet. I shia-islam derimot, var det å ofre seg selv for å spre sin versjon av islam både velkjent og akseptert.

I sunni-grenen må man derimot helt til tidlig 90-tall for å finne eksempler som ikke er svært sjeldne. Slike operasjoner i dag blir ofte rettferdiggjort fordi de som utfører dem er færre i antall og eller ikke er i besittelse av like avansert teknologi som de de kjemper imot. Men selv om disse muslimene mangler noe deres fiender har, så har de derimot noe fienden ikke har; full vilje til å ofre livet for saken, og de må bruke denne ene fordelingen for alt den er verdt. (Cook, 2005, s. 142)

Noe av dette kan forstås hvis man ser på de realpolitiske omstendighetene i historien. Sunnier har opp gjennom islams historie vært tallmessig overlegne og utgjort den politiske og for ikke å nevne militære overmakten, mens sjiaer har vært der svakere parten på de fleste områder. Rollen som *underdog* kan man gjette at har gjort martyrollen noe annerledes i sjia-islam, men siden ideologer som bin Laden og Zawahiri stadig vekk beskriver det som om også sunni-muslimere nå er en slags underdog-gruppe i sin kamp mot militært, økonomisk og teknologisk

sterkere vantro makter, så er det heller ikke umulig at de ser seg nødt til å omdefinere martyrens oppgave og rolle i dagens scenario. Ifølge dem er jo sunni-muslimer blitt den undermakten som sjiaer alltid har vært, da uten at de nødvendigvis tildeler sjiaer den samme offerstatusen som de tildeler seg selv.

Det er i *Jihad, Martyrdom and the Killing of Innocents* at Zawahiri går grundigst til verk for å rettferdiggjøre selvmordsbombing innenfor en islamsk kontekst for og gi bevis for at denne moderne taktikken som dessuten ikke er oppfunnet av muslimer har belegg i islamske kilder. Han prøver her så godt han kan å likestille moderne selvmordsbombere med tidligere tiders jihadister som kjempet mot umulige odds slik assasinerne også gjorde.

En selvmordsbomber blir ikke drept av overmakten eller av de han prøver å drepe, men av seg selv, og dessuten er det så godt som umulig at man skal klare å drepe noen av dem før han dreper seg selv. Ikke bare dreper han seg selv, men han dreper seg selv før han får drept noen andre, noe som gjør sammenligningen med jihadister som kjempet mot umulige odds enda mindre sammenlignbar. Det er ikke til å komme over at selvmordsbomberen dreper seg selv.

Zawahiris rettferdiggjøring

Ibrahim (2007, s. 138) påpeker i sin kommentar til traktaten at Zawahiri løser dette ved å trekke en skillelinje om hvorfor selvmordsbomberen dreper seg selv. Han innrømmer at selvmord er en synd mens han samtidig synes at det å kjempe til døden for islams sak en noe av det beste en muslim kan gjøre, og hensikten avgjør om det faller inn under første eller andre kategori. Hvis en dreper seg for å fremme islam, så er det martyrdom og skal regnes som noe beundringsverdig, men hvis en gjør det fordi en er deprimert og bare vil unnsnippe livets piner, så er det selvmord og dermed en synd. Den tekniske biten om han dreper seg selv først eller blir drept av overmakten først blir dermed ganske ubetydelig.

Selvmordsbomberne dreper seg selv i likhet med de som begår teknisk selvmord, men deres intensjoner ligger ifølge ham nærmere tidligere tiders muslimske krigere som kjempet mot en overmakt og visste at de skulle dø og led martyrdøden. Og Zawahiri (Ibrahim, 2007, s. 141-60) prøver så godt han kan å beskrive hvordan de muslimske krigernes situasjon innehadde likheter med den til dagens selvmordsbomber:

Etter å ha presentert eksempler på muslimer i tidligere tider som ofret livet mot en overmakt de ikke kunne overleve mot, så går han grundigere inn på hva ulike rettslærde mener om hvorvidt dette faktisk er tillatt eller ikke. De fleste ser ut til å mene at dette er tillatt i islam så lenge angrepet oppnådde noe og faktisk skadet fienden. Hvis det kan styrke muslimer og gi

dem mot, så burde det gjøres, og krigeren som utfører det vil havne i paradiset, men hvis det er fånyttet og uten resultat, så er det forbudt.

Han konkluderer med at det ikke er noen forskjell mellom de som dreper seg selv så lenge de da oppfyller standardene nevnt ovenfor og de som raser i døden mot en tallmessig overlegen fiende. Han kommer også frem til at det er tillatt å nekte å overgi seg mot en overlegen fiende selv om denne fienden da garantert vil drepe en, og å bli drept fremfor å frasi seg sin tro og at det er bedre å drepe seg selv enn at ens liv og eiendeler skal falle i fiendens hender. (Ibrahim, 2007, 152-60)

Det er verdt å merke seg at ettersom han behandler hvert av disse undertemaene, så lar han det stå åpent i overskriften, ofte formulert som et spørsmål. Han fremstiller det ikke som om han har bestemt seg for svaret allerede, og han kommer først med svaret etter å ha drøftet bevisene som går for eller imot noe. Så i stedet for å hevde at han har svaret i begynnelsen for så å prøve å finne bevis som støtter opp under det, så formulerer han det som et spørsmål som han først får svar på etter en grundig gjennomgang av hva islamske rettslærde og Muhammeds mening er om det aktuelle spørsmål, samt muslimers handlinger som kan eksemplifisere hva som er tillatt eller ikke.

På denne måten fremstiller han det som om han ikke er urokkelig og ikke har sin tolkning av islam, men rett og slett retter seg etter andre og større autoriteters tolkning.

Men det er også verdt å merke seg at kildene han konsulterer for å få svar på spørsmålet for det aller meste virker til å være mer eller mindre enige og heller ikke presenterer et syn som virker til å være totalt uforenelig med taktikkene han sanksjonerer, men jeg har ikke tenkt å spekulere videre over om han har en selektiv bruk av islamske kilder eller hvorvidt han har rett eller ikke. Poenget er at han klarer å fremstille det som om han ikke er forutbestemt om at det han sanksjonerer har belegg i islam, samt at det han sanksjonerer faktisk har belegg i islam.

Han virker ikke til å tillegge sin egen stemme og mening stor viktighet i dette tilfellet, men bruker islamske rettslærde meninger om emnet og setter det dermed inn i en islamsk kontekst på en helt annen måte enn det det ville ha gjort å bare presentere sin egen mening uten å konsultere de med autoritet om emnet. Han presenterer det som om han bare prøver å oppdatere noe som allerede eksisterer, da martyrmortaliteten og viljen til å dø i kamp, gjerne mot en håpløs overmakt, innen islamsk rettslære, ikke som at han prøver å finne belegg for et moderne fenomen i islamsk rettslære som ikke inneholder noe slikt.

Man kan også gå ut fra at det ikke fantes noen teknologi fra tiden Zawahiri refererer til som gjorde jihadister i stand til å drepe seg selv før de drepte noen andre, men deres intensjon er

den samme; å påføre islams fiender så stor skade som overhodet mulig og å motivere andre hengivne muslimer med sin fryktløshet. Så selv om denne tekniske muligheten ikke fantes, så kan den allikevel sammenlignes med selvmordsbombing siden selvmordsbombing også bidrar effektivt til maksimal skade mot fienden.

Altså presenterer han det som om det ideologiske allerede predaterer det han prøver å sanksjonere og at han bare prøver å teknologisk oppdatere det hele mens han påstår at det ideologisk sett er det samme. Dessuten må man også ta med i regnestykket flere ting som alt har vært diskutert, blant annet det muslimske verdens underlegenhet militært og politisk i motsetning til tidene islamske skrifter han refererer til er skrevet i, som også kan bidra til å rettferdiggjøre det hele innen en islamsk kontekst.

Selv om skriftene eller klassiske islamske rettslærde selvfølgelig ikke nevner selvmordsbombing og andre moderne terrortaktikker eksplisitt, så må man gå ut fra at det er tillatt prinsipielt akkurat som de på samme måte heller ikke nevner noe eksplisitt forbud mot øl, som heller ikke eksisterte i den delen av verden på den tiden, men forbyr vin prinsipielt fordi det er en alkoholholdig drikk.

KAPITTEL 11- BÅDE BESKYTTERE OG MASSEMORDERE AV MUSLIMER?

Et av de mest problematiske og tilsynelatende paradoksale aspektene ved Al-Qaida er at de utgir seg for å være hevnerne og beskyttere av drepte og undertrykte muslimer samtidig som deres terroraksjoner dreper store mengder sivile muslimer. Altså er organisasjonen skyldig i dødsfallene til de den hevder å ville beskytte. Dette har i stor grad skjedd ved hjelp av selvmordsbombinger og lignende taktikker der det er vanskelig og kanskje også umulig å skille mellom stridende og ikke-stridende. Det har allerede blitt drøftet hvordan Al-Qaida klarer å rettferdiggjøre terrorisme mot vantro ut fra en religiøs, islamsk vinkling, men det er noe annet å rettferdiggjøre uproporsjonale massedrap på organisasjonens egne trosfeller, så derfor er det i utgangspunktet nyttig å finne ut om de bin Laden og Zawahiri ser på de sivile muslimene som angrepene de sanksjonerer dreper som frafalne eller vantro som det av den grunn er lov å drepe. Eller om de ser på dem som uskyldige og *collateral damage* som dessverre må ofres for å oppnå et større mål.

Siden skjellsordene også hagler mot tyranniske og ugudelige herskere i den muslimske verden i disse mennenes budskap, så er det allerede ganske klart at mange som i hvert fall offisielt utgir seg for å være muslimer er en del av fiendebildet deres og dermed fortjener vold rettet mot seg, men spørsmålet som gjenstår er om den jevne muslim kan klandres i samme grad som disse ugudelige tyrannene.

Utilsiktete konsekvenser av å kjempe mot ”uislamske” muslimer

David Cook (2005, s. 140) skriver at radikale muslimer stadig vekk sikter visse regimer som medløpere, da også religiøse eliter som ifølge dem tjener disse regimene, men at de allikevel sjelden angriper noen av dem med vold siden de er klare over hva som skjedde med de radikale muslimske gruppene som gjorde dette blant annet i Algeria og Egypt. De kjempet mot regimene i disse landene, men ble i prosessen demonisert for at de hadde en tendens til å drepe mange muslimer.

I stedet har derfor global *jihad*-bevegelsen heller rettet blikket og volden mot offisielt ikke-muslimske land, fiender av islam, som USA, Russland, India og Israel, og siden de utvannede muslimene ikke er villige til å delta i denne væpnede kampen, i motsetning til de radikale muslimene, så bidrar dette til å diskreditere dem.

Så de radikale muslimene bekjemper dem altså ikke ved å angripe dem med vold, men ved å angripe offisielt ikke-islamske fiender med vold, noe deres muslimske motstandere ikke er

villige til og dermed diskrediterer seg ved å vise at de ikke har mot til å slåss mot islams fiender, altså de de radikale muslimene regner som fiender.

Det er så klart like sannsynlig at de radikale muslimene i Algeria og Egypt også fremstilte seg som en del av islam og kanskje til og med som representanter for det ”sanne” islam, men poenget er at det er vanskelig og noe selvmotsigende å fremstille seg som en del av den muslimske verden og å kjempe på muslimers vegne og samtidig drepe store antall muslimer. Hvis noen muslimer er som de hevder, utvannede og sitter på sidelinjen, så vil det å drepe dem eller voldelig angripe dem for nettopp dette sannsynligvis ikke vinne dem over til en mer fullblods islam siden det er de som hevder å representere denne fullblodsversjonen av religionen de alle hevder å høre innunder som dreper og angriper dem. Som vi har sett, så har derimot juridiske doktriner som *al wala wal bara* vært mer effektive i å overvinne de mer moderate muslimene, og har i stor grad klart det uten vold.

Det er jo vanskelig å vite at andre muslimer er enige med de radikales tolkning bare fordi de forholder seg tause, det er også vanskelig å vite at de ikke er enige og at de er vantro siden de som sagt forholder seg tause og ikke har uttalt sin vantro og uenighet høyt. Så radikale muslimer kan ikke kontrollere hva muslimer tenker innerst inne, bare til en viss grad hva de sier høyt, og dette gir et vaklende grunnlag for å drepe dem bare for en mistenkt vantro eller uenighet, og å gjøre det har også vist seg å være motproduktivt for flere radikale islamske grupper. Det at de drepte muslimer de så på som uislamske førte ironisk nok til at de ble uglesett av andre muslimer.

Mekanismen som brukes for å erklære en muslim en vantro kalles *takfir*. Selv om radikale muslimer bruker den i dag for å skille de falske fra de sanne troende, så har denne mekanismen vært lite brukt opp gjennom historien selv om den var tilgjengelig. Rettssaker der anklagen var kjetteri var også uvanlige, men har blitt mer og mer vanlig i moderne tid der radikale muslimer har forsøkt å avsløre de de ser på som kjettere og avvikere. I moderne tid, ofte inspirert av Sayyid Qutbs lære, er det ikke uvanlig at radikale muslimer fordømmer store deler av de muslimske massene som frafalne hvis de ikke støtter et samfunn styrt av *sharia*-lovene eller deltar i *jihad*. Global *jihad*-tilhengere går til og med lenger og hevder at enhver muslim som ikke utkjemper *jihad* mot de vantro selv er en vantro. De som tar det enda lenger mener til og med at disse og til og med familiene deres må drepes. (Cook, 2005, s. 139)

Prioriteringer i en krig mot flere fiender

Men så spørres det i hvilken grad Al-Qaida og organisasjonens ideologer faktisk er særlig opptatte av å stemple veldig mange andre muslimer som vantro. Som nevnt retter global *jihad*-bevegelsen vanligvis hovedskytset mot en ekstern fiende, da ofte først og fremst USA og Israel, men også andre land.

Felles for alle disse landene er at de er offisielt ikke-muslimske og har ikke-muslimske majoriteter og er styrt etter ikke-islamske lover. Selv om flere herskere i den muslimske verden som kanskje er muslimer offisielt kanskje også styrer sine land etter det radikale muslimer vil betegne som ikke-islamske lover, og mange vanlige muslimer i disse landene kanskje også feiler i å leve islamsk nok etter deres oppfattelse, så utpekes disse allikevel som ikke som så alvorlige fiender som disse ikke-islamske fiendene, og de angripes verken med ord eller fysisk like hardt.

En grunn til dette kan så klart være at det er vanskelig for radikale muslimer å overbevise som sanne muslimer hvis de dreper muslimer i stort antall, det selv om disse muslimene etter deres mening kanskje er utvannede og hyklere. Det er ikke dermed sagt at disse herskerne skal slippe helt unna, men som Brynjar Lia (Lawrence, 2007 s. 511) illustrerer i sitt etterord til *Budskap til verden*, så opererer global jihad med en strategi som prioriterer annerledes. USA er hovedfienden i denne globale kampen, som leder den jødisk-kristne sivilisasjon, ikke lederne i muslimske land. Beseiringen av "den fjerne fienden" har førsteprioritet, og kampen mot "den nære fienden" må utsettes til dette målet er nådd.

Altså er det ikke nødvendigvis snakk om toleranse eller immunitet for disse utvannede muslimske menneskene og regimene, det er først og fremst et spørsmål om prioriteter. Siden den såkalte fjerne fienden er hovedfienden og utgjør hovedtrusselen, så må det å bekjempe den være førsteprioritet. Til det er gjort får sekulære muslimske regimer være i fred, men budskapene har ikke alltid fortont seg slik.

Lia forklarer også at mens bin Ladens budskap har gjennomgått en utvikling i synet på Saudi-Arabia og USA. De tidligste skriftene inneholdt et i hvert fall underliggende ønske om reformer, noe som ser ut til å ha forsvunnet i de senere skriftene som er mer kompromissløse. Anklagene blir i stadig større grad rettet mot USA, som nå ifølge han var en okkupasjonsmakt som hadde skylden i problemene både hans hjemland og den muslimske verden slet med, noe som i 1996 resulterte i hans første krigserklæring mot USA. To år senere fulgte en global krigserklæring mot amerikanere, måtte de være militære eller sivile, verden over, som ble

etterfulgt av bombingene av de amerikanske ambassadene i Tanzania og Kenya. (Lawrence, 2007, s. 514-15)

Det var ikke lenger bare en krig mot amerikanere i deres eget land, de var nå mål uavhengig av i hvilket land de befant seg i. Og fokuset skulle igjen forandre seg da den fjerne fienden nærmet seg den nære fienden i etterdønningene av terrorangrepet 11. september.

Når den fjerne fienden invaderer den nære fienden

Under Irak-krigen følgende koalisjonsstyrkenes invasjon i 2003, så ble Irak en scene for en massiv asymmetrisk krigføring utført av varierende sunni-motstandsbevegelse. En slående del av dette scenarioet var hvor mange irakiske sivile som ble drept på grunn av selvmordsbombingene som fulgte, selv om en forholdsvis stor andel av de drepte sivile var sjiaer. Det var bare visse grupper som satte i gang terrorangrep mot den irakiske befolkningen, og den irakiske avdelingen til Al-Qaida og dens allierte sto i en særstilling på dette området, da spesielt mot sjiaer. (Tosini, 2010, s. 272-74)

Koalisjonsstyrkenes invasjon av Irak flyttet altså fokuset fra den fjerne kampen til den nære kampen, for den fjerne fienden hadde tatt krigen til den muslimske verden, og det var her den nå måtte bekjempes. I denne kampen var ikke de sivile som omringet Al-Qaidas bomber lenger vantro, men i stor grad muslimer. Al Qaidas ideologer har jo som vi har sett funnet et religiøst rasjonale for å drepe sivile ikke-muslimer, men i hvor stor grad finner de rettferdiggjøring i skriften for å drepe sivile muslimer?

Visstnok er Al-Qaida en sunni-organisasjon som knappast er vennlig stilt til sjia-islam og for den saks skyld sjia-muslimer, men det å drepe store mengder muslimer, samme om dette er muslimer med avvikende meninger, har vist seg å være motproduktivt og direkte skadelig for radikale muslimer. Ved å drepe sine trosbrødre har de blitt demonisert og til og med stemplet som uislamske. Den voldelige fiendskapen mellom sunnier og sjiaer knapt er noe nytt i islams historie, men de var heller ikke de eneste som har blitt drept i Irak på grunn av metodene Al-Qaida har brukt der.

I Solvangs oppgave (2010, s.58-59) kommer det ganske tydelig frem at samme hvor ”nobel” hensikten med Al-Qaidas terrorangrep egentlig var, så har disse drept mange sivile muslimer. Dette har bidratt til at Al Qaida har mistet støtten til stadig flere i det muslimske samfunnet, til og med blant organisasjonens tidligere tilhengere. Disse angrepene blir ofte

presentert som å ha noble hensikter, men denne påstanden trenger så klart å vise til islamske tekster for å bevise at den har en religiøs basis.

Dessuten erklærte også al-Zarqawi, daværende leder for Al Qaida i Irak, full krig mot irakiske sjiaer etter invasjonen. Zawahiri bød på en forsiktig kritikk av hans vold mot sjiaer, uten at det hjalp noe særlig. Det var egentlig først her at fiendtligheten mellom wahhabi-islamister fra Al Qaida og deres ekvivalenser blant sjiaer kom tydelig frem. (Mozaffari, 2011, s. 176-77)

Men akkurat som man så endring i Al Qaidas fokus, fra den nære fienden til den fjerne fienden i 1998, og fortsatte å angripe amerikanske styrker som etter dette igjen befant seg på islamsk land, i Afghanistan og Irak, så ble blikket igjen vendt mot den fjerne fienden i 2004 og fremover i form av USAs allierte i krigen mot terror. Terrorangrepene mot Madrid i 2004 og London i 2005 vitner om enda en endring i Al-Qaidas fokus. Den hadde som mål å svekke støtten til USAs krigføring, og Al-Qaida tok på seg æren for å ha tvunget Spania til å velge en ny regjering som satte en stopper for landets støtte til krigen i Irak. Disse aksjonene bød også på en annen endring, nemlig at de denne gangen hadde blitt utført av lokale celler av muslimer som ofte var borgere i landene de slo til mot. (Wilson, 2007, s. 70)

Her ser vi en endring i organisasjonens budskap og fokus på fiender ettersom andre lands politikk ovenfor den islamske verden forandret seg, ofte igjen et resultat av Al-Qaidas handlinger. Men spørsmålet gjenstår om Al Qaida planla at de historiske begivenhetene skulle utvikle seg som de gjorde, eller om de tok en uventet retning. Var det uforutsette historiske begivenheter som forandret Al-Qaida, eller var det Al-Qaida som bevisst skapte endring i de historiske begivenhetene for å vri fordelene ut av dem?

Den ene teorien går ut på at bin Laden studerte amerikanernes militære tilbaketrekninger i Vietnam, Libanon i 1983 og Somalia i 1993, samt deres veikte reaksjoner på ambassadebombingene i Kenya og Tanzania og fraværet av reaksjoner på angrepet på USS Cole. Dermed regnet han med at responsen på et angrep inne i USA ville bli tilsvarende veikte. En annen teori går ut på at han heller trodde at angrepene den 11. september ville dra USA inn i en militærkonflikt i den muslimske verden. En slik handling ville tiltrekke seg muslimer fra rundt om i verden omtrent på samme måte som Sovjet-unionens invasjon av Afghanistan hadde gjort. Hvis dette stemmer, så var ikke hensikten å ende USAs "okkupasjon" av den muslimske verden, men å forsterke den slik at stadig flere muslimer ville bli overbevist om at landet var deres fiende, og dermed ville en større sivilisasjonskrig bryte ut mellom muslimer og ikke-muslimer.

Men USA overreagerte ikke på angrepet og fokuserte heller på å beseire Al-Qaida og Taliban i Afghanistan og å møte behovene til den afghanske befolkningen, og det var først i 2003 med

invasjonen av Irak at USA overreagerte på en slik måte at det bidro til å skape noe av den fiendtligheten bin Laden hadde håpet på. Al-Qaida var heller ikke trege til å portrettere invasjonen på verst mulig måte. Det virker til at invasjonen av Irak ikke var noe bin Laden forutså. Han ville kanskje dra USA inn i en konflikt som lignet på den Sovjet-unionen tidligere hadde forviklet seg inn i, men da i samme land. Han planla et andre Afghanistan i Afghanistan, ikke i Irak. Men med dette uforutsette sjakktrekket fra USAs side var det ikke lenger nødvendig å bringe spektakulære terrorangrep til dette landet, for nå hadde amerikanerne kommet til dem. (Wilson, 2007, s. 67-69)

Så Al-Qaida planla både å påvirke og påvirket de historiske begivenhetene med 11. september, men klarte ikke fullt ut å forutse hvordan de historiske begivenhetene utfoldet seg etter 11. september, og disse uforutsette begivenhetene endret igjen organisasjonens strategi til å fokusere på den fjerne fienden, ikke i dens eget land, men på muslimsk land. Al-Qaida ville fremme bildet av en konflikt av gigantiske dimensjoner mellom islam og dens vantro fiender, og den uventede invasjonen av Irak ga en større mulighet til dette enn bin Laden i utgangspunktet hadde turt å håpe på.

Men som nevnt bød ikke bare Irak-krigen på muligheter og positive fordeler for Al-Qaida, men også store på problemer i og med at dens medlemmer nå ikke lenger brukte terrortaktikker mot vantro i de vantros egne land, men mot de vantro i land bebodd av muslimer som kunne og ville bli fanget i kryssilden.

Målet helliger til en viss grad middelet

Zawahiri tilnærmer seg også denne problemstillingen med det som virker til å være et spørrende og undersøkende sinn i *Jihad, Martyrdom and the Killing of Innocents*.

Dette dokumentet inneholder ingen referanser til Irak-krigen der så mange angrep av nevnte type fant sted, og ifølge Ibrahim (2007, s.137), så inneholder den heller ingen referanser til 11.september og predaterer også sannsynligvis denne hendelsen. Men det viktigste er at dokumentet tar for seg definisjonen av *collateral damage* og hvorvidt det er tillatt å noen gang drepe sivile muslimer i teori og søker svar i islamske kilder. At å sette det hele ut i praksis kan ha utilsiktede og uheldige konsekvenser har allerede blitt nevnt, og det er noe Zawahiri virker til å være klar over og bevisst på.

Men hans drøfting av selvmordsbombingens legalitet i islam viste at han mente at hensikten helliget midlene og metodene, og at metodene kunne rettferdiggjøres innenfor en islamsk ramme til tross for islams ganske eksplisitte forbud mot selvmord. Spørsmålet som nå gjenstår

er hvordan han skal finne en vei utenom dette problemet. Dette temaet vies sin egen seksjon i traktaten, der Zawahiri prøver å finne ut av svaret ved å drøfte forskjellige posisjoner på dette i islam. Han stiller problemstillingen slik:

[Often] mixed among the infidels, whom the mujahidin target in warfare, are those whom it is not permitted to kill- such as Muslims, dhimmis, women and children, and so forth. So, is jihad, which is assigned us, to be abandoned on account of their protected blood, or is killing ones such as these-accidentally, not on purpose-forgiven in face of the highest goods that would be realized from waging jihad against the infidels, the enemies of Allah Supreme? (Ibrahim, 2007, s. 162)

Hvor viktig det er for bin Laden og Zawahiri å utkjempe *jihad* har allerede blitt godt dokumentert, så det gjenstår å se om noen hinder i veien kan bidra til at de kan få seg til å nedtone *jihad*. Han går videre med å drøfte forskjellige posisjoner fra forskjellige islamske rettslærde. Den første posisjonen mener ikke at det skal være tillatt å bombardere vantro hvis de har muslimer som gisler eller bruker dem som levende skjold, blant annet basert på Allahs eget ord til innbyggerne i Mekka. Hvis bare muslimene hadde skilt seg fra de vantro, så hadde det vært lovlig å bombardere dem, men ikke hvis det ikke er tilfelle, og om de vantro bruker muslimer som menneskelige skjold.

Men hvor mye en muslim som går inn for en slik taktikk skal klandres har med hvorvidt han vet om de menneskelige skjoldene eller ikke. Han kan klandres hvis han visste at muslimer ble holdt som gisler, men ikke hvis han ikke var klar over det. Enda en begrunnelse for denne posisjonen henviser til muslimske hærers beleiring av Konstantinopel. Byen slapp opp for vann, og bysantinerne sendte muslimske fanger ut for å hente vann, og muslimene nektet å skyte på dem, og som resultat fikk bysantinerne vannforsyninger. Det var derimot tillatt å skyte på de vantros befestninger til tross for at det befant seg muslimske gisler innenfor dem og i tillegg ble brukt som menneskelige skjold. Men dette var bare tillatt når dette fører til en fordel for hver eneste muslim ved at de vantro ellers kan benytte sjansen til å ta over hele det muslimske samfunnet. (Ibrahim, 2007, s. 162-63)

Men i moderne konflikter som Irak-krigen blir situasjonen ganske mye annerledes enn eksemplet det ble hentet rettferdiggjøring fra. Hvis for eksempel en selvmordsbomber sprenger seg opp i et tett befolket område for å ramme en eller flere koalisjonssoldater og med handlingen også dreper en rekke sivile muslimer rundt dem, kan dette da forsvares som i tråd med reglene over? Det er fullt mulig å skille mellom uniformerte soldater og sivile, som

knappst etter noen tradisjonell definisjon kan defineres som menneskelige skjold i en slik situasjon. De kan altså skilles fra fienden, men en bombe som har som mål å eliminere fienden klarer ikke å skille.

Muslimere vil kanskje være sammenblandet med fienden, men det er allikevel mulig å skille dem ut fra fienden, noe en moderne taktikk som selvmordsbombing ikke gjør, og begge parter vil bli drept. Som nevnt ofte dreper slike aksjoner ofte flere muslimer enn koalisjonssoldater, siden det i et muslimsk land som Irak naturlig nok vil være mange av dem for hver soldat. Man kan peke ut de vantro i motsetning til hvis man skyter fra utenfor et fiendtlig befestning, men muslimer vil allikevel bli drept på lik linje med vantro. Dette gjør en slik taktikk dårlig egnet til å opprettholde slike regler.

Men også her påpeker Zawahiri at man må skille mellom offensiv *jihad* og defensiv *jihad*. De som strengt forbød drap på menneskelig skjold som var muslimer snakket om situasjoner fra offensive kriger der muslimer angrep de vantro på deres egen mark for å tvinge dem til å akseptere islamsk herredømme. Det gode man oppnår fra defensiv *jihad* er universelt og sikkert, der målet er å hindre vantro styrker i å ta over muslimske områder og å drive dem ut fra dem. I et slikt tilfelle er det lov å drepe de som egentlig er vernede, forutsatt at det ikke var intensjonelt, og i et slikt tilfelle er hver eneste muslim truet hvis kampen mot okkupasentene bremses oppi det hele tatt.

Den andre posisjonen godtar å bombardere muslimer hvis de er sammenblandet med fienden, forutsett da så klart at intensjonen forblir å drepe fienden og gir eksempler fra Muhammeds egne kampanjer, blant annet med bruken av katapulter ved beleiringen av Ta'if og tillatelse til å angripe fiender i mørket da det var mye vanskeligere å skille væpnede fra sivile. Disse eksemplene fra tidlig islams historie har vi allerede nevnt. Man burde unngå å treffe muslimer så vel som andre vernede, men hvis ondet det vil utgjøre å drepe dem vil overgå av noe som er et gode for muslimer som helhet, så må det tillates. Men denne delvise immuniteten gjelder bare de muslimene som er sammenblandet med fienden av en legitim grunn, ikke de som hjelper dem.

Den tredje posisjonen godtar også *collateral damage* blant muslimer, men bare under visse omstendigheter da det er absolutt nødvendig. Når muslimer blir angrepet på alle fronter i sitt eget land, blir nådeløst torturert og myrdet og får vantro tvunget på seg og tvinges til å sette Allahs lover, *sharia*-lovene, til siden, så har alle muslimer en plikt til å kjempe imot, og det er tillatt å drepe muslimer ved uhell, men ikke med vilje. Dessuten bemerker han, mens han igjen siterer ibn Taymiyya, at de muslimene som blir drept ved uhell er martyrer. Zawahiri holder fast på den siste posisjonen.

(Ibrahim, 2007, 164-68)

Denne posisjonen er en slags mellomvei mellom de to forrige, men det må legges merke til at de tre posisjonene ikke helt ekskluderer hverandre. Alle har en viss forståelse for at såkalt *collateral damage* i noen tilfeller er uunngåelig. I tillegg tilsetter Zawahiri sine egne refleksjoner og poenger om at de situasjonene de ulike posisjonene henter eksempler fra foregikk i en tid da muslimene var aggressorene, i motsetning til dagens situasjon, hvor denne rettferdiggjøringen skal settes ut i praksis. Muslimene befinner seg i en mye mer desperat situasjon i dag, angrepet på alle fronter av en aggressiv fiende som vil dem det verste, og dette er ikke det eneste som har forandret seg. Dette poenget er med på å tilsløre forskjellige mellom de tre posisjonene.

Han tar også hensyn til at de står ovenfor teknologiske forandringer, og en type krigføring som til i hvert fall en viss grad setter muslimske siviles liv i fare er dessverre nødvendig siden de står ovenfor en velbevæpnet fiende som det er nesten umulig å beseire i åpen, konvensjonell krigføring. Tyrannene, som sannsynligvis refererer til sekulære diktatorer i den muslimske verden og de vantro gjemmer seg i sikkerhet bak væpnede og pansrede kjøretøy og tar strenge forhåndsregler når det gjelder deres egen sikkerhet, noe som gjør at det er nesten umulig å nå dem uten å bruke våpen som bomber og raketter. Zawahiri mener også at disse fiendene bevisst plasserer sine soldater blant den sivile befolkningen, noe som også gjør det så godt som umulig å bare ramme dem.

Og sivile tap vil i slike tilfeller være uunngåelige så vel som tragiske, men igjen får ikke dette lov til å hindre eller stoppe plikten som jihad er. Han mener også at de muslimene som befinner seg blandet med fienden burde advares før angrep, men ikke på en måte som kan føre til at jihadistene lider store tap. Dessuten er de muslimer som av egen fri vilje mingler med fienden ikke er like vernede som de muslimene som brukes som menneskelige skjold.

(Ibrahim, 2007, s. 169)

Så det er lite i Zawahiris forsøk på å rettferdiggjøre terrortaktikker som tyder på at han erklærer gigantiske mengder tilfeldige, sivile muslimer som både lar være å utkjempe *jihad* og som ”mingler” med fienden vantro, og videre rettmessige mål. Han prøver flere steder å ikke ta den mest ekstreme posisjonen og å følge det kildene sier ham i så stor grad som mulig, men med Al-Qaidas taktikker under Irak-krigen tatt med i beregningen, så blir det allikevel ganske tydelig at disse forsøkene på beherskelse ikke alltid har latt seg overføre fra teori til praksis. Al-Qaida prøver å ikke å distansere seg fra muslimer flest med denne beherskelsen, men ironisk nok har en stor andel muslimer distansert seg fra Al-Qaida når disse taktikkene har blitt satt ut i live.

Visstnok prøver også Zawahiri å justere volden tillatt mot ikke-muslimer i tråd med tiden og endringer i teknologi og muslimers situasjon, men han er ikke like grundig når det gjelder å gjøre det samme mot sivile muslimer som i utgangspunktet ikke fortjener å bli rammet.

Beskrivelser av angrep mot fiender i fiendens land fins det dessuten rikelig med eksempler på i islamske skrifter og er mindre hypotetisk, mens situasjoner som Irak-krigen, der krigen må føres mot fienden som har invadert muslimsk land og har sivile muslimer rundt seg på alle kanter, ikke fins i samme grad. Siden det eksisterer beskrivende situasjoner på hvordan Muhammed kjempet i det første scenarioet, der rettferdiggjøringen hentes fra, så blir det lettere å trekke eksempler, tråder og paralleller fra det, mens det samme ikke er mulig med det andre siden et lignende scenario ikke finnes i profetens liv.

Gapet mellom en hypotetisk situasjon og virkeligheten i samtidens historiske situasjon har som vi har sett ført til katastrofale feilberegninger. Visstnok kan analogien om at ikke-muslimer kan angripes mer uproporsjonalt nå som de er angriperne og ikke de angrepne overføres til sivile muslimer, som dessverre må ofres i større grad som *collateral damage* nå som vantro har invadert et muslimsk land og med alle midler må drives ut, men dette har allikevel ikke virket overbevisende for mange muslimer, noe som synes i Al Qaidas synkende popularitet fra Irak-krigen og fremover.

Det er vanskelig å se noen evolusjon i Al Qaida rent teoretisk på dette området. Det virker som om organisasjonens tilnærming til hvordan den endte opp med å handle i Irak-krigen ikke ble forfattet da den startet, men før den startet, med tanke på at skriftene som tar for seg slike scenarioer, som *Jihad, Martyrdom and the Killing* og *Innocents* sannsynligvis stammer fra før denne krigen. Den nevner ikke eksplisitt Irak-krigen, men tar for seg taktikker i lignende scenarioer mer generelt, og legitimerer stor *collateral damage* blant sivile muslimer ved å prøve å trekke lignende paralleller fra historiske situasjoner. I teori fantes hos Al Qaida en tilnærming for hvordan krigføring skulle utkjempe i vantro land og en for hvordan den skulle utkjempe i muslimske land, og fokuset ble flyttet til krigføring i muslimske land da en vantro hær angrep Irak. Miskalkuleringene som analogiene fra gamle religiøse skrifter har bydd på har vist seg å være katastrofale når de ble overført på en situasjon som Irak-krigen.

KAPITTEL 12- OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

I denne oppgaven aktet jeg å drøfte hvordan Al-Qaidas hovedideologer forholder seg til religionen sin når det gjelder å bruke den til å rettferdiggjøre terrorismen de sanksjonerer, og i forkant etablere hvorvidt de i det hele tatt brukte religionen sin i denne rettferdiggjøringen. Jeg aktet også å finne ut om de historiske utviklingene fra 1979 til 2006 hadde ført til en slags evolusjon hos Al-Qaida. For å finne ut svaret satte jeg temaet inn i en videre historisk kontekst der jeg drøftet måten den islamske sivilisasjon spredte seg med våpenmakt og erobret enorme landområder, islamiserte dem og ble en stormakt for så å bli drevet tilbake og til slutt selv bli erobret av den vestlige, kristne sivilisasjon som den før hadde vært overlegen. Den muslimske verdens reaksjon på dens underlegenhet førte også til at flere ideologer som presenterte sine løsninger på problemene, og flere av dem skulle påvirke mer moderne, radikale islamske bevegelser.

Akademikeres og eksperters meninger om temaet ”islamsk terrorisme” virker til en viss grad til å variere. Noen, slik som Juan Cole og Joakim Hammerlin, kaller noe islamsk terrorisme hvis terroreren simpelthen ble begått av muslimer uten å undersøke om terroristene faktisk prøver å rettferdiggjøre det de gjør med religionen sin, en tilnærming de dessuten gjentar når det gjelder terrorisme begått i andre religioners navn eller av tilhengere av denne religionen. Cole tilnærmer seg også det hele ved å prøve å måle hvor mange som har blitt drept av de ofte nominelle tilhengerne av ulike religioner, uten å nevne om det var religionen eller en annen ideologi de fulgte som de rettferdiggjorde sine handlinger med.

Men det var også andre akademikere, som Bernard Lewis, Torkel Brekke og David Cook som tok for seg det at islamske terrorister, da hovedsakelig fra Al-Qaida, brukte sin religion til å rettferdiggjøre det de sanksjonerer, og hvordan de forholdt seg til den da gjorde det. Denne gruppen har i stor grad kommet til den konklusjonen at selv om Al-Qaida og andre islamske terrorister til en viss grad prøver å forholde seg til sin religions skrifter og prinsipper, så er deres tolkning i beste fall selektive og i verste fall perverterte og misforståtte, og avviker fra slik de fleste troende tradisjonelt har tolket og forstått dem.

Det er tilnærmingen til den siste gruppen av akademikere som har vist seg å være mest nøyaktig, for det kom ganske klart frem i oppgaven min at Al-Qaida i stor grad trekker inn religionen sin og bruker den til å rettferdiggjøre terrorisme. Og Roger Griffin og Mehdi Mozaffari viste også til hvordan medlemmer av andre ekstreme terroristgrupper som kanskje offisielt er kristne hovedsakelig ikke legitimerer seg med kristne skrifter, prinsipper og

doktriner slik islamske grupper som Al-Qaida legitimerer seg med islamske skrifter, prinsipper og doktriner, noe som gjør Coles og Hammerlins tilnærming desto mer unøyaktig. Men heller ikke akademikere som dro inn Al-Qaidas og lignende gruppers bruk av religion dro inn det jeg fant ut; at Al-Qaida også setter den religiøse rettferdiggjøringen inn i en historisk kontekst og bruker en analogi til å oppdatere de islamske tekstene de henter rettferdiggjøring fra til å passe overens med en moderne tidsalder.

Mens den tidsalderen skriftene de henter rettferdiggjøring fra beskriver en tidsalder der rettroende muslimer angrep og okkuperte vantro, så har den muslimske verden i moderne tid, fra Sovjetunionens angrep på Afghanistan, amerikanske styrkers nærvær i Saudi-Arabia og videre invasjonene av Afghanistan igjen i 2001 og Irak i 2003, opplevd å bli angrepet og okkupert av vantro, motsatt av tingenes ideale tilstand. Så Zawahiri drar også inn de historiske begivenhetene i denne perioden og påstår at siden visse taktikker som kunne drepe sivile var lov i det første scenarioet, så må det i enda større grad være lov nå som muslimer kjemper for livet mot aggressive, invaderende, vantro styrker. Og når en vantro hær angriper et muslimsk territorium, så må den drives ut med alle midler. Altså eksisterer verken den religiøse rettferdiggjøringen eller den realhistoriske faktoren i et vakuum, og de er med på å påvirke hverandre.

På en lignende måte bruker Zawahiri tidligere eksempler fra den muslimske verdens historie der for eksempel kalifatet og andre islamske institusjoner var midlertidig avviklede og muslimske krigere allikevel kjempet videre, samt det som kan kalles islamsk kontrafaktisk historie, for å kontre muslimer som mener at fraværet av lignende institusjoner og et nytt scenario i dag gjør at man burde være forsiktig med å bruke disse reglene fra et utgått scenario i dagens situasjon. Dette var også noe nevnte som trakk inn bruken av islam ikke nevnte.

Dessuten kom det frem at budskapene hadde forskjellige andeler av disse faktorene ettersom hvem de var rettet mot. Mens de rettet mot Vesten og ikke-muslimer tok for seg den realpolitiske faktoren og ikke-muslimers påståtte forbrytelser mot muslimer, så tok de i større grad rettet mot muslimer og deres religiøse autoriteter for seg den religiøse faktoren om at vantro skulle angripes bare for at de var vantro, og forsøk på dialog med vantro ble diskreditert på et religiøst grunnlag.

Drøftingen av de historiske hendelsene fra 1979 til 2006 viser også hvordan de påvirket Al-Qaidas operasjonsmønster og budskap. Sovjetunionens fall og tilbaketrekning fra det muslimske Afghanistan misledet også de jihadistene som hadde kjempet mot de sovjetiske styrker i landet, blant dem bin Laden, til å tro at det var de som hadde gitt denne ene

supermakten hoveddødsstøtet. Og de tenkte at hvis de kunne felle en, så kunne de også felle den andre, og de rettet så oppmerksomheten mot USA.

Man ser en gradvis evolusjon fra Al-Qaidas fokus på "uislamske" regimer i den islamske verden, den nære fienden, over til USA, og dette forandret seg igjen når amerikanske styrker og deres allierte invaderte muslimske land. Da måtte Al-Qaida føre kampen på muslimsk territorium, og etter dette igjen endret Al-Qaidas fokus seg mot å angripe USAs allierte, som Spania og Storbritannia for å tvinge dem til å gi seg som allierte i krigen mot terror. Egentlig virker taktikkene Al-Qaida sanksjonerer til å være fastsatt og skrevet ned i teori, og det som egentlig forandrer seg er de historiske begivenhetene der Al-Qaida må bruke disse taktikkene i vantro land, eller i muslimske land hvis vantro hærer invaderer muslimske land, altså hen de må prioritere å sette teorien ut i praksis.

Å sette denne teorien ut i praksis, spesielt med en oppdatert bruk av islamske krigsregler, har fått katastrofale følger for Al-Qaida når den har vært brukt i muslimske land, det selv om han ikke tar den mest ekstreme posisjonen og til en viss grad prøver å la være i ramme tilfeldige muslimer. Han tar heller ikke særlig hensyn til hvordan de moderne taktikkene han sanksjonerer i enormt mye større grad ikke er kapable til å skille mellom uskyldige og skyldige sammenlignet med taktikkene i skriftene han henter rettferdiggjøring fra. De to scenarioene kan være vanskelige å trekke paralleller mellom, og bruken av analogi virker bare til å forsterke forskjellene mellom dem i praksis.

Det kommer også videre frem at alle disse konfliktene muslimer var innblandet i som den kalde krigens forsvinning bare hadde gjort tydeligere passet ganske bra overens med mange radikale muslimers paranoide verdensbilde. De bruker en gammel islamsk profeti som sier at muslimer en dag vil bli angrepet på alle kanter av motiverte fiender og at de vil mangle mot til å stå imot dem siden de er for bundet til sitt jordlige liv og ikke vil ofre seg som martyrer.

Radikale muslimer bruker den profetien for alt den er verdt ved å bruke moderne konflikter mellom muslimer og ikke-muslimer som bevis på at den er sann.

Den brukes for å motivere muslimer til *jihad* og for å forsterke konflikten mellom muslimer og vantro. Al Qaida og andre radikale muslimer bruker også en annen islamsk doktrine, *al wala wal bara*, for å bekjempe muslimer innad som er uenige med dem. De påberoper seg definisjonsmakten om hva som er islamsk og stempler de muslimer som vil utfordre dem eller ikke er fiendtlig nok innstilte til vantro som utvannede muslimer eller til og med frafalne.

Dette skremmer de fleste muslimer fra å si imot dem, og på denne måten klarer radikale muslimer å eliminere motstandere innad i det muslimske samfunnet uten noe særlig bruk av vold.

Alle disse konfliktene som ble synligere førte også til at Al-Qaida kunne ta tak i hver av dem og vinkle dem slik Abdallah Azzam hadde vinklet konflikten mot sovjetstyrkene i Afghanistan; ikke som en lokal, angrenset konflikt, men som en del av en global jihad der alle muslimer hadde en plikt til å hjelpe til. Globaliseringsprosessen som foregikk i verden i denne perioden gjorde det også mulig for Al-Qaida å bli en global aktør.

Et annet spørsmål som dukket opp i oppgaven som i så stor grad handlet om rettferdiggjøring av terrorisme mot sivile var om det i det hele tatt var mulig for ikke-muslimer å sikre seg immunitet fra slike angrep, og jeg fant ut at Zawahiri virker til å mene at det går an bare man holder seg isolert nok fra det samfunnet som gjør muslimer urett, men han tar aldri hensyn til hvordan det vil være så godt som umulig å isolere seg så grundig uten at det vil forårsake enorme problemer.

Et annet problem som dukket opp i denne sammenheng var islams forbud mot selvmord og at selv om det er selvmordbomberens hensikt å drepe flest mulig fiender og ikke seg selv, så var det teknisk umulig for tidligere tiders jihadister som beskrevet i islamske skrifter å drepe seg selv før de drepte noen andre, de drepte andre og forårsaket ikke sin egen død.

Zawahiri prøver allikevel å opprette paralleller mellom tidligere tiders jihadister og moderne selvmordsbombere ved å ramse opp islamske skrifter der førstnevnte styrtet inn i den visse død mot umulige odds akkurat som selvmordsbomberne. De begår kanskje teknisk selvmord, men ikke i den hensikt å drepe seg selv, men for å fremme islam og drepe dens fiender, noe som dermed plasserer dem hensiktsmessig nærmere de tidligere tiders jihadister nevnt i skriftene enn de som begår selvmord fordi de er ulykkelige, som han bemerker at fortsatt er en synd. Dette skilte seg også fra akademisk vurdering.

Jeg fant også ut at Zawahiri virker til å gå til kildene på en måte som er mer grundig og åpen enn bin Ladens måte, og han forsøker nesten uten unntak å finne belegg i islamske kilder for det han sanksjonerer av voldelige handlinger. Han presenterer så godt som hvert undertema som et åpent spørsmål han skal prøve å finne svar på i de islamske kildene, ikke som at han allerede har svaret og bare bruker kildene til å finne selektive deler han kan støtte opp om et skråsikkert og forutbestemt svar med. Flere akademikere påpekte at slike som han var selektive i sin bruk av islamske skrifter, men han klarer å fremstå som ganske åpen og grundig uavhengig av om han egentlig er det.

Den endelige konklusjonen min må bli at Al-Qaida-ideologer, hovedsakelig Zawahiri og bin Laden, som jeg har undersøkt skriftene til i stor grad er grundige med å prøve å finne belegg for det de sanksjonerer i islamske skrifter og ved bruk av islamske juridiske verktøy, rettslærdes meninger, prinsipper og doktriner, da på en mye mer grundig og altomfattende

måte enn de drøftede terroristene som tilhørte andre religioner brukte ekvivalentene i sine religioner. Jeg gjennomførte ikke en like grundig analyse av deres budskap, men det virker som om terroristene tilhørende de andre ideologiene i mye mindre grad identifiserte seg med sin religion og prøvde å finne belegg for det de gjorde i den, mens Al Qaidas ideologer uten tvil identifiserer seg som gode, sanne og trofaste muslimer som anstrenger seg for å holde seg innenfor rammen til og i tråd med sin religions regler og prinsipper og dessuten prøver å innovere islamske regler i krig for å passe overens med den moderne tidsalder.

LITTERATURLISTE:

Primærkilder:

Ibrahim, R. (Red.) (2007) *The Al Qaeda Reader*. New York, Broadway Books

Lawrence, B. (Red.) (2007) *Budskap til verden: Osama Bin Ladens brev og taler.* Verso.
Norsk utg. L.S.P. forlag

Zawahiri, A. (2008?) *Exoneration* [Internett] Fas.org. Tilgjengelig fra:

<http://fas.org/irp/dni/osc/exoneration.pdf>

[Lest april 2015]

Øvrige kilder:

Bonney, R. (2004) *Jihad: From Qu`ran to bin Laden*. New York, Palgrave Macmillan.

Brekke, T. (2004) *Kains barn: Religion og vold fra Det gamle testamente til 11. september*.
Oslo, Humanist forlag

Charles, L. (2008) *Religulous* (14 februar 2014) [Videoklipp] Tilgjengelig fra:

<https://www.youtube.com/watch?v=nqIDOVtziT4>

Cole, J. (23 april 2013) *Terrorism and the Other Religions*. [Internett], Informed Comment.
Tilgjengelig fra:

<http://www.juancole.com/2013/04/terrorism-other-religions.html>

[Lest 10 april 2015]

Cook, D. (2005) *Understanding Jihad*. Berkeley and Los Angeles, University of California
Press

Griffin, R. (2012) *Terrorists Creed*. Palgrave MacMillan

Hammerlin, J. (2012) De fleste terrorister er muslimer. I: Indregard, S. (Red.) *Motgift: Akademisk respons på den nye høyreekstremismen*. Oslo, Flamme forlag og forlaget Manifest, s.119-129.

Huntington, S. (1996) *The Clash of Civilisations and the Remaking of World Order*. London, Free Press

Huntington, S. (2003) America in the World. *The Hegdehog Review* [Internett] Spring 03, s. 7-18. Tilgjengelig fra:

<http://www.iasc-culture.org/THR/archives/America/5.1CHuntington.pdf>

[Lest 10 mai 2015]

Kepel, G. (2008) *Jihad: The Trail of Political Islam*. London, I.B. Tauris

Lewis, B. (2004) *The Crisis of Islam: Holy War and Unholy Terror*. Paperback utg. London, Orion Books Ltd.

Mozaffari, M. (2011) Hva er islamisme? Et begreps historie og definisjon. I: Sørensen, Ø. & Hagtvet, B. & Steine, B. red. *Ideologi og terror*. Oslo, Dreyers forlag, s. 161-88)

Rogan, J. (30 oktober 2013) *The Return of Sam Harris* (Joe Rogan Podcast) [Videoklipp]

Tilgjengelig fra:

<https://www.youtube.com/watch?v=XKOvuCJ7Lhg>

Solvang, S. (2010) *Al-Qaidas kamp for folkets "hearts and minds."* Akademisk avhandling, Universitetet I Oslo. DUO.

Timothy McVeigh (mai 2015) *Wikipedia* [Internett] Tilgjengelig fra:

http://en.wikipedia.org/wiki/Timothy_McVeigh

[Lest 8 mai 2015]

Tosini, D. (2010) *Al-Qaeda's Strategic Gamble: The Sociology Of Suicide Bombings In Iraq*. Canadian Journal of Sociology [Internett], 35 (2), 271-308. Tilgjengelig fra: <http://ejournals.library.ualberta.ca/index.php/CJS/article/view/6325/7004> [Lest 9. mai 2015]

Wilson, S. (2007) *The Evolution of Al Qaeda*. Akademisk avhandling. Fort Leavenworth, Kansas. [Internet]